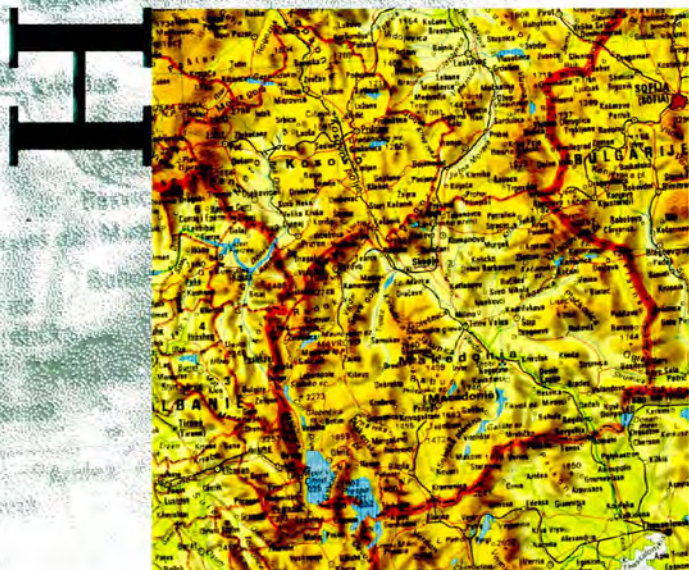

Handboek Kosovo en Macedonië

uitgave juni 1999

 landmacht

Operationele Staf BLS

HANDBOEK

**KOSOVO
&
MACEDONIË**

uitgave juni 1999

Samengesteld door Bureau Communicatie Operationele Staf BLS

VOORWOORD

1. Het doel van het handboek Kosovo & Macedonië is algemene informatie te verschaffen, van belang voor het werk en het verblijf van de Nederlandse militair in Kosovo en Macedonië.
2. De situatie in Kosovo en Macedonië is aan veranderingen onderhevig. Daarom zal het handboek periodiek worden bijgesteld. Wijzigingsbladen worden niet uitgegeven.
3. Het handboek treedt niet in de plaats van (delen van) bestaande voorschriften.
4. Commentaar, suggesties en aanvullingen kunt u indienen bij de Operationele Staf BLS, Bureau Communicatie.

Directeur Operationele Staf BLS

B. Dedden
Brigade-generaal

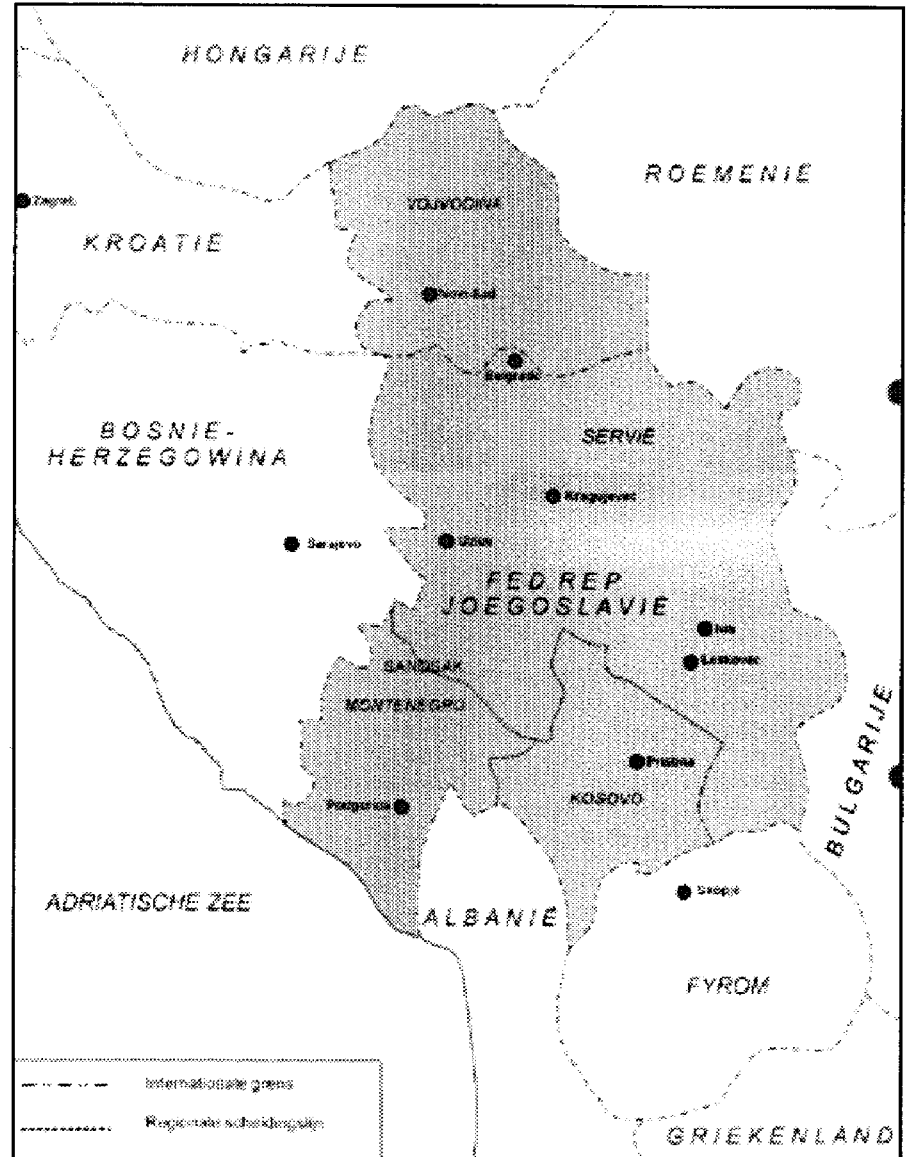
Situatiecentrum OPS BLS: het Sitcen is 24 uur per dag bereikbaar.
vanuit Nederland: 070 - 3262692.
vanuit het buitenland: + 31 - 70 - 3262692

INHOUDSOPGAVE

	Pag.
1. VREDESONDERSTEUNENDE MISSIES	
1.1 Gemandateerde / niet-gemandateerde missies	9
2. KOSOVO	
2.1 Algemeen	11
Kosovo geschiedenis in vogelvlucht	12
1998: overzicht van een roerig jaar	13
2.2 Historische en politieke achtergronden	18
6e - 15e eeuw	18
1799 - 1908	19
De Eerste en Tweede Balkanoorlog	21
WOI	23
WOII	24
Jaren '70	24
Jaren '80	25
Herdenking slag op het Merelveld	27
2.3 Ontwikkelingen in de jaren 1991 - 1998	27
'91 - '92	27
'93 - '96	28
'96 - '97	28
1998 (signaalwoorden)	30
dec '98 - feb '99	39
Ontwikkelingen Kosovo na Rambouillet tot en met 10 juni 1999	44
2.4 Servische doelstellingen en politieke speelruimte	52
2.5 De Kosovo-Albanese doelstellingen en politieke speelruimte	53
2.6 Positie van de internationale gemeenschap t.o.v. Kosovo	54
3. TAALASPECTEN	
3.1 Inleiding	56
3.2 Servo-Kroatisch	56
ontmoeten	
op weg	
eten en drinken	
vandaag / morgen	
medisch	
tellen	
ik en jij	
3.3 Albanees	58
3.4 Cyrillisch alfabet	61

4. MILITAIRE ASPECTEN	
4.1 Betrokken partijen in het conflict	62
Servische leger	62
Federale en Servische Politie	64
inzet MUP en VJ	65
Kosovo Bevrijdingsleger, UÇK	65
4.2 Toestand weer en terrein	66
weer	66
terrein	69
flora	70
bodemgesteldheid	70
infrastructuur	71
4.3 Invloed weer en terrein op personeel en materieel	74
personeel	74
materieel	74
optreden	76
5. UNIFORMEN EN RANGEN	
5.1 Joegoslavische uniformen	78
5.2 Joegoslavische rangen en onderscheidingstekens	81
5.3 Macedonische uniformen	82
6. MACEDONIË	
6.1 Algemeen	87
6.2 Geschiedenis	88
6.3 Bevolking	91
6.4 Weer en terrein	92
klimaat	92
terrein	93
infrastructuur	94
invloed op personeel	96
invloed op materieel	96
6.5 Huidige politieke en economische situatie	97
6.6 Strijdkrachten	102
South East Europe Brigade (Seebrig)	105
UN Preventive Deployment Force (UNPREDEP)	105

7. MATERIEELHERKENNING Kosovo	107
tanks	
pantseroertuigen	
artillerie: houwitseren en kanonnen	
artillerie: mortieren	
artillerie: enkel- en meervoudige raketwerpers	
artillerie: luchtdoelkanonnen	
artillerie: kanonnen en terugstootloze vuurmonden	
anti-tank: raketwerpers en raketsystemen	
MATERIEELHERKENNING Macedonië	130
tanks	
pantseroertuigen	
artillerie: kanon	
artillerie: luchtdoelkanon	
klein kaliber wapens	
8. MILITAIRE VEILIGHEID	
8.1 Inleiding	135
8.2 Beveiliging van gegevens	135
8.3 Beveiligen van materieel	135
8.4 Eigen gedrag en veiligheid	135
wel doen	
niet doen	
8.5 Melden van incidenten	137
9. DRILLS EN GEDRAGINGEN	
9.1 Wij zijn de vredestroepen van de VN	138
wij zullen altijd...	
wij zullen nooit...	
9.2 Mission Statement Koninklijke Landmacht	141
9.3 Gedragscode Koninklijke Landmacht	142
10. PERSOONLIJKE VERZORGING	
10.1 Algemeen	143
10.2 Hygiëne van de individuele militair	143
persoonlijke hygiëne	
hygiëne van kleding en uitrusting	
het aanpassen van de kleding aan het klimaat en het weer	
10.3 Preventie van koudeletsel	147
10.4 Preventie van warmteletsel	149
11. DIVERSEN	
11.1 Omgang met de pers	151

I. VREDESONDERSTEUNENDE MISSIES

I.1. Gemandateerde/niet-gemandateerde missies

Op 20 oktober 1995 heeft de Minister van Defensie een brief (D165/95/19832) naar het Parlement gestuurd waarin hij nadere aanwijzingen geeft omtrent de militaire aansturing van vredesondersteunende operaties. De Minister heeft besloten de Chef Defensiestaf (CDS) te belasten met de leiding van alle vredesondersteunende operaties, met dien verstande dat rekening dient te worden gehouden met de internationale context waarin dergelijke operaties doorgaans worden uitgevoerd. Als Nederland militaire eenheden ter beschikking stelt, wordt de operationele aansturing in beginsel in handen gegeven van een internationale organisatie, zoals de VN of de NAVO, of van een ander land in geval van een operatie door een ad hoc coalitie van landen.

Niet-gemandateerde missies

Alle vredesondersteunende operaties, anders dan operaties waarvoor een verplichting bestaat uit hoofde van de het NAVO-verdrag (artikel 5) en WEU-verdrag, staan onder leiding van de CDS.

De leiding door de CDS houdt in dat hij, rekening houdend met de grenzen die de internationale bevelstructuur stelt, de beslissingsbevoegdheid heeft over alle militaire aspecten van dergelijke operaties, dat wil zeggen de planning, de voorbereiding (het toezicht op), de uitvoering en de evaluatie.

De bevelhebbers zijn/blijven verantwoordelijk voor de gereedstelling, de instandhouding en de nazorg van de uitgezonden eenheden. Daarnaast zijn de bevelhebbers verantwoordelijk voor de zorg voor het thuisfront. Eforce is een niet-gemandateerde missie.

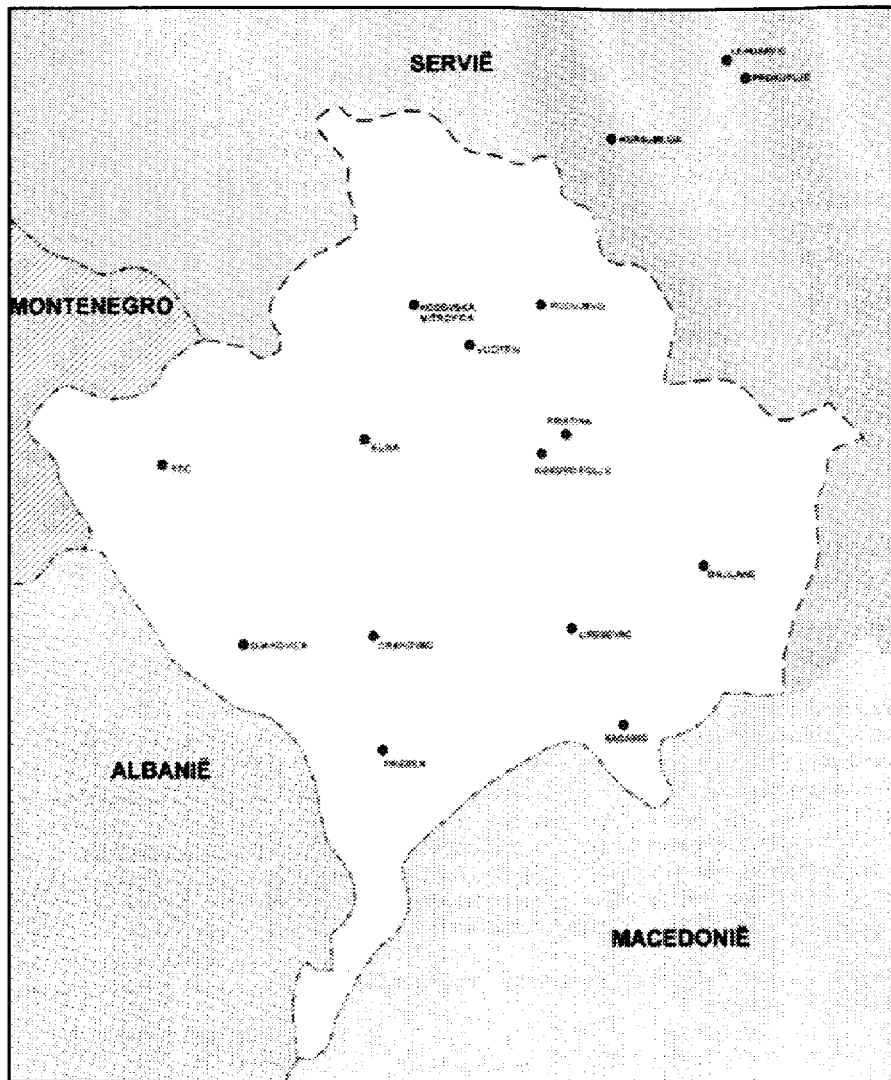
Gemandateerde missies

De Chef Defensie Staf heeft de bevoegdheid operaties, of (uitvoerings-) aspecten daarvan te mandateren aan de bevelhebbers. Het al dan niet mandateren van (aspecten van) operaties aan bevelhebbers is afhankelijk van de omvang en complexiteit van de Nederlandse participatie in en de (politieke) belangstelling voor een operatie.

Onder mandateren wordt verstaan: de bevoegdheid om namens de CDS, onder diens verantwoordelijk en wel met inachtneming van diens aanwijzingen en richtlijnen, beslissingen te nemen en stukken vast te stellen en te ondertekenen. Deze definitie is ontleend aan (afgeleid van) MP 10-003 Mandateringsbesluiten Defensie.

Op grond van voorgaande zijn de volgende operaties gemandateerd aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten:

Cambodja	Cambodian Mine Action Centre
Israël	UN Truce Supervision Organization
Angola	Central Mine Activity Training School
Moldavië	OVSE-missie
Irak	UN Special Commission
VJ/Albanië	European Community Monitoring Mission

2. KOSOVO

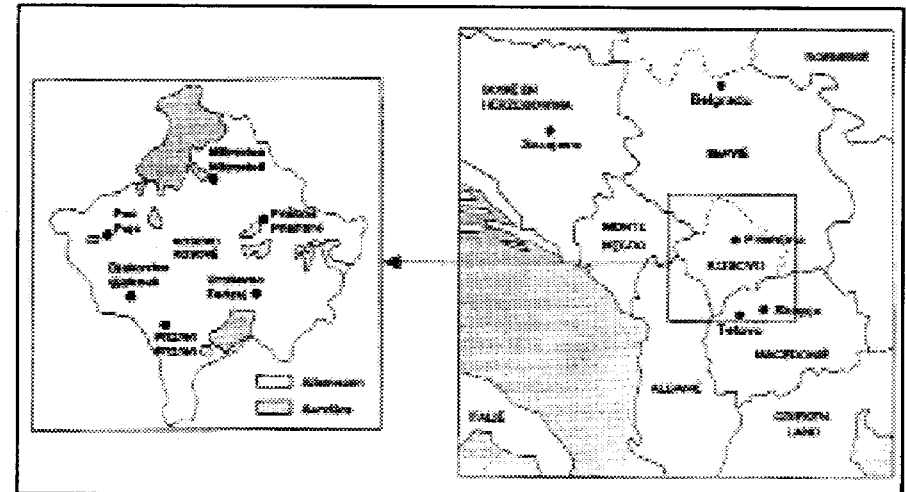
2.1 Algemeen

De Federale Republiek Joegoslavië bestaat uit de deelrepublieken Montenegro en Servië. In het noorden van Servië ligt de provincie Vojvodina, in het zuiden Kosovo. Kosovo wordt dientengevolge in het noorden en oosten begrenst door Servië, in het zuiden door FYROM (Macedonië), in het westen door Albanie en in het noordwesten door Montenegro. Kosovo heeft een oppervlakte van 10887 vierkante kilometer, vergelijkbaar met de provincies Groningen, Friesland en Drenthe samen.

Kosovo is een van de meest dichtbevolkte gebieden van Servië. Hierdoor kent het gebied relatief veel (grote) plaatsen waarvan het merendeel zich in de vlakten van Metohija en Kosovo Polje bevindt: de hoofdstad Pristina (ruim 100.000 inwoners), Djakovica, Pec (60.000), Prizren (54.000), Orahovac, Kosovska Mitrovica, Urosevac en Gnjilane. De rest bestaat voornamelijk uit boerengehuchten.

Kosovo telt ongeveer twee miljoen inwoners, waarvan:

- 88% Albanen
- 9% Serven
- 2% Montenegrijnen
- 1% Zigeuners

De etnische Albanen leven vooral op het platteland en in de bergen, terwijl de Serviërs voornamelijk in de grotere steden wonen. Ondanks Servische pogingen de demografische verhouding tussen de Albanen en Serviërs in hun voordeel te wijzigen, verandert deze echter in het voordeel van de Albanen. De uittocht van de Albanen tussen WOI en WOII en de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog werd gemakkelijk goed gemaakt door hun hoge geboortencijfer. De Serviërs kennen namelijk een veel lager geboortencijfer.

En vooral de ongeveer 100.000 Serviërs die in de jaren zeventig de regio verlieten, veranderden de verhouding definitief, hetgeen uit het volgende staatje blijkt:

	Albanezen	Serviërs
1971	67,2% (916.000)	23,6% (228.000)
1981	77,4% (1.227.400)	13,2%
1991	85%	15%
1997	90% (1.800.000)	10% (200.000)

Ook elders in Europa bevinden zich relatief grote aantallen Kosovo-Albanezen (350.000), met name in Zwitserland, Duitsland (1/3) en Turkije.

In Kosovo leven de Serviërs voornamelijk in het noorden van de regio. Ze wonen in de vlakten, dus in de steden en beheersen onder andere de belangrijke Trepce-mijnen. De zink en loodwinning in deze mijnen vormt een belangrijke bron van inkomsten en is van groot economisch belang. De Serviërs bekleden bovendien het merendeel van de bestuurlijke functies en domineren daardoor het maatschappelijk leven in Kosovo.

Kosovo is een van de armste gebieden van Europa en heeft een grote ontwikkelingsachterstand: 50% van de bevolking is werkloos, 30% is ongeletterd. De bewoners van Kosovo, met name de Albanen leven voornamelijk van de landbouwproducten die het platteland levert.

Kosovo: geschiedenis in vogelvlucht

Het wordt algemeen aangenomen dat de Albanen nakomelingen zijn van de oorspronkelijke bewoners van de Balkan, de Illyriërs en daarom tot de autochtone, pre-Slavische bevolking van de Balkan behoren. De Balkan is altijd een gebied met conflicten geweest. Reeds in de 5e en 6e eeuw verdreven de Slaven de Albanen voor een groot deel uit hun oorspronkelijke woongebieden. Pas in 1878 ontwaakte het eerste Albanese nationalisme in de zogenaamde Liga van Prizren. Maar het duurde tot 1912 voordat een onafhankelijk Albanië werd uitgeroepen. Kosovo echter werd afgestaan aan Servië. En het zou tot 1974 duren voordat Kosovo grondwettelijk een autonome status binnen Servië zou verwerven.

Etnische Albanen in Kosovo bleven echter proberen een eigen onafhankelijke republiek te scheppen. Dit leidde tot rellen, die in alle hevigheid toenamen toen op 28 maart 1989 een Servische grondwetswijziging een einde maakte aan de autonome status van Kosovo. In 1990 werd door Albanen (Kosovo) volksvertegenwoordigers eenzijdig de onafhankelijkheid uitgeroepen. In 1992 werden schaduwverkiezingen georganiseerd en werd Ibrahim Rugova gekozen tot (schaduw)president.

Ibrahim Rugova, (schaduw)president van Kosovo

Rugova richtte (en richt) zich feitelijk op onafhankelijkheid door hervatting van de dialoog en internationalisering van de Kosovo-kwestie. Echter, in 1996 ontstond voor het eerst een gewapende Kosovaarse verzetsbeweging: Ushtria Clirimtare e Kosovës, het UÇK. In mei van dat jaar werden de eerste -kleinschalige- aanslagen gepleegd die in 1998 uitmondten in een daadwerkelijk militair conflict.

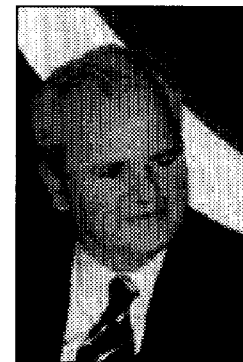
1998: overzicht van een roerig jaar

Dat jaar (1998) was een roerig jaar voor Kosovo. Hoewel de Servische autoriteiten zich aanvankelijk terughoudend opstelden, reageerde de speciale politie in een reactie op het toenemend aantal aanslagen van het UÇK steeds vaker met excessief geweld. Op 22 maart vonden er verkiezingen plaats, georganiseerd door de Kosovaarse schaduwpresident, Rugova en gedoogd door de Servische autoriteiten. Een regering werd niet samengesteld. Wel stelde Rugova een speciaal adviseursteam samen; de G-15.

Op 12 maart kwam de Contactgroep in spoedzitting bijeen en reisde VS-gezant Gelbard naar Belgrado af. Van Servische zijde werd daarop onmiddellijk een onderhandelings-team naar Pristina gestuurd om met de Albanen gesprekken te voeren over minderheidsrechten en een oppervlakkige autonomie, maar de Albanen weigerden te onderhandelen zolang het geweld voortduurde.

Op 31 maart werd door de VN Veiligheidsraad resolutie 1160 aangenomen, waarin het Servische geweld in Kosovo werd veroordeeld en waarin onder meer beide partijen werden opgeroepen het geweld te staken en een dialoog te starten.

Slobodan Milosovic, president van de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ) reageerde door in april een nationaal referendum te houden met als inzet de vraag of internationale bemiddeling in de Kosovo-kwestie acceptabel was voor de Servische bevolking. Het referendum maakte internationaal weinig indruk en werd over het algemeen gezien als een poging van Milosevic om zijn positie te versterken. Een dialoog bleef uit en het voortdurende geweld -met name in de grensstreek was eind april/begin mei sprake van ernstige gewelddadigheden- zette een streep door de internationale hoop op een fundamentele dialoog. Door voortzetting van de Servische speciale politieacties werden de internationale diplomatieke spanningen verhoogd.

Slobodan Milosovic, president van de FRJ

De Contactgroep stelde op 29 april, weliswaar dwars gezeten door Rusland en China een ultimatum aan Belgrado (aflopend 9 mei) en riep op tot internationale sancties. Belgrado reageerde niet en pas na het bezoek van de Amerikaanse gezant Holbrooke (vergezeld van Gelbard) aan Milosevic vond uiteindelijk op 15 mei een ontmoeting plaats tussen Milosevic en Rugova in Belgrado.

De Amerikaanse gezant Richard Holbrooke

De ontmoeting had tot gevolg dat de internationale sancties jegens de FRJ weer op de heling kwamen te staan en op 18 mei werd het verbod op investeringen in de FRJ door de Contactgroep opgeschort. Maar toen tengevolge van het aanhoudend geweld wederom een vluchtelingenstroom op gang kwam, nam op 4 juni de EU de sancties van de Contactgroep over en stelde het een investeringstop in tegen de FRJ. Op 10 juni nam de Amerikaanse regering eenzelfde beslissing. Bovendien nam ook de druk op de NAVO weer toe. Een VN-resolutie werd echter onmogelijk door de nog steeds afwijzende houding van Rusland en China.

Begin juni werd toch besloten tot het zenden van een waarschuwingssignaal aan Belgrado door boven Macedonië en Albanië in het kader van het PFP-programma op 13 en 14 juni luchttoefening te houden. Rusland wilde een grotere internationale rol gaan spelen in het zoeken naar politieke oplossingen voor het conflict en op 16 juni vond een bezoek van Milosevic aan Moskou plaats. Na afloop werd een gezamenlijke verklaring voorgelezen, waarin Kosovo als een interne Servische kwestie werd bestempeld. Milosevic toonde zich echter wel bereid tot onderhandelingen mits het UÇK haar acties op zou schorten. Rusland breidde haar politieke rol uit. Ook de Russische, plaatsvervangende Minister van Buitenlandse zaken, Afanasyevski, was inmiddels betrokken bij de onderhandelingen. En ook Holbrooke hervatte zijn diplomatiek offensief en had vrij onverwacht een opzienbarende ontmoeting met vermeende UÇK-leiders. Het geweld ging echter door en de Servische strijdkrachten brachten het UÇK enkele ernstige slagen toe. Begin juli stemden Holbrooke en Afanasyevski hun activiteiten op elkaar af en voerden intensieve pendeldiplomatie met de Servische en Albanese vertegenwoordigers.

Op 6 juli was inmiddels een diplomatieke waarnemersgroep vertrokken naar het kantoor van de Amerikaanse missie in Pristina en op 8 juli riep de Contactgroep opnieuw op tot een staakt-het-vuren en een herziening van de status van Kosovo. Geen van de strijdende partijen gaf hieraan gehoor. Aan beide zijden werd onverzoenlijke taal gesproken; een onafhankelijk Kosovo bleef de Albanese inzet, voor Belgrado onacceptabel.

Rugova vormde wel een speciaal onderhandelingsteam om met de Servische autoriteiten te onderhandelen, maar er gebeurde niks meer.

Op moment van schrijven treedt de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Christopher Hill op als bemiddelaar tussen etnisch-Albanese politieke kringen en de Servische regering, waarbij sprake is van indirecte onderhandelingen tussen beide partijen. Hoewel er wat vooruitgang wordt geboekt, wordt van Albanese zijde aangegeven dat directe besprekingen in de nabije toekomst niet te verwachten zijn. Twistpunt blijft de toekomstige (federale) status van Kosovo.

Onderhandelaars Hill (l) en Gelbard

Toch maakten op 2 september, na afloop van hun onderlinge gesprekken, de Kosovaarse schaduwpresident Ibrahim Rugova en VS-gezant Christopher Hill bekend dat er een interimakkoord op stapel staat om de situatie in Kosovo te stabiliseren; Kosovo krijgt een federale status zonder recht op afscheiding.

Op 5 september liet Adem Demaci namens de UÇK echter weten geen heil te zien in dit interimakkoord, het Amerikaanse zespuntenvoorstel.

Adem Demaci, woordvoerder van het UÇK

Op 20 september publiceerde het Albanees onderhandelingsteam in Pristina een tegenvoorstel, het zogenaamde elfpuntenvoorstel. Volgens dit plan blijft Kosovo gedurende drie jaar deel uitmaken van de FRJ, maar heeft het daarna het recht zich af te scheiden. Een lid van het Rugova-onderhandelingsteam, Kurteshi, verklaarde echter wel dat het voorstel nog verijd diende te worden. Maar het UÇK liet al weten geen enkel voorstel te accepteren waarin Kosovo binnen de FRJ zou blijven.

Het Servische offensief bereikt inmiddels zijn hoogtepunt en op 23 september wordt opnieuw een VN-resolutie, 1199, aangenomen. De eisen die daarin geformuleerd stonden, waren deels een herhaling van de in maart verschenen VN-resolutie 1160. Milosevic gaf aanvankelijk geen gehoor aan beide resoluties, waarop door de VN Veiligheidsraad een ultimatum werd gesteld.

Op 28 september stelde de Servische premier Marjanovic in het Servische parlement dat de etnisch-Albanese 'terroristen' in Kosovo definitief verslagen waren. Zo kondigde hij feitelijk een staakt-het-vuren aan.

Op 4 oktober doet de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Christopher Hill, een nieuw voorstel voor een raamwerk waarbinnen zich een akkoord voor een politieke oplossing in Kosovo zou moeten aftekenen. Echter, ook nu niet krijgt Kosovo de status van deelrepubliek en dus ook niet het recht om zich van de Federatie af te scheiden.

Om enige vaart in het zoeken naar een politieke oplossing te brengen, intensificeert de VS-gezant voor Joegoslavië, Richard Holbrooke, zijn diplomatiek offensief. Er worden intensieve onderhandelingen met de verschillende partijen gevoerd en met name op Milosevic wordt grote druk uitgeoefend om zich te houden aan en het gestelde in VN resolutie 1199 en aan de eisen van de Contactgroep.

Op 12 oktober heeft Holbrooke, na langdurige onderhandelingen met Milosevic, de NAVO-ambassadeurs die bijeen zijn in Brussel, gebriefd over de resultaten van zijn missie. Ondanks een (kleine) vooruitgang besloot de NAVO toch tot een het uitgeven van de Activation Order. Richard Holbrooke reisde opnieuw af naar Belgrado waar, op 13 oktober, het bereiken van een akkoord tussen Milosevic en Holbrooke gemeld werd. Het akkoord bestaat uit drie raamovereenkomsten en voorziet in de terugtrekking van een groot gedeelte van de Servische veiligheidstroepen, terugkeer van vluchtelingen, toezicht van de internationale gemeenschap op de bepalingen en politieke uitgangspunt voor een dialoog tussen de Serviërs en Albanen.

De drie raamovereenkomsten zijn:

OVSE-verificatiemissie (VM) oftewel de Kosovo Verification Mission (KVM)

President Milosevic heeft ingestemd met de komst van 2000 verificateurs van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Die moeten toezicht gaan houden op de naleving van VN-resolutie 1199 (o.a. terugtrekking speciale troepen naar vredeslocaties en terugkeer vluchtelingen). Later moet ook een bijdrage worden geleverd aan de te houden verkiezingen en aan het tot stand komen van nieuwe bestuursorganen. Voorlopig is een mandaat van een jaar afgesproken. De OVSE-missie krijgt een diplomatieke status en volledige bewegingsvrijheid. De Servische autoriteiten hebben veiligheidsgaranties gegeven.

Air surveillance systeem

Tussen de chef staf van het Joegoslavische federale leger (VJ), generaal Momcilo Perisic en NAVO-generaal Short is een overeenkomst opgesteld over een air surveillance systeem boven Kosovo, uit te voeren door de NAVO. Er is sprake van een mutual safety zone (gemeenschappelijke veiligheidszone) die zich uitstrekt over Kosovo tot een strook van 25 km over de binnengrens met Servië en Montenegro. Binnen die zone krijgen NAVO - surveillancevliegtuigen toestemming om te opereren, mits van tevoren de tijdsblokken worden aangekondigd. Vliegtuigen van de VJ mogen dan binnen die zone niet vliegen. Buiten de aangekondigde tijdsblokken, behalve 30 minuten ervoor en erna, mogen vliegtuigen van de VJ wel vrijelijk opereren. Er komt onderlinge liaison tussen de NAVO en de VJ en er komt een notificatieplicht van de geplande vluchten om onderlinge beschietingen te voorkomen. De luchtverdedigingssystemen van de VJ worden uit de veiligheidszone teruggetrokken of in kantonnementen (waarbij gedeelten van de troepen te velde een verblijfplaats wordt aangegeven) ondergebracht. De veiligheidszone wordt op 30 oktober afgekondigd.

Politiek frame

Milosevic heeft toegestemd in autonomie en zelfbeschikkingsrecht voor Kosovo. Kosovo blijft hierbij wel onderdeel van Servië. Er komt een parlement, regering en rechterlijke macht, waarbij veel bevoegdheden op gemeentelijk niveau komen. Binnen negen maanden (voor einde 1999) worden verkiezingen georganiseerd. Een politiemacht wordt opgericht op basis van de heersende etnische verhoudingen. Dit alles vormt de basis voor verdere onderhandelingen tussen Serviërs en etnische Albanen.

Maar alle Albanese groeperingen wezen het akkoord van de hand, omdat het niet voorzag in het losmaken van Kosovo van Servië. Het UÇK kondigde aan de strijd te zullen voortzetten, totdat Kosovo was bevrijd.

De internationale gemeenschap daarentegen begon Milosevic te controleren of hij zich wel aan de afspraken van het akkoord hield. De door de NAVO gestelde deadline werd tien dagen uitgesteld en eindigde op 27 oktober 1998, 2000 uur. Die dag kwam de Noord Atlantische raad (NAC) bijeen en besloot, gezien de vooruitgang die werd waargenomen t.a.v. de uitvoering van de vereisten van resolutie 1199, niet tot uitvoering van de bombardementen over te gaan. De ACTORD voor de beperkte luchtacties werd als het ware opgeschort, maar wel aangehouden. Indien Servië niet wezenlijk aan resolutie 1199 voldoet, zal er echter voor de uitvoering van ACTORD een verder raadsbesluit nodig zijn.

Indien er voldoende veiligheidsgaranties worden gegeven, is Nederland bereid deel te nemen aan het contingent OVSE-verificateurs dat toezicht moeten gaan houden op de naleving van VN-resolutie 1199. Om aan planners en eventuele deelnemers van en aan het contingent enig inzicht te verschaffen in de achtergrond en belangen van de diverse conflictpartijen én om de internationale gevaren uiteen te zetten, zal na een stuk historie worden ingegaan op interne politieke posities van de conflictpartijen en de positie van de internationale gemeenschap.

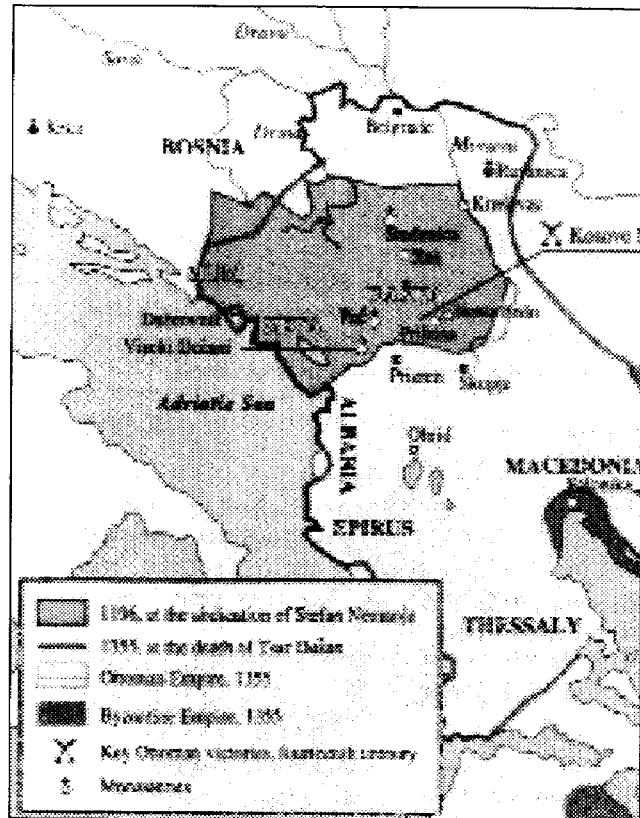
2.2 Historische en politieke achtergronden

Op basis van historische, archeologische en linguïstische gegevens wordt over het algemeen aangenomen dat Albanezen de nakomelingen zijn van de oorspronkelijke bewoners van de Balkan, de Illyriërs en daarom tot de autochtone, pre-Slavische bevolking van de Balkan behoren. Op grond van dit gegeven stellen de Albanezen dat zij de 'oudste' rechten op Kosovo hebben.

6e - 15e eeuw

Een van de meest ingrijpende gebeurtenissen op de Balkan was echter de massale immigratie van Slavische stammen in de 5e en 6e eeuw. Deze stammen waren afkomstig uit een gebied ten noorden van de Karpaten en overspoelden de gehele Balkan. De Slaven verdreven de Albanezen voor een groot deel uit hun oorspronkelijke woongebieden of assimileerde ze. De Serviërs (één van de Slavische volkeren) claimen nu dat de Kosovo-regio ten tijde van het binnentrekken van de Slavische stammen grotendeels onbevolkt was.

In de 12e en 13e eeuw wisten de Serviërs een koninkrijk te vestigen dat onder koning Stefan Dusan (1331- 1355) het toppunt van haar macht bereikte. **Kaart: rijk Stefan Dusan**

Het machtscentrum bevond zich in de stad Nis van waaruit Macedonië, Epirus, Albanië en Thessalië werden bestuurd. Vanuit het zuiden werd het Servische koninkrijk echter bedreigd door het oprukkende Ottomaanse Rijk. Ondanks verzet hielden de Serviërs geen stand tegen de Turken en leden in 1389 onder leiding van prins Lazarevic, in de slag op het Merelveld in de vlakte van Kosovo Polje, een beslissende nederlaag. Hierbij dient vermeld te worden dat etnische Serviërs aan beide zijden aan de strijd deel namen en dat er ook Albanese en Bosnische contingenten vochten aan de zijde van de Serviërs.

Het vroegere koninkrijk van Stefan Dusan werd vernietigd en viel in meerdere kleinere prinsdommen uiteen (het latere Montenegro was er één van). In de loop der eeuwen verlieten de Serviërs het gebied en schoven op richten het noorden. Met name nadat de Vojvodina-regio en Hongarije door Oostenrijk 'bevrijd' waren van de Ottomaanse overheersing (eind 17e, begin 18e eeuw) vond een massale emigratie van Serviërs plaats richting deze gebieden (o.a. Vojvodina en de streek rond Belgrado). De Albanezen trokken in dezelfde periode ook richting noorden en herbevolkten het door de Serviërs grotendeels verlaten Kosovo. De Albanezen hebben zich overigens ook getracht zich te verzetten tegen de Ottomanen. Zo wist de katholieke Albanese edelman Gjergj Kastrioti (bijnaam Skanderbeg) in de 15e eeuw diverse stammen rond zich te verzamelen en bood hij decennia lang verzet.

1799 - 1908

In 1799 verkreeg Montenegro, dankzij haar geïsoleerde ligging en strijdlustige karakter van haar bevolking, als eerste een zekere mate van autonomie binnen het Ottomaanse Rijk. In 1804 volgden de Serviërs. Deze kwamen in opstand tegen de Ottomaanse overheersing en veroverden Belgrado, dat vervolgens het nieuwe centrum werd van een Servisch rijk.

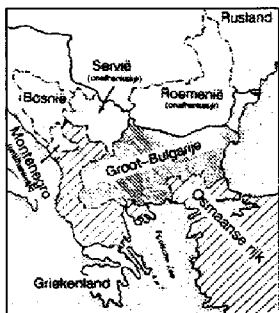

Het Ottomaanse rijk, 1815

In 1815 behaalde het nieuwe Servië zelfs een totale overwinning op de Ottomanen en verkreeg het vervolgens in 1829 autonomie binnen het Ottomaanse Rijk.

In 1844 publiceerde de toonaangevende Servische nationalist en latere politicus Garasanin zijn 'Ontwerp' van Servië. Daarin ijverde hij voor een terugkeer naar de grenzen van het vroegere rijk van koning Stefan Dusan.

Dertig jaar later brak op de Balkan een aantal opstanden van Slaven uit binnen het Ottomaanse rijk tegen het Ottomaanse bewind: in 1875 in Bosnië-Herzegovina en in 1876 in Centraal-Bulgarije. Beide opstanden werden bloedig neergeslagen. Om hun Servische en Slavische geloofsgenoten te helpen vielen Servië en Montenegro daarop het Ottomaanse rijk aan. Omdat laatstgenoemden niet machtig genoeg waren, werden ze al spoedig tot onderhandelingen gedwongen. Toen Rusland in 1877 tussenbeide kwam (Rusland had in die tijd aspiraties om haar gebied richting Bosporus uit te breiden. Het wenste eveneens het Bulgaarse broedervolk te helpen), keerden de krijgskansen. Op 3 maart 1878 werd het Ottomaanse Rijk gedwongen tot het ondertekenen van de vrede van San Stefano.

De Balkan na het Verdrag van San Stefano (1878)

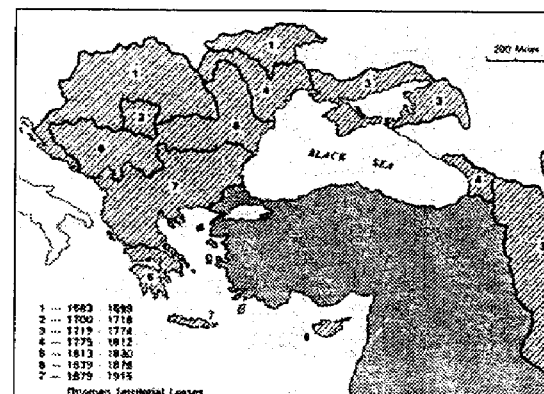
Het vredesverdrag voorzag in de oprichting van een Bulgaarse staat. Door de interventie van de Westerse mogendheden werd dit verdrag echter vervangen door het 'Verdrag van Berlijn', want Bulgarije dreigde te machtig worden en het Ottomaanse Rijk te zwak. Uiteindelijk werd de jonge Bulgaarse staat, nog voordat ze echt vorm had gekregen, in drie gedeeltes opgesplitst en behoorlijk gereduceerd ten opzichte van de aanvankelijk voorziene grootte.

De Balkan na het Verdrag van Berlijn (1878)

In het Verdrag van Berlijn kregen het autonome Montenegro en het autonome Servië van de internationale gemeenschap eindelijk officiële onafhankelijkheid. Servië werd voor haar oorlogsinspanningen tegen het Ottomaanse Rijk beloond met het gebied rond Nis. Montenegro kreeg als beloning enkele door Albanen bevolkte gebieden toegewezen aan haar zuidgrens. Op aandringen van Oostenrijk-Hongarije, dat ook graag haar invloed wilde uitbreiden, werd Bosnië-Herzegovina daarentegen een Oostenrijks protectoraat.

Kosovo (evenals de Sandzak-regio) bleef behoren tot het (verzwakte) Ottomaanse Rijk. In 1878 kwamen in Prizren enkele Albanese leiders bijeen en werd de Liga van Prizren opgericht; eigenlijk de eerste uiting van ontwakend Albanese nationalisme. Aan het Congres van Berlijn werd de eis tot vestiging van een autonoom Albanese gebied binnen het Ottomaanse Rijk geformuleerd. De beweging werd door de Ottomanen verboden, maar bleef op cultureel gebied (onderwijs, pers) actief. In 1908 kon Oostenrijk - Hongarije als gevolg van een interne politieke crisis in Turkije (beweging Jong-Turken) Bosnië formeel annexeren. Deze annexatie verhinderde een Servische expansie richting noorden en westen, waardoor de Serviërs zich nog meer gerechtvaardigd zagen om hun expansiepolitiek richting zuiden voort te zetten.

Het Ottomaanse Rijk voor WO1

De Eerste en Tweede Balkanoorlog

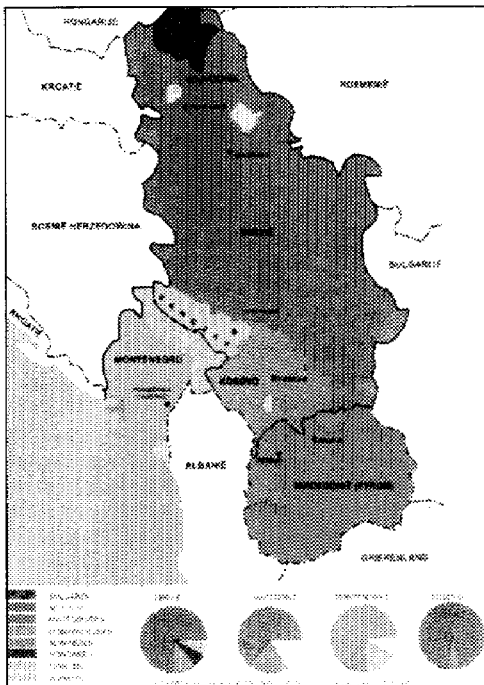
Tengevolge van de vele onopgeloste kwesties in het Verdrag van Berlijn (o.a. de Macedonische kwestie: de Macedoniërs wensten eveneens een eigen staat, terwijl alle buurlanden juist grote gedeeltes van dit gebied wilden bezetten), brak in 1912 de Eerste Balkanoorlog uit. Montenegro, dat gebiedsuitbreiding ten koste van het Ottomaanse Rijk wenste te verwezenlijken, was uitlokker van de oorlog. Servië, Bulgarije en Griekenland schoten het kleine staatje te hulp en veroverden grote stukken van het Ottomaans grondgebied in de Balkan, dat de Ottomanen door het Verdrag van Berlijn weer in bezit hadden gekregen. Montenegro bezette een deel van Noord-Albanië en een gedeelte van de Sandzak-regio. Servië bezette de rest van Noord-Albanië en Noord-Macedonië.

De onderhandelingen tussen de overwinnaars over de buit vloten echter niet erg en bovendien deden zich onvoorziene complicaties voor. Op 28 november 1912 hadden de Albanen in Vlore namelijk een onafhankelijk Albanië uitgeroepen. Omdat de oprichting van Albanië door het Westen werd gezien als een noodrem op het te machtig wordende Servië, werden de Albanen in hun onafhankelijkheid al snel gesteund door de Westerse mogendheden.

De Ambassadeursconferentie in Londen erkende de onafhankelijkheid van Albanië en dat was een streep door de rekening van Servië, Montenegro en Griekenland. Deze landen wilden immers grote stukken van het grondgebied van Albanië in bezit nemen en stuurden daarom aan op een voor hen gunstiger verdeling van Macedonië. Hierdoor kwamen ze echter in botsing met Bulgarije, omdat de Bulgaren Macedonië min of meer opeiste. Die zagen de Macedoniërs zelfs als etnische Bulgaren. Een geheim verdrag tussen Griekenland, Montenegro en Servië was hiervan het gevolg. Nog in de roes van haar eerdere successen tijdens de eerste Balkanoorlog besloot Bulgarije daarop haar rechtmatig deel (in Bulgaarse ogen: Macedonië) op te eisen en viel het Servië en Griekenland aan. De Tweede Balkanoorlog (ook wel de Oorlog der Bondgenoten genoemd) was het gevolg. Roemenië en het Ottomaanse Rijk roken hun kans om hun grondgebied uit te breiden en namen deel aan de oorlog waarin Servië, Montenegro en Griekenland tegen Bulgarije streden. Hierdoor zag Bulgarije zich geplaatst tegen een enorme overmacht; het land had geen schijn van kans.

Op 28 juli 1913 werd het Verdrag van Boekarest getekend dat resulteerde in nieuwe grenzen op de Balkan. Albanië werd formeel onafhankelijk, maar Kosovo en een gedeelte van de Sandzak-regio moest ze afstaan aan Servië. Montenegro kreeg de rest van de Sandzak toegewezen. Griekenland kreeg Zuid-Epirus dat eerder aan het Ottomaanse Rijk toebehoorde. Door de deze herverdeling kwamen een groot aantal etnische Albanen binnen de staatsgrenzen van Servië (en Montenegro) terecht, terwijl de Slavische bevolking van Macedonië nu over drie staten was verdeeld.

Hier ligt dus de historische oorsprong van het Kosovo-probleem.

Demografische verhoudingen

De Balkan in 1914

WOI

De Eerste Wereldoorlog was in feite de voortzetting van de eerste twee Balkanoorlogen. Albanië hield tijdelijk op te bestaan en werd voor het grootste gedeelte door Italië geannexeerd. Servië boekte aanvankelijke enkele successen tegen Oostenrijk-Hongarije, maar in oktober 1915 vielen de gecombineerde legers van Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Bulgarije het land binnen (Servië kreeg immers de schuld van de moordaanslag op aartshertog Ferdinand in Sarajevo, begin WOI).

De Servische legers vluchtten, onder achterlating van vele doden en gevangenen (tenminste 2/3 van het Servische leger was vernietigd door oorlogshandelingen en ziekten), via Noord-Albanië naar Korfoe, waar de Servische regering een onderkomen had gevonden. Servische eenheden namen later aan geallieerde zijde deel aan de gevechten in Noord-Griekenland. Het waren uiteindelijk de militaire ontwikkelingen aan het Westfront die de afloop van de Eerste Wereldoorlog bepaalden. Bulgarije en Turkije waren fout geweest, terwijl Servië, Montenegro en Roemenië aan de goede kant (overwinnaars) hadden gestreden. Het Verdrag van Neuilly bepaalde dat vier kleine Bulgaarse gebieden aan de Servische grens, de zogenaamde westelijke gebiedsdelen, aan de nieuwe staat Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen moest worden afgestaan. Dit nieuwe koninkrijk kon ook haar eerdere veroveringen behouden (Macedonië en Kosovo). Albanië werd weer officieel zelfstandig, alhoewel het in economische en politieke zin afhankelijk bleef van Italië.

Tussen WOI en WOII laiden de tegenstellingen tussen de Serviërs en Albanen in Kosovo opnieuw op. De Serviërs wilden Kosovo definitief toevoegen aan hun kerngebied en voerden een politiek, gericht op verandering van de demografische samenstelling van Kosovo. Honderdduizenden Albanen emigreerden daardoor naar de VS, Europa en Turkije. Servische kolonisten werden naar Kosovo gestuurd.

WO II

De Tweede Wereldoorlog bracht 'bevrijding' voor Kosovo. De Duitse verovering werd er toegejuicht. Het grootste gedeelte van de regio werd bij 'Groot-Albanië' gevoegd, hetgeen echter een protectoraat van Italië bleef. Het noorden van Kosovo (met de economisch en voor de oorlogsvvoering belangrijke lood- en zinkmijnen van Trepce) kwam tijdens de oorlog samen met Servië onder een Duits militair bestuur. In de Kosovo-regio was nauwelijks sprake van verzet tegen de nieuwe heersers. Er bestond een Nationaal Front dat tegen de Italianen streed, maar deze verzetsbeweging had weinig aanhang.

Nadat Italië het gebied in 1943 overgaf aan Duitsland, wisten de Duitsers onder de Albanen in Kosovo zelfs een SS-Divisie te recruteren (SS-Freiwilligen Division Skanderbeg). Deze divisie hield behoorlijk huis onder de Serviërs. De communistische partij daarentegen wist wel enig verzet te organiseren tegen de Duitsers in de vorm van een Nationaal Bevrijdingscomité voor Kosovo en Metohija.

Over het naoorlogse lot van Kosovo werd beslist op 29 november 1943. In Jajce bepaalde de Anti-fascistische Raad voor Nationale Bevrijding van Joegoslavië namelijk dat Kosovo een autonome status binnen Servië zou krijgen. De Albanen weigerden echter hiermee in te stemmen en wilden Kosovo aanhechten bij Albanië, waarvan men hoopte dat dit land opgenomen zou worden in de naoorlogse Joegoslavische staat. In april 1945 ontving de nieuwe Joegoslavische leider Tito een delegatie van de Kosovo-Albanen. Hij beloofde hen dezelfde rechten als de overige inwoners van Joegoslavië. In juli 1945 stemde het Nationaal Bevrijdingscomité voor Kosovo en Metohija, de door Albanen gedomineerde communistische partizanenbeweging in Kosovo, in met de plannen van Tito. Maar, na de verwijdering tussen Tito en de communistische leider van Albanië (Enver Hoxha) kreeg de Servische onderdrukking van de Albanen echter opnieuw vorm. Met name de lokale Servische communistische leider Aleksander Rankovic voerde tot 1966 een waar schrikbewind, waardoor wederom een exodus van etnische Albanen op gang kwam. Rankovic raakte vanwege zijn te harde optreden in ongenade en kwam in 1966 ten val. Na zijn val traden verbeteringen op in de situatie van de Kosovo-Albanen.

Jaren '70

Tito voerde in het begin van de 70-er jaren een steeds milder bewind, aangezien het bestaan van Joegoslavië niet langer bedreigd werd door de verschillende bevolkingsgroepen binnen haar grenzen. In 1974 werd een nieuwe Joegoslavische grondwet aangenomen en kreeg Kosovo eindelijk de beloofde autonome status binnen Servië. De lokale Serviërs voelden zich hierdoor soms - terecht - gediscrimineerd (ze werden o.a. benadeeld in het verkrijgen van banen) en in die navolgende jaren kwam langzaam een uittocht van Serviërs op gang, vooral richting Belgrado en de Vojvodina.

In 1975 en 1979 kwam het opnieuw tot uitbarstingen in Kosovo. De etnische Albanen bleven namelijk proberen om onder de formele Servische autoriteit uit te komen en een eigen republiek te bewerkstelligen. Want waarom hadden de minder talrijke Montenegrijnen en Macedoniërs wel een eigen republiek binnen de Federatie en de Albanen niet? De Serviërs weigerden echter de grondwet in het voordeel van de Kosovo-Albanen te veranderen en voerden hiervoor drie redenen aan:

- Albanese separatisme. Het gevaar was te groot dat ook de Albanen in Macedonië en Montenegro zich bij Kosovo aan zouden sluiten.
- Economische redenen. Servië zou 1/8 van zijn grondgebied verliezen, waaronder de mijnen van Trepce.
- Sentimentele redenen. Kosovo was de wieg van het Servendom. Hier stonden de oudste Servische paleizen en kloosters. Hier hadden de Serviërs de beslissende slag op het Merelveld verloren alsmede de kanselarij van het patriarchaat van Pec.

Toch hebben de Albanen in de jaren zeventig veel weten te bewerkstelligen. Zo was er een volledig Albanese onderwijsstelsel. De Albanese Radio en TV mochten vrij uitzenden en bovendien waren Albanese kranten, tijdschriften en boeken vrij voorhanden. Het politiekorps bestond voor 60% uit Albanen. In 1988 werd een Albanese zelfs aangesteld tot president van Joegoslavië (Sinan Hasani). De promotie van Kosovo tot de status van republiek leek derhalve slechts een formaliteit.

Eind zeventiger jaren, in de jaren direct voorafgaande aan de dood van Tito, floreerde het Albanese nationalisme en stonden de lokale Serviërs behoorlijk onder druk. Dit kwam onder andere doordat de federale regering niet in staat was de tegenstrijdige economische en politieke eisen van de Serviërs en Albanen (net als die van de andere Joegoslavische volkeren) op een lijn te brengen. Het geld van de federale regering (bedoeld om de situatie in Kosovo te verbeteren) werd bovendien niet altijd zinvol besteed.

Jaren '80

In deze periode intensiverde de samenwerking tussen Albanië en Kosovo, met name op onderwijsgebied. In maart 1981 (een jaar na het overlijden van Tito) braken er echter opnieuw onlusten uit. Studenten protesteerden tegen de in hun ogen slechte leefomstandigheden en eisten de status van republiek voor Kosovo. De studenten kregen gezelschap van stakende arbeiders. Politie en het leger moest er aan te pas komen om de demonstraties de kop in te drukken. Straatgevechten waren het resultaat, de staat van beleg werd afgekondigd en er vielen doden en gewonden. De communistische machthebbers van Servië noemden het 'een contra-revolutie, beraamd door de vijanden van Joegoslavië'. Belgrado voerde partijzuiveringen uit in Kosovo waarbij de jonge garde moest plaatsmaken voor de oude garde die opnieuw werd aangesteld. Zo werd bijvoorbeeld Mahmut Bakali, de lokale partijleider in Kosovo, vervangen door zijn voorganger Veli Deva. De nieuwe (oude) leiding was echter niet doortastend genoeg in haar zuiveringen.

In plaats van nationalistes werden voornamelijk anti-communisten vervolgd. Zo werden tussen 1981 en 1986 6400 personen veroordeeld tot in totaal meer dan 10.000 jaar gevangenschap. De universiteit van Pristina bleef een bolwerk van Albanese onvrede. In november 1981 begon de onrust opnieuw dat tussen februari en april 1982 uitmondde in (wederom) de staat van beleg voor Kosovo.

Onder druk van Belgrado werd in mei 1984 weer een Serviër voor het eerst in lange tijd - benoemd tot partijleider van Kosovo en werden alle banden tussen Pristina en Tirana verboden. Deze banden zouden te hecht zijn, waardoor Kosovo langzaam 'afdreef' van Servië. Het communistische Tirana wenste dit echter niet te accepteren en er ontstond een propaganda-oorlog tussen de beide hoofdsteden.

Het is niet geheel bezijden de waarheid om te stellen dat het oplevend Servische nationalisme deels een reactie is op het Albanees nationalisme. Reeds in 1968 wees de dissidente schrijver Dobrica Cosic (in 1992 zelfs eventjes president van de Federale Republiek Joegoslavië) op de toenemende intolerantie van de Albanen.

De begrafenis in 1983 van de omstrede (val in 1966) partijleider Rankovic resulteerde in een massaal Servisch eerbewijs aan de overledene. In november 1984 liet de Servische communistenbond eveneens nationalistische geluiden horen door te stellen dat het terugdringen van de Servische emigratie uit Kosovo haar belangrijkste taak was. In maart 1986 ondertekenden 212 Servische intellectuelen van de Servische Academie voor Kunst en Wetenschappen (SANU) een 'Memorandum'. Dit Memorandum wees op de slechte situatie van de Serviërs in Joegoslavië en wees op de genocide die de Albanen in Kosovo aarichtten met het doel geheel Kosovo te Albaniseren.

In 1987 werd vervolgens Slobodan Milosovic gekozen tot voorzitter van de Servische communistenbond. Het Memorandum werd min of meer zijn partijprogramma en hij organiseerde massale betogingen om politieke tegenstanders uit te schakelen. In de loop van 1987 tot 1989 gebruikte hij straatruim om zich te ontdoen van een groot aantal Albanese leiders en partijfunctionarissen, die hij dwong tot het nemen van ontslag. In 1989 bijvoorbeeld werd de vooraanstaande Albanese Azem Vlasi gedwongen tot ontslag uit het Centrale Comité van de Joegoslavische Communisten Bond.

In februari 1989 braken opnieuw rellen uit in Kosovo. Albanese mijnkompels uit de Trepce-mijnen, waar de Serviërs de leiding hadden, gingen in staking. Leiders uit Slovenië en Kroatië moesten er zelfs aan te pas komen om de gemoederen tot bedaren te brengen. De Servische regering was echter van plan de Servische grondwet in Servisch voordeel te wijzigen en versterkte in de loop van februari de politie en leger in de regio. Op 23 februari werd de nieuwe grondwet door het parlement in Belgrado aangenomen. Op 1 maart 1989 werd, vanwege de rellen, de noodtoestand in Kosovo afgekondigd. Een dag later werd Azem Vlasi gearresteerd (later echter weer vrijgelaten).

Het parlement van Kosovo werd door de Serviërs onder druk gezet: of het keurde de nieuwe grondwet goed of Kosovo werd onder militair bestuur geplaatst. Terwijl de Albanese leiding in Kosovo in het nauw zat, stuurden 215 Albanese intellectuelen een noodkreet de wereld in: 'Appel 215.' Op 28 maart 1989 keurde het parlement van Kosovo de Servische grondwetswijziging goed, hetgeen echter heftige straatprotesten tot gevolg had. Het geweld leidde wederom tot doden (29), waaronder ook politieagenten. Een groot aantal ondertekenaars van Appel 215 werd gearresteerd.

Herdenking slag op het Merelveld

In een sfeer van onderlinge vijandigheid vond vervolgens op 28 juni 1989 de 600-jarige herdenking van de slag op het Merelveld plaats. Deze herdenking werd door Milosevic aangegrepen om zijn nationalistische boodschap te verkondigen en werd bijgewoond door meer dan een miljoen uitzinnige Serviërs. In februari 1990 waren wederom bloedige gevechten (34 doden). Het federale leger moest er aan te pas komen om rust te brengen. Dit was nog niet eerder gebeurd, omdat Milosevic eerder nog niet sterk genoeg was en de inzet omstrede was. De Servische regering zette haar politiek van terugdringen van de Albanese autonomie voort. Zo werden steeds meer etnisch Albanese agenten werden vervangen door Servische. In april 1990 diende een gedeelte van de Kosovo-regering haar ontslag in, dat in mei 1990 door de rest van de regering werd gevolgd. Dat in april de Servische regering nog een poging had gedaan de gemoederen tot bedaren te brengen door een groot aantal politieke gevangenen vrij te laten, waaronder de Nelson Mandela van Kosovo, Adem Demaci, die 25 jaar had doorgebracht in een Servische gevangenis, had dus geen resultaat opgeleverd.

Eind juni 1990 deden de Servische parlementariërs in Kosovo een poging de grondwet van Kosovo te veranderen, maar de Albanese volksvertegenwoordigers (114 van de 183) verlieten het parlamentsgebouw en riepen op 2 juli 1990 op de trappen de onafhankelijkheid van Kosovo uit. Op 5 juli ontbond Belgrado alle bestuursinstellingen van Kosovo, waarbij ze tevens het bestuur overnam. Alle instellingen werden vervolgens 'geserbiseerd' (70.000 ontslagen), waaronder de universiteit van Pristina. Op 7 september 1990 kwamen de Albanese parlementariërs opnieuw bijeen in Kacanik (vlakbij de grens met Macedonië) en namen een nieuwe grondwet voor de onafhankelijke Republiek Kosovo aan. Later arresteerden de Serviërs een groot aantal van deze parlementariërs.

De Kosovo-Albanen hadden plotseling en ongewild het bestuur over hun gebied verloren. De voormalige illegale nationalistische organisaties waren opgerold, hun leiders gearresteerd of vermoord. Toch ontstonden er vrij snel min of meer legale massaorganisaties zoals de Democratische Liga van Kosovo (LDK) van Ibrahim Rugova. Bovendien gingen de Albanen na Servische bezuinigingen op het onderwijs en ontslag van Albanese leraren over tot organisatie van schaduwonderwijs. Het geld hiervoor werd bijeengebracht door Albanen in het buitenland.

2.3 Ontwikkelingen in de jaren 1991-1998

'91 - '92

Tijdens het uitbreken van de oorlog in Kroatië werden lokale Serviërs in Kosovo bewapend om de Kosovo-Albanen onder controle te houden. Volgens diverse berichten werd het federale leger zelfs ingezet voor intimidatie (laagvliegende vliegtuigen en pantsercolonnes). In september 1991 organiseerde het schaduwkabinet onder moeilijke omstandigheden een referendum, waarin 98% van de Albanen zich uitsprak voor onafhankelijkheid. Op 22 oktober werd Kosovo door Albanië officieel erkend. De Albanen in Kosovo boycotten de volkscensus in (toen nog) het Joegoslavië van 1991 en erkenden niet de nieuwe staat FRJ in april 1992. In mei 1992 organiseerden de Albanen schaduwverkiezingen en Ibrahim Rugova werd gekozen tot president. Onder leiding van de schaduwpremier Bukhosi werd een schaduwregering gevormd. De nieuwe Joegoslavische minister-president Milan Panic beloofde tegemoet te komen aan een aantal eisen van de Kosovo-Albanen, maar voordat hij zijn beloftes kon waarmaken, werd hij door Milosevic gewipt. In december 1992 versloeg Milosevic Panic in de Servische presidentsverkiezingen en werden alle beloftes ingetrokken.

'93 - '96

Begin 1993 werden vele duizenden Servische vluchtelingen uit Kroatië en Bosnië gehuisvest in Kosovo, om zo de demografische structuur te veranderen. Veel vluchtelingen namen echter geen genoegen met de lagere levensstandaard in Kosovo en verhuisden later weer richting Belgrado en Vojvodina. De schaduwpresident Rugova was inmiddels overgegaan tot een andere aanpak en ijverde middels een geweldloze politiek voor onafhankelijkheid. Regelmatig riep hij de VN op voor vredesbewaring in Kosovo en riep hij de Servische leiders in Belgrado op tot hervatting van de dialoog. Het streven van Rugova is feitelijk altijd gericht geweest op onafhankelijkheid door hervatting van de dialoog en internationalisering van de Kosovo-kwestie. De schaduwregering bleef gedurende deze periode functioneren, maar was wel gedwongen de wijk te nemen naar het buitenland (Albanië en Turkije). De schaduwregering was er inmiddels wel in geslaagd om een soort defensieve organisatie op te richten: Levizja Kombëtar per Clirimin ë Kosovës (LKCK - Nationale beweging voor de Verdediging van Kosovo, NPOK in het Servisch-Kroatisch). Deze defensieve organisatie was opgezet om verzet te bieden indien de Servische autoriteiten overgingen tot verdrijven van de Albanese bevolking.

'96 - '97

In het jaar 1996 ontstond voor het eerst een gewapende offensieve verzetsbeweging: Ushtria Clirimtare e Kosovës: het UÇK en Bevrijdingsleger voor Kosovo. In mei 1996 werden de eerste - kleinschalige - aanslagen gepleegd op Servische overheidsinstellingen. In de loop van 1997 werden een groot aantal Albanese (en vermeende) leden van het UÇK gearresteerd en in twee processen veroordeeld tot lange gevangenisstraffen, oplopend tot en met twintig jaar. Het eerste proces vond rond maart plaats, het laatste in november. De spanningen liepen rondom de dag van uitspraak steevast hoog op. Het UÇK verlegde in de loop van 1997 telkens haar doelen van Servische overheidsinstellingen naar 'rechtvaardige' burgerdoelen, zoals collaborateurs en Servische partijleiders.

Op 24 en 25 november 1997 resulteerde dit in een openlijke aanval van de Servische politie op een drietal dorpen in Kosovo. De leidende Albaneseziden ontkenden het bestaan van het UÇK, maar deden in het openbaar wel oproepen aan deze organisatie om haar acties te stoppen. Velen wezen met de beschuldigende vinger naar de Servische regering. Het UÇK manifesteerde zich op 28 november 1997 openlijk tijdens de begrafenis van door politiegeweld omgekomen Albaneseziden toen een drietal gemaskerde mannen in uniform een verklaring voorlezen, waarin zij het bestaan het UÇK vermeldden en opriepen tot verzet.

De acties van het UÇK werden door de Servische politie gebruikt om harder op te treden, maar waren voor de leidende Albaneseziden tegelijkertijd een argument om hun geweldloze politiek te mogen verlaten. Met name Bukoshi, premier van de schaduwregering van Kosovo, gaf openlijk blijk van sympathie voor het UÇK.

Bukoshi, premier van de Kosovaarse schaduwregering

Verrassend genoeg kwam in november 1996 een onderwijsakkoord tot stand tussen Milosevic en de schaduwpresident van Kosovo, Rugova, waardoor de terugkeer van de Albanese studenten naar de onderwijsinstellingen mogelijk zou worden. Maar door onoverbrugbare tegenstellingen en onwil van de Servische lokale leiding om het akkoord uit te voeren, kwam er niets van terecht. In oktober 1997 werden daarom enkele grote studentendemonstraties gehouden, onder meer in oktober, begin december en eind december. Zodra de studentendemonstraties een andere vorm dan aangekondigd aannamen of zich buiten de afgesproken route bewoog, gebruikte de Servische politie geweld.

Tijdens de anarchie in het voorjaar van 1997 in Albanië (vanwege het instorten van de pyramidespelen waardoor bijna elke Albanese zijn of haar spaargeld verloor) hielden de Kosovo-Albaneseziden zich rustig. Nu echter wordt aangenomen dat laatstgenoemde gebruik maakten van de situatie door aanzienlijke hoeveelheden wapens de grens over te smokkelen. De wapens werden vervolgens verborgen in schuilplaatsen, verspreid over Kosovo.

Van 23 t/m 25 juni 1997 vond in Ulcinj (Montenegro) een rondetafelconferentie plaats tussen vertegenwoordigers van Kosovo-Albaneseziden en Serviërs. Doel: zoeken naar een oplossing van het Kosovo-conflict. Aan de kant van de Kosovo-Albaneseziden waren gezaghebbende personen aanwezig zoals partijleiders, oude en nieuwe vooraanstaande Albanese politici: Adem Demaci, Gazmed Pula, Mahmut Bakali, Mark Krasnici, alhoewel de partij van Rugova (LDK) geen vertegenwoordiger had gestuurd. Rugova er het nut niet van in. Van de Servische kant waren echter alleen oppositieleden aanwezig en geen regeringsvertegenwoordigers. Hierdoor kon geen echte dialoog op gang komen.

Elk jaar wordt op een bepaalde plaats een regionale conferentie georganiseerd om de onderlinge problemen in de regio te bespreken. In 1997 vond deze conferentie plaats op Kreta. Tijdens deze Kreta-conferentie op 2 en 3 november vond een ontmoeting plaats tussen de Servische president Milosevic en de Albanese minister-president Nano. Ondanks de formele erkenning van Kosovo in 1992 (Albanië had als enige land Kosovo erkend) kwam Nano toch zijn belofte aan de Amerikanen na en sprak hij van de 'Albanese minderheid in de FRJ'. De Amerikanen hadden namelijk op Albanië druk uitgeoefend om erkenning van Kosovo in te trekken.

Met deze uitspraak erkende Nano dat Kosovo een interne Servische aangelegenheid was. Besloten werd tot verbetering van de onderlinge betrekkingen tot en met uitwisseling van ambassadeurs. De Kosovo-Albaneseziden voelden zich door Albanië verraden en stelden vervolgens dat Nano niet het mandaat had om hen te vertegenwoordigen.

Het UÇK ging door met het uitvoeren van aanslagen, waarop de Serviërs met toenemend geweld reageerden. De Servische autoriteiten stelden voortdurend dat er sprake was van terroristische activiteiten van de kant van de Albaneseziden, die de veiligheidssituatie in Kosovo ondermijnen. De Albaneseziden op hun beurt zeiden dat er sprake was van staatsterrorisme door Servische autoriteiten en daarmee samenwerkende paramilitaire organisaties. De Servische autoriteiten ontruimden de in Kosovo aanwezige vluchtelingenkampen met uit Kroatië en Bosnië gevluchte Serviërs. Verder richtten de lokale (Kosovo-) Servische inwoners een Servisch Kosovo Defensie Comité (SPOK) op; een teken dat de lokale Serviërs bereid waren om naar de wapens te grijpen om zich te verdedigen tegen (vermeende) UÇK-aanvallen op Servische burgers.

1998 (signaalwoorden)

De gebeurtenissen in Kosovo zijn in 1998 in een **stroomversnelling** gekomen. In een reactie op het toenemend aantal aanslagen van het UÇK, lanceerden de Servische autoriteiten eind februari en begin maart met speciale politietroepen een groot offensief in de Drenica-regio, waarbij met name in de dorpen Srbica, G. Klina en Lausa met **excessief geweld** werd opgetreden. Het Servische optreden resulteerde in tientallen doden en had een oplopende spiraal van geweld tot gevolg. Het UÇK intensiveerde haar aanslagen op Servische (en collaborerende Albanese) doelen en zocht in toenemende mate de publiciteit. In de belangrijkste steden van Kosovo werden door de belangrijkste Albanese politieke partij LDK protestdemonstraties georganiseerd. Enkele daarvan werden met geweld uiteengejaagd. In de hoofdstad Pristina werd dagelijks gedemonstreerd.

Over het algemeen kan worden gesteld dat de **Servische autoriteiten** zich ten opzichte van de aanhoudende demonstraties zich **aanvankelijk terughoudend** hebben opgesteld. Ten gevolge van het oplaaiend geweld kwamen de eerste vluchtelingenstromen op gang, maar deze bleven vooralsnog binnen Kosovo. Daarnaast was er sprake van een toenemende organisatie en bewapening van de lokale Serviërs.

Begin januari 1998 maakte de UÇK bekend ook verantwoordelijk te zijn voor een **tweetaal aanslagen in Macedonië**. Deze aankondiging werd heftig ontkend door de regering van Macedonië, maar drukte de internationale gemeenschap met de neus op de uitbreidingsgevaaren van het Kosovo-conflict, met name op het gevaar van het overslaan van het conflict naar de Albanese bevolking in Macedonië.

Na meerdere malen uitstel had begin januari 1998 de schaduwpresident van Kosovo, Ibrahim Rugova eindelijk nieuwe verkiezingen uitgeschreven voor het schaduwparlement op 22 maart. In een relatief gespannen sfeer vonden vervolgens op 22 maart deze **'schaduwverkiezingen'** in Kosovo daadwerkelijk plaats, gedoogd door de Servische autoriteiten.

De uitslag was uiteraard sterk nationalistisch getint. Doordat de voornaamste politieke tegenstanders van de Rugova zich hadden teruggetrokken, werd deze vrij eenvoudig in zijn ambt herkozen. Zijn partij (LDK) verkreeg ook de meerderheid van de zetels in het Kosovo schaduwparlement. Tot dusver (oktober 1998) is er echter geen nieuwe schaduwregering gekozen, maar heeft Rugova een **speciaal adviseursteam** (G-15 genaamd) samengesteld uit vooraanstaande Albanese politieke vertegenwoordigers. De G-15 bestaat uit zowel politieke medestanders als politieke tegenstanders van Rugova, alsmede onafhankelijke politici. In oktober 1998 zou Bukoshi, zonder medeweten van Rugova, een poging doen om een schaduwregering te formeren, echter zonder resultaat.

Op maandag 9 maart kwam de **Contactgroep** in spoedzetting bijeen, maar het kostte grote moeite om de steun van Rusland te verwerven voor een gezamenlijk standpunt. Uiteindelijk werd afgezien van de dreiging van militair ingrijpen en werd besloten tot het instellen van een wapenembargo, stopzetting van investeringen en bevrozing van de buitenlandse financiële tegoeden van Belgrado, indien de Servische speciale politietroepen niet werden teruggetrokken en de dialoog met de Albanese niet werd hervat. Het besluit van de Contactgroep werd aan de VN-Veiligheidsraad overhandigd en VS-gezant Gebard reisde naar Belgrado om het besluit aan president Milosevic mede te delen. Deze verklaarde zich bereid tot hervatting van de dialoog, mits de Albanese hun onafhankelijkheidseis opgaven en afzagen van geweld.

De Servische regering stuurde onmiddellijk na het aanbod van federaal president Milosevic een **speciaal onderhandelingsteam** naar Pristina en nodigde de Albanese politieke leiding uit voor gesprekken over minderheidsrechten en oppervlakkige autonomie. Door voortdurende van het Servische geweld en het niet terugtrekken van de speciale politietroepen weigerden de Albanese echter om aan te schuiven aan de onderhandelingstafel. De Albanese toonden zich wel bereid tot onderhandelingen op het federaal niveau (in plaats van met de Servische regering), mits de Servische speciale troepen teruggetrokken werden en er sprake was van internationale bemiddeling bij de gesprekken.

Op 23 maart werd in Belgrado een **nieuw onderwijsakkoord** gesloten tussen Servische en Albanese onderhandelaars. Dit akkoord was in feite een hernieuwing van het reeds op 1 september 1996 tussen Rugova en Milosevic gesloten, maar door de Serviërs nooit geïmplementeerde onderwijsakkoord. Het hernieuwde onderwijsakkoord voorzag in een geleidelijke teruggave van het gros van de faculteiten van de universiteit van Pristina aan de Albanese. De Servische universiteitsinstellingen verzetten zich, maar konden niet voorkomen dat de overdracht (na vertraging) daadwerkelijk plaatsvond. De gebouwen van de faculteiten waren door de Servisch studenten voorheen echter wel grondig leeggeruimd en 'verbouwd'.

Op 31 maart werd door de VN Veiligheidsraad **resolutie 1160** aangenomen, waarin het Servische geweld in Kosovo werd veroordeeld en waarin beide partijen onder andere werden opgeroepen het geweld te staken en een dialoog te starten.

Gedurende de maand april was er intensief diplomatiek verkeer (met name van Amerikaanse en vooraanstaande Europese gezanten en diplomaten), waarbij vooral Belgrado, Pristina, Tirana en Skopje werden bezocht. De partijen weigerden echter vooralsnog water bij de wijn te doen en waren ogenschijnlijk meer bezig met versterking van hun eigen interne positie dan met de Kosovo-crisis. Zo werd eind maart in Belgrado een nieuwe Servische regering samengesteld en bereidde het Albanese G-15 team een gezamenlijk onderhandelingsplatform voor. De internationale druk had Milosevic overgehaald om een nationaal referendum te houden met als inzet de vraag of internationale bemiddeling in de Kosovo-kwestie acceptabel was voor de Servische bevolking.

Inmiddels hielden de dagelijkse vreedzame demonstraties in Pristina nog altijd aan. Op 23 april werd in Servië het **referendum** gehouden en geheel naar verwachting wees 95% van de Servische bevolking (opkomst van 73%) een dergelijke internationale bemiddeling af. Het referendum maakte internationaal weinig indruk en werd over het algemeen gezien als een poging van Milosevic om zijn positie te versterken.

Het voortdurende geweld in de regio zette echter een streep door de internationale hoop op een fundamentele dialoog. Met name in de **grensstreek** was eind april en begin mei sprake van **ernstige gewelddadigheden**. Terwijl het federale leger (VJ) trachtte om grensinfiltraties vanuit Albanië (en in minder mate Macedonië) tegen te gaan, hield de speciale politie (lokaal gesteund door materiaal van de VJ) de belangrijkste doorvoerwegen in het gebied vrij. Het geweld spitste zich in deze tijd met name toe in de plaatsen Decani, Djakovica, Prilep en in mindere mate in de Srbica-regio. Het doel van de gecombineerde VJ-politieacties was het doorsnijden van UÇK-aanvoerlijnen naar centraal Kosovo. Het UÇK leed een aantal gevoelige nederlagen.

De voortzetting van de Servische speciale politie acties verhoogde de internationale diplomatieke inspanningen. De roep om betrokkenheid van de NAVO werd groter en de Contactgroep stelde op 29 april een ultimatum aan Belgrado (aflopend 9 mei). Rusland wees sancties jegens de FRJ echter af. Begin mei werden wederom diplomatieke pogingen ondernomen om een dialoog op gang te houden. Pas nadat de Amerikaanse gezant Holbrooke (vergezeld van Gelbard) bezoeken bracht aan Milosevic, kwam er verbetering in de situatie. Zijn inspanningen hadden uiteindelijk op 15 mei een ontmoeting in Belgrado tussen Milosevic en Rugova tot gevolg. Deze ontmoeting zou moeten worden voortgezet met een wekelijks overleg tussen delegaties van beide partijen in Pristina. Zowel Milosevic als Rugova werden in hun eigen kamp ernstig bekritiseerd door hun politieke tegenstanders. Zo stapten enkele politieke tegenstanders van Rugova uit het G-15 team. De ontmoeting had echter wel tot het gevolg dat de internationale sancties jegens de FRJ weer op de helling kwamen te staan. Op 18 mei werd het verbod op investeringen in de FRJ door de Contactgroep opgeschort.

Het UÇK had zich inmiddels hersteld van haar nederlagen en verplaatste de strijd opnieuw naar centraal Kosovo. De meldingen over aanslagen op Servische doelen nam aanmerkelijk toe en in toenemende mate slaagde het UÇK erin om de doorgaande wegen in het gebied (tenminste tijdelijk) af te sluiten. Ook was er steeds meer melding van ontvoeringen van Serviërs door het UÇK. Het **UÇK-optreden** had vanzelfsprekend weer meer Servisch politiegeweld in de grensstreek en centrale regio tot gevolg.

Tengevolge van het aanhoudend geweld kwam opnieuw een **vluchtelingenstroom** op gang (ditmaal wel grensoverschrijdend, naar Albanië en Montenegro), en liep de spanning tussen Belgrado en Tirana op. Ook in Macedonië was een oelopende spanning waarneembaar in de vorm van grote demonstraties en grensincidenten. Daarnaast kwam binnen de FRJ de relatie tussen de federale autoriteiten en de deelrepubliek Montenegro onder spanning te staan. Tengevolge van het aanhoudend geweld braken de Albanen op hun beurt de onderhandelingen met de Serviërs af, nog voordat deze goed en wel begonnen waren. Op 4 juni nam de EU de sancties van de Contactgroep over en stelde het eveneens een investeringstop tegen de FRJ in. Op 10 juni nam de Amerikaanse regering eenzelfde beslissing. De Montenegrijnse deelregering ondernam intussen met succes pogingen om uitgezonderd te worden van de sancties.

Terwijl het wederzijdse geweld voortduurde, nam de **druk op de NAVO** weer toe. Terwijl er in de West-Europese hoofdsteden en Washington bereidheid was tot ingrijpen, wees Rusland elke vorm van militaire interventie af. Tezamen met China werd hierdoor een VN-resolutie onmogelijk. Begin juni werd echter toch besloten tot het zenden van een waarschuwingssignaal aan Belgrado door het organiseren van een luchttoefening boven Macedonië en Albanië in het kader van het PFP-programma. Op 10 juni hadden de Albanen inmiddels besloten hun dagelijkse demonstraties in Pristina stop te zetten. Hun doel, internationalisering van de Kosovo-kwestie, was immers bereikt. De Russische president Jeltsin probeerde de druk op de ketel te verlichten door Milosevic op 11 juni uit te nodigen voor een gesprek in Moskou. Op 13 en 14 juni werd vervolgens - zonder incidenten - de luchttoefening gehouden.

Op 16 juni vond het **bezoek van Milosevic aan Moskou** plaats. Na afloop werd een gezamenlijke verklaring voorgelezen, waarin Kosovo als een interne Servische kwestie werd bestempeld. Milosevic toonde zich bereid tot onderhandelingen mits het UÇK haar acties op zou schorten. Daarnaast beloofde hij toegang voor een diplomatieke waarnemingsgroep tot Kosovo. Op 21 juni arriveerde de Russische plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken, Nikolay Afanasyevskiy in Belgrado om te proberen vooruitgang in de kwestie te brengen. Na afloop van zijn gesprekken met de Servische autoriteiten riep hij op tot stopzetten van het UÇK-geweld als voorwaarde voor de terugtrekking van de Servische politie-eenheden. Ook Holbrooke hervatte zijn diplomatiek offensief. Hij sprak met Milosevic, Rugova en Albanese oppositieleiders en had vrij onverwacht een opzienbarende ontmoeting met vermeende UÇK-leiders. Steeds openlijker ijverde hij voor deelname van het UÇK aan de onderhandelingen, zij het onder politieke vertegenwoordiging door Rugova.

Eind juni deed het UÇK weer van zich spreken. De verzetsbeweging concentreerde haar acties in Kijevo en Obilic. De eerste was bedoeld om de weg Pristina-Pec te blokkeren, terwijl de actie in de omgeving van Obilic bedoeld was ter vermeerstering van de Belacevac-mijnen (die de energiecentrales van Kosovo voorzien in brandstof). Begin juli braken de Serviërs het UÇK-verzet in de omgeving van de Belacevac-mijnen en de UÇK-belegering van Kijevo. Op 4 juli werden enkele oorden langs de weg Pristina-Prizren 'gezuiverd' van UÇK-strijders. **De Servische strijdkrachten** herstelden hierdoor hun operationele vrijheid van handelen en **brachten het UÇK enkele ernstige slagen toe**. De meldingen over UÇK-acties ten noorden van de weg Pristina -Tito Mitrovia en ten oosten van de weg Pristina-Prizren (Urosevac-regio) nemen inmiddels echter toe.

Begin juli stemden Holbrooke en Afanasyevski hun activiteiten op elkaar af en voerden **intensief pendel-diplomatie** met Servische en Albanese vertegenwoordigers. Na afloop verklaarde Holbrooke uitsluitend heil te zien in herstel van de autonome status voor Kosovo. Hij legde overigens de schuld van het gebrek aan succes bij Milosevic. De leiding over de onderhandelingen is inmiddels overgedragen aan de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Christopher Hill.

Op 6 juli was inmiddels de (door Milosevic in Moskou toegestane) **diplomatieke waarnemersgroep** vertrokken naar het kantoor van de Amerikaanse missie in Pristina. De waarnemersgroep was samengesteld uit diverse ambassadeurs van landen van de Contactgroep: Oostenrijk (EU-voorzitterschap) en Polen (OVSE-voorzitterschap). Op 8 juli riep de Contactgroep opnieuw op tot een **staakt-het-vuren** en tot een herziening van de status van Kosovo. Geen van de strijdende partijen gaf hieraan gehoor. Op 6 augustus verklaarde de Joegoslavische Minister van Informatie, Aleksandar Vukic, nog eens dat 'elke vorm van **autonomie** voor Kosovo bespreekbaar is, maar niet met terroristen'. Bovendien zou er geen sprake kunnen zijn van een staat in de staat.

Uit zijn opmerkingen bleek dat in zijn visie het herstel van de status van Kosovo in de periode 1974-1989, toen het een verregaande autonomie genoot binnen Servië en Joegoslavië, om die reden ongewenst is. Op dezelfde dag bracht de Joegoslavische Minister van Defensie Pavle Bulatovic een bezoek aan Kosovo, waarin hij onderstreepte dat de afscheiding van Kosovo onaanvaardbaar is. Ook aan Kosovaarse zijde werd **onverzoenlijke taal** gesproken. Premier in ballingschap, Bujar Bukoshi, heeft in een interview gesteld dat de beweging naar **onafhankelijkheid** voor Kosovo onomkeerbaar is. Hij keerde zich echter wel tegen de staatkundige vereniging van alle Albanezen. Verder onderstreepte hij dat de schaduwpresident van Kosovo, Rugova, snel aan invloed verliest. Bukoshi pleitte voor legitimering van het UÇK en stelde dat de kwestie Kosovo van een politieke tot een militaire vraag is geworden.

Gedurende de zomermaanden verlieten steeds meer eenheden van de VJ in Kosovo (52 Pristina Korps) hun kazernes en stuurde Milosovic nog eens extra Federale (speciale) troepen en speciale politie eenheden van buiten Kosovo naar het gebied. Lokale en externe speciale politie eenheden verdrongen, in samenwerking met eenheden van de VJ, het UÇK voor een groot deel uit de door hen gedomineerde gebieden. Hierbij vielen veel burgerslachtoffers en nam het vluchtelingenprobleem hand over hand toe, evenals het grensoverschrijdend karakter ervan.

Medio augustus kondigde Rugova aan een **speciaal team** te hebben gevormd om met de Servische autoriteiten te onderhandelen. De Servische regering heeft hierop gereageerd met de verzekering dat zij nog altijd tot een dialoog met de Kosovo-Albanezen bereid is. Tot op heden hanteerden beide partijen voor de ander onaanvaardbare voorwaarden voor een "onvoorwaardelijke" dialoog. Rugova en de zijnen achten zich gebonden aan de in 1991 uitgeroepen onafhankelijkheid van Kosovo. De Servische regering had eerder al duidelijk aangegeven slechts te willen spreken over een vorm van autonomie, maar niet in de mate van de periode 1974/89. Bovendien eiste zij dat het geweld van het UÇK eerst moest worden stopgezet.

In dezelfde periode heeft de leider van de belangrijkste etnisch-Albanese oppositiepartij PPK in Kosovo, **Demaci**, een verzoek van het **UÇK** om als **politieke vertegenwoordiger** van de organisatie te fungeren, aanvaard. Misschien kan dit worden gezien als een stap in de richting van de door hem gewenste "legitimering" van het UÇK. Demaci heeft zelfs alle functies in zijn politieke partij, de PPK, neergelegd. Daarbij uitte hij andermaal felle kritiek op Rugova, die hij ervan beschuldigde een te zwakke opstelling ten aanzien van de Servische onderdrukking in te nemen. Demaci verklaarde niet met Rugova om de onderhandelingstafel te zullen plaatsnemen. Volgens zowel Demaci als (andere) UÇK-woordvoerders zijn de dagen van Rugova geteld, omdat hij niet gesteund wordt door "de grootste macht in Kosovo".

Eind augustus verklaarde de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Christopher Hill, dat hij als bemiddelaar gaat optreden tussen etnisch-Albanese politieke kringen en de Servische regering. Er zou in die vorm reeds sprake zijn van **indirecte onderhandelingen** tussen beide partijen die, in de woorden van Hill, 'goed functioneren'. Er zouden in de toekomst directe besprekingen te verwachten zijn.

Ook Fehmi Agani, de leider van het team dat door de schaduwpresident van Kosovo, Rugova is samengesteld om besprekingen met de Servische regering te voeren, heeft tussen de regels door bevestigd dat er sprake is van een soort pendeldiplomatie tussen Belgrado en Pristina. Volgens Agani steunen de meeste vertegenwoordigers van het "Kosovo Bevrijdingsleger" (UÇK) nog steeds Rugova, iets wat inmiddels fel is tegengesproken door het voormalige hoofd van de PPK, Demaci, die tegenwoordig geldt als één van de woordvoerders van het UÇK.

Demaci verklaarde dat hij niet van plan is aan besprekingen deel te nemen zo lang Rugova die leidt. Volgens Demaci is Rugova (onder druk van Hill) bereid een zekere vorm van autonomie voor Kosovo te bespreken, iets wat voor het UÇK onbespreekbaar is. Demaci herhaalde dat voor hem alleen onafhankelijkheid in aanmerking komt. Overigens heeft Agani in reactie daarop weer gesteld dat **directe besprekingen in de nabije toekomst niet te verwachten** zijn, en dat hij ook niet tevreden is met het mogelijke herstel van de autonomie van 1974 in Kosovo. Op 26 augustus verklaarde Agani nog eens dat er geen kans is op onderhandelingen zo lang het "Servische offensief tegen de bevolking van Kosovo" voortduurt. Weliswaar gaf Agani toe dat de indirecte onderhandelingen via de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Hill, voortduren, maar daarbij zou nog niet voldoende basis voor een directe dialoog zijn gevonden.

Op 31 augustus is uit kringen van de LDK, de partij van Rugova, gemeld dat er de komende dagen een **nieuwe schaduwregering van Kosovo** zal worden benoemd. Deze zal opnieuw onder leiding staan van schaduwpremier Bukoshi. Naar verluidt zal de politicus die door Rugova is benoemd tot de belangrijkste onderhandelaar met de Servische regering, Agani, tot vice-premier worden benoemd.

Er zou nog geen zekerheid bestaan over de vraag of ook Demaci of andere politieke kopstukken van het UÇK deel zullen uitmaken van het nieuwe kabinet. Hoewel de verkiezingen voor het nieuwe parlement in Kosovo reeds in maart zijn gehouden, is grote vertraging ontstaan bij de vorming van een nieuw kabinet. Daarbij speelden twee problemen een hoofdrol. Ten eerste was daar de persoonlijke wrijving tussen Bukoshi en Rugova, hoewel beiden tot de LDK behoren. Dit probleem werd echter in de schaduw gesteld door onenigheid over regeringsdeelname van het UÇK. Dit "leger" heeft herhaaldelijk onderstreept het gezag van Rugova en de door hem benoemde regering niet te zullen erkennen. Met name de wenselijkheid om met de Servische regering te onderhandelen, zoals de internationale gemeenschap heel graag zou willen, is een bron van discussie.

Op 2 september hebben, na afloop van hun onderlinge gesprekken, de schaduwpresident van Kosovo, Ibrahim Rugova en de VS-gezant Christopher Hill bekend gemaakt dat er een **interimakkoord** op stapel staat. Dit interimakkoord zou de situatie in Kosovo moeten stabiliseren en zou gelden voor een periode van drie jaar. De voornaamste Albanese onderhandelaar Fehmi Agani verklaarde op 4 september echter dat er slechts sprake was van een idee, maar dat dit idee in principe op steun van Pristina kon rekenen. Tegenover westerse diplomaten sprak Hill van een procedurele doorbraak. Beide partijen hadden zich bereid getoond in de komende weken onderhandelingen te voeren over een interimregeling en over een vorm van zelfbestuur voor Kosovo. Na een periode van drie jaar kon de implementatie van een dergelijke regeling worden getoetst. De interimregeling zou in ieder geval voorzien in een democratisch bestuur en in het houden van verkiezingen.

Op 5 september liet Adem Demaci namens de UÇK reeds weten geen heil te zien in dit interimakkoord. Demaci noemde het akkoord 'een capitulatie van het Albanese volk' en stelde bevreemd te zijn voor 'een nieuwe fout van Rugova'. Hij kondigde een voortzetting van de strijd aan en noemde als voorwaarde voor een serieuze dialoog de stopzetting van het Servische terrorisme, terugtrekking van haar politie-eenheden en zware wapens, vervolging van alle betrokkenen bij moorden op Albanezen, oorlogscompensatie en erkenning van de uitslag van het 1991-referendum. Hij bekritiseerde verder de VS, die volgens hem een speciale gezant voor Kosovo diende aan te stellen en niet de zaken te laten behartigen door de ambassadeur in Skopje, Christopher Hill.

In een interview op 11 september heeft de voornaamste Albanese Kosovo-onderhandelaar Fehmi Agani verklaard dat de Albanese onderhandelingspositie uitgaat van een **federale status voor Kosovo** voor een overgangperiode van 3 jaar, gevolgd door een referendum. Politiek leider van het UÇK Adem Demaci verklaarde echter dat de Servische autoriteiten hoe dan ook binnen twee jaar tot de onderhandelingstafel gedwongen zouden worden onder veel slechtere condities dan nu. Demaci stelde dat het UÇK niet verslagen was, slechts haar tactieken had gewijzigd en nog altijd op 20.000 tot 30.000 bewapende personen kon rekenen.

Op 17 september zijn meer details van het **Amerikaanse voorgestelde interimakkoord** ten aanzien van Kosovo (Elements for a Temporary Agreement) bekend geworden:

1. Kosovo is een gebied met een eigen regering, parlement, rechtbanken alsmede vertegenwoordigers (federale status zonder recht op afscheiding);
2. Overgangperiode van drie jaar, gevolgd door onderhandelingen over de toekomst en/of een referendum onder de Kosovo bevolking;
3. De belangrijkste vertegenwoordigers zouden documenten mogen ondertekenen namens Kosovo;
4. Een speciale ombudsman moet toezicht houden op de naleving van de ondertekende documenten;
5. Kosovo zou 10 zetels in het federale parlement krijgen;
6. Kosovo zou vertegenwoordigd moeten worden in de Servische regering en in de Servische en Joegoslavische Hoge Gerechtshoven.

Schaduwpresident Rugova verklaarde het Amerikaanse voorstel te accepteren als uitgangspunt voor onderhandelingen, maar zijn belangrijkste onderhandelaar Agani liet weten ernstige bezwaren te hebben tegen het Amerikaanse voorstel inzake de Kosovo-crisis. Daarom publiceerde op 20 september het Albanese onderhandelingsteam in Pristina een tegenvoorstel. De belangrijkste punten van het zogenaamde **Albanese 11-punten voorstel** zijn:

1. Tijdelijke oplossing voor de status van Kosovo, gebaseerd op beperkt bestuur met internationale garanties;
2. De eerdere opgestelde grondwet (1990) en uitslag van het onafhankelijkheidsreferendum (1991) zijn leidinggevend bij dit voorstel;
3. Gedurende de overgangperiode zal Kosovo binnen de FRJ blijven, met interne onafhankelijkheid en gelijk zijn aan de andere federale eenheden;
4. Gedurende de overgangperiode zal Kosovo bestuurd worden door eigen wetgevende, uitvoerende en juridische organen (parlement, president en regering, rechtbanken, politie, e.d.). Verkiezingen binnen drie maanden onder internationaal toezicht;
5. De bevoegdheden van de bestuurlijke instellingen van Kosovo zijn onafhankelijk met uitzondering van datgene dat onder het federale niveau valt;
6. Iedere etnische gemeenschap in Kosovo heeft recht op vrijheid van onderwijs, taal, identiteit en cultuur. Speciale regelingen moeten er komen voor plaatsen met speciale historische, culturele of religieuze waarde;
7. Kosovaren moeten vertegenwoordigd zijn in de federale structuren. De functies van territoriale integriteit, gezamenlijke markt, geldvoorziening, defensie, douane en buitenlandse politiek zijn federale bevoegdheden. Ze zijn echter niet exclusief federaal terrein, maar gezamenlijke functies;

8. De economie van Kosovo zal intern bestuurd worden (bijvoorbeeld eigen centrale bank, fiscaal systeem, belastingen en eigen budget en deelname aan internationale financiële instellingen), maar wel geïntegreerd zijn in een "gezamenlijke Joegoslavische markt". Kosovo is gerechtigd maatregelen te treffen om haar economische belangen te beschermen;
 9. Onmiddellijk staakt het vuren en terugtrekking van de troepen. Vrijlating van politieke gevangenen. Met uitzondering van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid, geen straf voor deelname aan de oorlog in Kosovo;
 10. Binnen drie jaar onderhandelingen over een permanente oplossing. Indien deze niet slagen, dan wederom een referendum onder de bevolking van Kosovo over de toekomst van de regio;
 11. Steun van de internationale gemeenschap (waaronder plaatselijke presentie) en garanties omtrent de implementatie van een eventueel akkoord.
- Een lid van het Rugova-onderhandelingsteam, Kurteshi, verklaarde dat het bovenstaande voorstel nog verfijnd moet worden. Het UÇK had echter al eerder laten weten geen enkel voorstel te accepteren waarin Kosovo binnen de FRJ zou blijven.

Het **Servische offensief** bereikte inmiddels zijn hoogtepunt, waarbij het UÇK uit nagenoeg al zijn bolwerken werd verdreven. Het vluchtelingenprobleem nam dramatische vormen aan, zeker met de komende winter in het verschiet. De internationale druk om het geweld te beëindigen nam nog meer toe. Op 23 september werd opnieuw een VN-resolutie, 1199, aangenomen. Die eisen die daarin geformuleerd stonden, waren deels een herhaling van de in maart verschenen resolutie nr. 1160. Milosovic gaf aanvankelijk geen gehoor aan de beide resoluties, waarna door de VN Veiligheidsraad een ultimatum werd gesteld.

De Servische premier Marjanovic stelde op 28 september in het Servische parlement dat de etnisch-Albanese "**terroristen**" in Kosovo definitief verslagen zijn. Daarom worden de "anti-terroristische operaties" met onmiddellijke ingang stopgezet. Zij zullen uitsluitend worden hervat als de acties van de betrokken "terroristen" daartoe aanleiding geven. Personen die wapens bezitten, kunnen deze binnen tien dagen inleveren en krijgen amnestie, tenzij bewezen wordt dat de betrokkenen zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden. Tevens stelde Marjanovic aan het parlement voor een uitvoerende raad te vestigen dat het bestuur over Kosovo ter hand moet nemen. De aankondiging van Marjanovic volgt op het ultimatum van de VN-Veiligheidsraad. Hij lijkt te voldoen (in ieder geval op papier) aan de eisen die daarin gesteld worden. Zo kondigt Marjanovic feitelijk een staakt-het-vuren aan, al gebiedt de rechtvaardigheid om te stellen dat deze komt op het moment dat het UÇK een nederlaag heeft geleden.

Op 4 oktober doet Hill een **nieuw voorstel** voor een raamwerk waarbinnen zich een akkoord voor een politieke oplossing in Kosovo zou moeten aftekenen. Zo zou Kosovo moeten worden omgevormd tot een territorium binnen Joegoslavië, maar niet de status van deelrepubliek krijgen en dus ook geen recht hebben om zich van de Federatie af te scheiden. Kosovo zou een vast aantal leden in het Servische en Federale parlement mogen benoemen. Het toezicht op de openbare orde zou in handen van de Joegoslavische Federatie blijven (en derhalve in hoge mate door Serviërs worden gecontroleerd), maar de samenstelling van de politie zou de lokale etnische verhoudingen moeten weerspiegelen (en derhalve in hoge mate door Albanen worden gedomineerd). Kosovo zou zelfstandig buitenlandse contacten mogen onderhouden, maar deze contacten zouden in overeenstemming moeten zijn met de Joegoslavische wetten.

Om enige vaart in het zoeken naar een politieke oplossing te brengen, intensiverde de VS-gezant voor Joegoslavië, **Richard Holbrooke**, zijn diplomatiek offensief. Intensieve onderhandelingen werden gevoerd met de verschillende partijen. Met name op Milosovic werd grote druk uitgeoefend om zich te houden aan het gestelde in VN-resolutie 1199 en aan de eisen van de Contactgroep.

Ondanks dat ook het UÇK op 8 oktober 1998 een staakt-het-vuren afkondigde, gingen de gevechten - zij het op geringere schaal - door. De VS-gezant Richard Holbrooke zette zijn pendeldiplomatie echter onverdroten voort. Op 12 oktober heeft Holbrooke na langdurige onderhandelingen met Milosevic in Brussel de NAVO-ambassadeurs gebriefd over de resultaten van zijn missie. Ondanks een (kleine) vooruitgang besloot de NAVO toch tot een het uitgeven van de Activation Order (**ACTORD**). Hierdoor is de Supreme Allied Commander Europe (SACEUR), generaal Clark gerechtigd om voorbereidingen te beginnen voor een eerste beperkte luchtaanval met kruisraketten en voorbereidingen voor zwaardere vervolg luchtaanvallen. Richard Holbrooke reisde opnieuw af naar Belgrado waar op 13 oktober het bereiken van een **akkoord tussen Milosevic en Holbrooke** gemeld werd. Het akkoord voorzag in terugtrekking van een groot gedeelte van de Servische veiligheidstroepen, terugkeer van vluchtelingen, toezicht van de internationale gemeenschap op de bepalingen en politieke uitgangspunt voor een dialoog tussen de Serviërs en Albanen. Alle Albanese groeperingen wezen het akkoord echter van de hand omdat het niet voorzag in het losmaken van Kosovo van Servië. Het UÇK kondigde aan de strijd te zullen voortzetten, totdat Kosovo was bevrijd.

Rugova uitte zich in **voorzichtige bewoordingen** en heeft alle Albanen ('vooral zij, die gewapend zijn') opgeroepen tot matiging in het licht van de internationale pogingen tot vrede in Kosovo. Tegelijkertijd heeft zijn woordvoerder Agani echter gesteld dat het Holbrooke-akkoord ongunstig is voor de Kosovo-Albanen.

De internationale gemeenschap dient te controleren of Milosovic zich aan de afspraken van het akkoord houdt, in eerste instantie het terugtrekken van de militairen en de politie-eenheden naar de kazernes. De door de NAVO gestelde deadline werd tien dagen uitgesteld en eindigde op 27 oktober 1998, 20.00 uur. Op het laatste moment heeft Milosovic gehoor gegeven aan de oproep tot terugtrekking van de VJ- en MUP-eenheden uit Kosovo. Recentelijk is waargenomen dat VJ-eenheden inderdaad zijn teruggekeerd naar de kazernes en dat het aantal MUP-controleposten is teruggebracht naar het toegestane aantal van 27. Een drietal VJ-eenheden is, met NAVO-toestemming, nog ontplooid ter beveiliging van de belangrijkste aanvoerwegen. Dit mag echter niet langer voortduren dan een week na de ondertekening van een politieke overeenkomst.

Op 27 oktober kwam de NAVO-raad (**NAC**) bijeen en besloot, gezien de vooruitgang die werd waargenomen bij de uitvoering van de vereisten van resolutie 1199, waaronder de nader gemaakte afspraken t.a.v. de terugtrekking van de VJ en MUP, **niet** te besluiten tot uitvoering van **bombardementen** over te gaan. De ACTORD voor de beperkte luchtacties is als het ware opgeschort, maar wordt echter wel aangehouden. Indien Servië niet wezenlijk aan resolutie 1199 voldoet, zal echter voor de uitvoering van ACTORD een verder raadsbesluit nodig zijn.

Kosovo ontwikkelingen december '98 tot vredesconferentie in Rambouillet

Nadat op 27 oktober 1998 de NAVO-raad bijeen was gekomen en afzag van het uitvoeren van bombardementen op Kosovo, werd het relatief rustig in de Servische provincie. OVSE-waarnemers gingen er in steeds grotere aantallen aan het werk. In Macedonië werd de Extraction Force (EFORCE) opgestart. Desondanks was de rust in Kosovo betrekkelijk en kortstondig en werden de woorden van Richard Holbrooke, sneller dan menig een verwachtte, bewaarheid: "Wij zijn nog niet uit de gevarenzone. Wij zitten er nog middenin." De incidenten die het staakt-het-vuren schonden, werden talrijker en beheersten wederom de internationale politieke overlegagenda's. In nog geen twee maanden tijd leidden deze ontwikkelingen tot de internationale conferentie in het Franse Rambouillet waaraan de strijdende partijen waren gesommeerd deel te nemen. Een kort overzicht van een aantal gebeurtenissen in Kosovo die de internationale media haalden, maar eerst nogmaals de eisen van de Contactgroep voor Joegoslavië aan Servië, eind oktober 1998:

- staakt-het-vuren in Kosovo
- troepen terugtrekken uit Kosovo
- terugkeer van de vluchtelingen
- beginnend van dialoog met Albanen over toekomstig Kosovo
- vrije toegang voor humanitaire organisaties
- samenwerking met Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag

dinsdag 8 december

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright roept de NAVO-partners op tot steun aan de Servische oppositie. Haar woordvoerder James Rubin zegt: "Milosevic heeft de afgelopen tien jaar in het middelpunt gestaan van elke crisis in voormalig Joegoslavië. Hij is niet simpelweg een deel van het probleem - Milosevic is het probleem".

zaterdag 12 december

Milosevic geeft een van zijn zeldzame interviews aan The Washington Post en Newsweek. In dat interview zegt hij NAVO-troepen die Kosovo binnenvallen om de ongewapende OVSE-waarnemers te beschermen, niet te zullen accepteren. "Als ze ons territorium betreden, beschouwen wij dat als een vijandige invasie." En, niet hij maar de economische sancties van het Westen zijn de oorzaak van de Servische ellende.

woensdag 16 december

Schaduwpresident dr. Ibrahim Rugova van Kosovo ontvangt uit handen van parlementsvoorzitter Gil-Roberts in Straatsburg de 'Sacharov-prijs voor de vrijheid van denken' omdat hij een symbool van vrede, een voorbeeld van vreedzaam verzet tegen onderdrukking en de enige ware leider van de Albanen in Kosovo is. Rugova geeft tijdens zijn toespraak aan dat het van het grootste belang is dat Kosovo een internationaal beschermd protectoraat moet worden, waarin de bevolking in alle rust democratische structuren kan opbouwen.

vrijdag 22 december

Een maand geleden al ontsloeg Milosevic opperbevelhebber Perisic. Die was het namelijk oneens met de strategie in Kosovo. Vandaag volgt voor tientallen bevelhebbers van de luchtmacht en van enkele legerkorpsen en garnizoenen, waaronder dat van Kosovo, hetzelfde lot. Ook zij worden de laan uitgestuurd. De legerleiding is nu geheel in handen van Milosevic.

zondag 27 december

Voor de vierde opeenvolgende dag voeren Servische politieagenten en guerrillastrijders van het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) zware gevechten met artillerie, mortieren en granaten. In het noorden van Kosovo zouden zeker zestien mensen zijn gedood. Het UÇK heeft eenzijdig het staakt-het-vuren opgezegd. Volgens hen zouden 10.000 Kosovaren de bossen in zijn gevlucht. Na langdurig overleg tussen waarnemers en strijdende partijen wordt er een tijdelijk bestand gesloten om de doden en gewonden weg te halen. De OVSE is bezorgd over de veiligheid van haar waarnemers waarvan er nu 600 aan het werk zijn in Kosovo. De gevechten zijn de ernstigste sinds het bestand in oktober.

vrijdag 8 januari

Drie Servische politiemannen komen om als ze in een hinderlaag terechtkomen van het UÇK. Een vierde Serviër sterft enkele dagen later aan zijn verwondingen. Het UÇK gijzelt acht Joegoslavische soldaten. Een van de vertrouwelingen van schaduwpresident Ibrahim Rugova wordt doodgeschoten. Het is de bedoeling dat volgende maand de twee leiders van zowel het schaduwkabinet Ibrahim Rugova als de leider/woordvoerder van het UÇK Adem Demaci in Wenen samen om de tafel gaan zitten om tot een lijn te komen.

zaterdag 9 januari

Er vinden opnieuw gevechten plaats tussen Servische militairen en het UÇK, waarbij drie UÇK-strijders het leven laten. Ook een vijftienjarige Albanese jongen wordt gedood. Het OVSE probeert de gegijzelde Serviërs vrij te krijgen, maar het UÇK wil hen pas vrijlaten als de Serviërs negen gegijzelde UÇK-ers vrijlaten.

dinsdag 12 januari

Joegoslavische tanks en pantserwagens worden samengetrokken in de omgeving van Racak. Duizenden inwoners vluchten.

donderdag 14 januari

In de omgeving van Racak vinden beschietingen plaats. OVSE-waarnemers worden op afstand gehouden.

vrijdag 15 januari

OVSE-waarnemers krijgen 's morgens geen toestemming om Racak in te gaan. Van een afstand zien ze huizen in brand staan. 's Middags, wanneer ze het dorp wel in mogen, stuiten ze op een dode en vijf gewonden, allen etnische Albanen. De bevolking is overstuurd en beweert dat er nog meer doden zijn gevallen.

zaterdag 16 januari

's Ochtends ontdekken OVSE-waarnemers 23 lijken achter het dorp Racak, verderop nog meer. Het totaal aantal doden komt uiteindelijk op 45 ongewapende, etnische Albanen, waaronder drie vrouwen en een jongen van twaalf. Een aantal van hen vertoont kenmerken van foltering. Over deze gebeurtenis wordt later gesproken als 'het bloedbad of de massamoord bij Racak'. Het is ook de gebeurtenis waarop de gehele internationale gemeenschap, inclusief Rusland, geschokt en veroordelend zal reageren.

zondag 17 januari

Racak wordt opnieuw beschoten door de Servische politie. De beschietingen blijven de gehele dag doorgaan.

maandag 18 januari

De Canadese hoofdaanklagster Louise Arbour van het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag krijgt geen toestemming van de VRJ om Kosovo in te komen, ze heeft geen visum en de Joegoslavische autoriteiten menen dat de jurisdictie van het tribunaal zich niet tot Kosovo uitstrekt. De Amerikaan William Walker, chef van de OVSE-missie in Kosovo, krijgt van de VRJ te horen dat hij binnen 48 uur het land moet verlaten, hij is tot ongewenst persoon verklaart. De Veiligheidsraad van de VN en de OVSE veroordelen deze uitwijzing. De leiders in Belgrado verklaren verder dat Westerse vertegenwoordigers niet meer welkom zijn in Kosovo en dat ordetroepen in Kosovo het bevel hebben gekregen hun operaties op te voeren.

dinsdag 18 januari

De twee hoogste NAVO-militairen brengen vandaag een bezoek aan Belgrado om aan president Milosevic duidelijk te maken dat de massamoord in Racak een grove schending is van het staakt-het-vuren en dat de leiders in Belgrado daarvoor verantwoordelijk zijn; het zijn NAVO-bevelhebber generaal Wesley Clark en voorzitter van de militair NAVO-raad generaal Klaus Naumann.

In het kader van de activation order heeft de NAVO nog steeds vliegtuigen en schepen paraat voor een aanval op Servië. Zo worden er nog steeds controlevluchten uitgevoerd boven Kosovo in het kader van operatie Eagle Eye. Er zou sprake zijn van het actualiseren van de dreiging, wanneer beide generaals zonder resultaat uit Belgrado terugkeren, maar voor een luchtaanval op Servië is wel een nieuw besluit nodig van alle zestien NAVO-landen.

De Joegoslavische autoriteiten hebben de lijken in Racak weggehaald, naar een moskee gebracht en ze door eigen en Wit-Russische artsen laten onderzoeken. Later zullen er ook Finse deskundigen bij het onderzoek worden betrokken, die ontstemd zullen reageren omdat er niet onmiddellijk röntgenfoto's waren gemaakt.

vrijdag 22 januari

De OVSE komt uit met een onderzoeksrapport van het bloedbad bij Racak waarin ze stelt dat er 'bewijzen zijn voor het zonder aanklacht arresteren van mensen, buitengerechtigde executies en het verminken van ongewapende burgers door veiligheidstroepen van de Republiek Joegoslavië.' En, het zou een wraakactie zijn voor het ombrengen van de vier omgebrachte Serviërs. Andere bronnen beweren dat de Servische speciale politie de moordpartij heeft gepleegd. De Franse media daarentegen komt met een artikel dat stelt dat het UÇK de lijken bij elkaar heeft gesleept. Volgens het Franse blad *le Monde* is Racak immers een bolwerk van het UÇK en vonden er die dag felle vuurgevechten plaats tussen Serviërs en Albanen, met name buiten Racak. De verslaggever van *le Monde*, die zich baseert op waarnemingen van het Amerikaanse AP-TV, stelt vervolgens de vraag of het UÇK 's nachts niet alle lijken, gevallen in de strijd van die dag, verzameld heeft en in de greep heeft geleegd om zo de Serviërs te kunnen beschuldigen van een bloedbad.

Milosevic zegt dat het niet zijn ordetroepen zijn geweest die het bloedbad hebben aangericht, maar 'de rebellen van het UÇK'. Er circuleren twee mogelijke verklaringen over de motieven van Slobodon Milosevic voor het bloedbad in Racak waarvan velen hem verdenken goedkeuring aan verleend te hebben. De eerste verklaring is dat hij op deze manier aan de macht wil blijven, want door een steeds grotere crisis uit te lokken, zou hij zijn volk achter zich krijgen. De tweede verklaring is dat hij Kosovo zelfstandig wil laten worden door het Westen tot interventie te dwingen. Want aan Kosovo heeft hij toch niks; het is arm en lastig en instabiel.

Vijf bejaarde Servische burgers zijn in het noorden van Kosovo gekidnapt door het UÇK, in het dorpje Nevoljane, 25 kilometer ten noordwesten van Pristina. Het UÇK laat de vijf pas weer vrij, wanneer de Serviërs ophouden met hun aanvallen op Albanese dorpen. De Serviërs geven de schuld gedeeltelijk aan de OVSE-waarnemers, want sinds hun komst voelt het UÇK zich minder bedreigd en wordt de Servische minderheid onderworpen aan etnische zuiveringen. In Londen eisen leden van de Contactgroep dat Belgrado een onderzoek instelt naar de massamoord in Racak door het Joegoslavië Tribunaal.

De Amerikaanse regering dringt in Brussel aan op een nieuw ultimatum om zo Milosevic te dwingen in te stemmen met het interim-vredesplan voor Kosovo, voorgesteld door de Contactgroep voor Joegoslavië (de VS, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Rusland). De Verenigde Staten willen dat het vredesplan wordt gekoppeld aan militaire druk, de NAVO is intern sterk verdeeld, Rusland is van mening dat militair ingrijpen in Kosovo zal leiden tot oorlog op de Balkan. Het UÇK stelt dat het alleen wil praten over vrede wanneer het plan de totale onafhankelijkheid van Kosovo omhelst en wanneer OVSE-waarnemers toezicht houden in Kosovo tijdens de verkiezingen. Volgens het UÇK kan de kwestie-Kosovo alleen met militaire middelen worden opgelost, het bloedbad in Racak zou daar het bewijs van zijn.

vrijdag 29 januari

24 Etnische Albanen worden in Rogovo gedood door de Servische politie. Servië beweert dat het om rebellen van het UÇK gaat, die zouden een Servische politiemans hebben gedood toen hij op zoek was naar wapens. Tegelijkertijd besluit de Contactgroep voor Joegoslavië in Londen dat de strijdende partijen in Kosovo uitgenodigd worden voor een vredesconferentie op 6 februari in Rambouillet, ten zuidwesten van Parijs. Later wordt het 'uitnodigen' veranderd in 'verplichte deelname'. De Contactgroep hanteert een strak tijdschema, binnen een week moet er een akkoord zijn over een behoorlijke autonomie voor Kosovo. Lopen de onderhandelingen goed, dan mag er nog een week langer overlegd worden. Volgens president Clinton is de tijd van weigeren en uitstellen nu voorbij.

zaterdag 30 januari

Na een acht uur durend overleg door de NAVO-landen krijgt secretaris-generaal Javier Solana toestemming de strijdende partijen in Kosovo met militaire middelen aan de onderhandelingstafel te krijgen. Wel moet Solana eerst de NAVO-bondgenoten consulteren voordat hij daadwerkelijk militaire middelen inzet.

zondag 31 januari

Het staakt-het-vuren in Kosovo wordt 's nachts en in de vroege morgen van 1 februari opnieuw geschonden. Tijdens drie incidenten vallen een dode en zeker acht gewonden.

maandag 1 februari

Schaduwpresident van Kosovo Ibrahim Rugova kondigt als eerste aan naar de bijeenkomst in Rambouillet te komen. Ook vertegenwoordigers van de Verenigde Democratische Beweging van Rexhep Kosja en van de Albanese studentenbeweging gaan naar Frankrijk. Het UÇK echter uit felle kritiek op het plan van de Contactgroep om Kosovo in Rambouillet autonomie op te leggen en zegt dat ze geen akkoord zal tekenen dat de afscheiding van Kosovo op de lange termijn blokkeert.

woensdag 3 februari

Het UÇK gaat, vijf man sterk, naar Rambouillet, ondanks tegenstand van politiek vertegenwoordiger Demaci, onder leiding van militair woordvoerder Jakup Krasniqi. De complete Albanese delegatie bestaat uit vijftien man.

donderdag 4 februari

Het Servische parlement stemt met 227 tegen drie stemmen in voor deelneming aan het vredesoverleg in Kosovo in Rambouillet. De Serviërs willen echter geen afscheiding van Kosovo en geen buitenlandse troepen op Joegoslavisch grondgebied. Ze komen omdat een weigering door de NAVO militair zou worden afgestraft.

In diverse Westerse steden wordt al gewerkt aan de samenstelling van een vredesmacht voor Kosovo, bestaande uit 25.000 tot 35.000 man om het akkoord straks af te dwingen. Frankrijk, Groot-Brittannië, de VS, Duitsland en Griekenland zouden troepen en materiaal aanleveren. Een Engelse of Franse generaal zou het commando gaan voeren.

zaterdag 6 februari

Vandaag beginnen de vredesonderhandelingen in Rambouillet. De Franse minister van Buitenlandse Zaken Hubert Védrine en zijn Britse collega Robin Cook zitten de onderhandelingen voor, de Amerikaanse gezant voor Kosovo Christopher Hill leidt de onderhandelingen, samen met EU-vertegenwoordiger de Oostenrijker Wolfgang Petrisch en de Rus Igor Magorski. De vredesonderhandelingen beginnen al meteen met vertraging. Het is de bedoeling dat het om 15.00 uur zou beginnen, het wordt drie uur later, omdat de Serviërs de UÇK-deelnemers niet willen laten vertrekken vanaf Pristina. De Franse president Chirac opent de onderhandelingen. De Contactgroep voor Joegoslavië en organisator van Rambouillet heeft als eis gesteld dat voor 19 februari een interim-vredesakkoord is ondertekend, dat aan een aantal eisen moet voldoen. Het akkoord moet voorzien in een grote mate van autonomie voor Kosovo, terwijl Servië de controle over Defensie, de buitenlandse betrekkingen en het monetaire, fiscale en douanebeleid behoudt. Daarnaast zou het hoofd van de nieuwe internationale waarnemersmissie grote invloed krijgen, zoals het kunnen ontslaan en benoemen van hoge ambtenaren en rechters. De waarnemersmissie moet ook toezicht houden op de verkiezingen binnen negen maanden na afronden van de vredesonderhandelingen. Verder moet het akkoord ervoor zorgen dat Kosovo een eigen omroep krijgt en moeten de Albanen op een aantal ministersposten worden geplaatst in de republiek Servië. Het statuut van Kosovo zou over drie jaar tijdens een internationale conferentie opnieuw beoordeeld moeten worden. Een internationale troepenmacht, gestationeerd in Kosovo, moet het akkoord afdwingen. Het UÇK is het niet eens met deze voorstellen, zij wil onafhankelijkheid van Servië. En de Serviërs zijn tegen, die willen geen NAVO-grondtroepen op hun gebied toestaan. Kosovo moet in hun ogen deel uit blijven maken van de Klein-Joegoslavische federatie. In Pristina wordt een bomaanslag gepleegd waarbij drie doden vallen.

Ontwikkelingen Kosovo na Rambouillet tot en met 10 juni 1999

De afgelopen maanden waren voor honderdduizenden mensen op de Balkan verschrikkelijk. Zij waren immers het slachtoffer van (etnische zuiveringen door) Milosevic en van de NAVO-bombardementen. Het Kosovo-conflict bereikte bovendien haar climax en verdeelde de politieke wereldopinie in ernstige mate. Op het moment van schrijven (10 juni 1999) echter, lijkt de kans op vrede hoog met de ondertekening van het 'militaire akkoord van Kumanovo'. Een terugblik die niet volledig is, maar samenvat wat er gebeurt is, die afgelopen maanden.

Donderdag 4 februari tot en met woensdag 10 februari

Montenegro vindt dat de 'kwestie Kosovo' vreedzaam moet worden opgelost. In Albanië verslechtert de veiligheidssituatie door het toenemen van criminele bendes. Macedonië zegt dat ze niet deelneemt aan welke actie dan ook, gericht tegen voormalig Joegoslavië. In Bosnië bevinden zich nu zo'n 10.000 gevluchte Kosovo-Albanezers. In Kosovo maken Serviërs een vrachtwagen vol militaire middelen buit. Van het UCK, zeggen ze.

Als de partijen in Rambouillet tot een akkoord komen, stationeert de NAVO 4 tot 5 brigades in Kosovo. Komt er geen akkoord, dan worden de Kosovo Verificateurs geëvacueerd en trekt de NAVO met 30.000 man Kosovo binnen.

Maandag 22 februari

De onderhandelingen in Rambouillet worden opgeschort. Het UCK valt een legerkolonne aan in de buurt van Studencane.

Dinsdag 23 februari

De deelnemers van Rambouillet hebben nog steeds geen akkoord. Voor Servië blijft een internationale troepenmacht in Kosovo onbespreekbaar. De schaduwregering van Kosovo wil dat per se wel. Bovendien wil ze over drie jaar een referendum over de onafhankelijkheid van Kosovo. Het UCK wil niet ontwapend worden. De onderhandelingen worden opgeschort tot 15 maart.

De politieke partijen in Joegoslavië veroordelen nu al eventuele NAVO-bombardementen. Ze bepalen zelf wel hoeveel soldaten ze in Kosovo hebben. Bovendien vinden ze dat ze in Rambouillet niet kunnen onderhandelen. Er wordt hun slechts zaken opgelegd. Daarnaast stellen ze alvast Macedonië verantwoordelijk - vanwege de op haar grondgebied gelegerde NAVO-troepen - wanneer de Joegoslavische soevereiniteit wordt geschonden door de NAVO. Macedonië reageert door te stellen dat ze tegen een onafhankelijk Kosovo is. De Servische vice-premier Markovic verkondigt dat wanneer de Amerikanen Kosovo aanvallen, er geen Serviër én Kosovo-Albanees in leven zal blijven. Volgens Montenegro probeert Servië op Montenegrijns grondgebied para-militaire organisaties op te richten voor het geval dat de NAVO aan gaat vallen.

Binnen het UCK blijkt een machtsstrijd aan de gang te zijn.

Woensdag 24 februari

Volgens de Engelse krant Times vindt er in Bukos een vier uur durend gevecht plaats. Daardoor slaan 4000 mensen op de vlucht.

Vrijdag 26 februari

Acht Kosovo Verificateurs worden bij de grens met Macedonië vastgehouden door Servische troepen. Aan het einde van de dag mogen ze pas verder.

Donderdag 4 maart tot en met woensdag 10 maart

De resultaten van het onderzoek van een Fins forensisch team naar de moord op tientallen burgers in het dorp Racak van januari, blijft voorlopig geheim. Volgens het team zou het resultaat de onderhandelingen over de politieke toekomst van Kosovo compliceren.

Donderdag 11 tot en met woensdag 17 maart

De Joegoslavische ambassadeur in Macedonië, Janackovic vindt dat de buurlanden van Joegoslavië geen speelbal mogen zijn van "sommige internationale krachten die druk uitoefenen op Joegoslavië". Ze moeten juist de Joegoslavische regering helpen bij de bestrijding van het terrorisme in Kosovo.

Agani, lid van de Kosovo-Albanese delegatie die opnieuw onderhandelt over de politieke toekomst van Kosovo, zegt dat zijn delegatie nog niks ondertekend. Binnen het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) bestaat namelijk nog geen overeenstemming.

Donderdag 18 tot en met woensdag 24 maart

De Servische vice-premier Markovic zegt dat Servië Kosovo niet zal opgeven en alleen kwijt zal raken door geweld.

De Kosovo-Albanese delegatie ondertekent het vredesvoorstel van de internationale gemeenschap. De Serviërs ondertekenen niet en de NAVO begint haar laatste voorbereidingen voor NAVO-aanvallen vanuit de lucht.

Het UCK beschuldigt Voormalig Joegoslavië uit te zijn op het etnisch zuiveren van Kosovo en roept op tot verzet.

De Kosovo verificateurs van de OVSE verlaten Kosovo waarbij ze tot ieders opluchting geen strobreed in de weg worden gelegd.

Woensdag 24 maart

De NAVO begint met het bombarderen van Joegoslavië. Ze heeft 430 vliegtuigen tot haar beschikking (dat aantal wordt later uitgebreid tot ruim 1000). Rusland is woedend en eist via de VN-Veiligheidsraad onmiddellijke stopzetting. Volgens president Clinton is dit de enige manier om vrede af te dwingen in Kosovo. Ook Nederlandse vliegtuigen zijn ingezet. Vooralsnog begeleiden ze vliegtuigen van andere nationaliteiten.

Donderdag 25 maart

Tijdens een begeleidingsvlucht haalt een Nederlandse F16 een MIG29 neer met een AIM120 raket.

In Kosovo worden mensenrechten-advocaat Bajram Kelmendi en zijn twee zoons ontvoerd. Twee dagen later worden ze dood teruggevonden. Het UCK roept de Kosovaren op niet te vluchten en vraagt alle mannen zich bij haar aan te sluiten.

In Macedonië worden betogingen gehouden tegen de agressie van de NAVO. De bevolking begint vijandig te reageren tegen de daar gelegerde internationale troepenmacht in het kader van EFORCE (Extraction Force). De Amerikaanse ambassade in Skopje is het toneel van rellen.

Zaterdag 27 maart

In Kosovo worden vluchtelingen op de trein gezet richting Blace. De mannen worden gescheiden van vrouwen en kinderen.

Zondag 28 maart

Volgens de Times beginnen Serviërs in Pec en Pristina met systematische zuiveringen. Rusland gaat bemiddelen in het conflict om Kosovo. Een delegatie vertrekt naar Belgrado voor overleg. Frankrijk ondersteunt het initiatief. In Moskou vindt een grote anti-NAVO-demonstratie plaats. Bijna de voltallige Russische politiek is fel tegen de NAVO-aanvallen.

Maandag 29 maart

Volgens ooggetuigen is het centrum van Pec uitgebrand en liggen de lijken op straat. Nederlandse F16's worden daadwerkelijk ingezet bij het voeren van luchtaanvallen op gronddoelen in voormalig Joegoslavië.

Dinsdag 30 maart

In Pristina worden duizenden Kosovaren op transport gezet richting Macedonië. Volgens de OVSE zijn in twee dagen tijd 70.000 vluchtelingen de grens met Albanië overgestoken. Niemand heeft nog identiteitspapieren op zak; voordat ze de grens over mogen, pakken Joegoslavische troepen hen die af.

Door de verhalen van vluchtelingen gaan al snel de geruchten over martelingen en doodschieten van Kosovaren door Joegoslavische troepen. Ook zouden een aantal Kosovaarse leiders zijn vermoord. Volgens ooggetuigen zijn op het plein van Brestovac 35 mannen samen gedreven. Neus en oren worden afgesneden, benen worden gebroken en vervolgens worden ze doodgeschoten.

De Europese Unie, de NAVO en het UNHCR gaan samenwerken om de vluchtelingstromen en opvang in goede banen te leiden.

De Russische delegatie die het afgelopen weekend naar Belgrado is afgereisd, was geen succes. De Russische president Jeltsin wil nu een nieuwe delegatie sturen met daarin premier Primakov en de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie. De NAVO steunt het initiatief. Later zal blijken dat ook deze missie geen akkoord oplevert.

Woensdag 31 maart

Volgens ooggetuigen worden uit een kolonne bij Senik twee mannen en een vrouw gehaald en doodgeschoten. 4500 vluchtelingen bereiken Kukës in Albanië.

Bij de grens Macedonië - Kosovo worden drie Amerikaanse militairen vermist. Voordat het contact met hen wordt verbroken, geven ze door dat ze omsingeld zijn en worden beschoten.

Donderdag 1 april

50.000 vluchtelingen in Belanice moeten naar Albanië vertrekken. Op 5 april zullen ze de grens bereiken, die ze pas mogen oversteken nadat Servische troepen hun identiteitspapieren, rijbewijzen en kentekenplaten hebben afgenomen.

Er zijn steeds meer aanwijzingen dat het geweld en de etnische confrontaties in Kosovo toenemen en het lijkt er op dat de NAVO-bombardementen averechts werken. Aldus geruchten via het UCK en vluchtelingen. Omdat alle Westerse waarnemers het gebied moesten verlaten, is het moeilijk om deze berichten bevestigd te krijgen.

Schaduwpresident van Kosovo, Ibrahim Rugova zou zijn ondergedoken nadat zijn huis in Pristina in brand is gestoken. Maar vandaag gaan tv-beelden rond waarin hij samen met Milosevic te zien is in Belgrado. Sommige menen dat Rugova probeert te onderhandelen of dat hij gevangen wordt gehouden, anderen menen dat de beelden van een paar jaar geleden zijn.

Vrijdag 2 april

In Vucitrn zijn blijkbaar 50.000 mensen samengedreven en richting Macedonië gestuurd.

Zaterdag 3 april

De BBC toont video-opnamen waarop lijken te zien. De mensen zouden met nekschoten om het leven zijn gebracht.

Zondag 4 april

Een trein uit Podujevo, volgepropt met Kosovaren rijdt richting Blace. Het Duitse tijdschrift Der Spiegel schrijft dat in Kosovo Polje tientallen Albanezen de keel is doorgesneden.

De vluchtelingenstroom richting Macedonië en Albanië is enorm, de opvangmogelijkheden in beide landen zijn beperkt. Naast een humanitair drama dreigt er politieke instabiliteit in de Balkanregio. Macedonië weigert Kosovaren op te nemen.

De Russen hebben het NAVO-optreden veroordeeld.

De positie van Milosevic zou zich in zijn eigen land te versterken in plaats van minder te worden en hij profileert zich wederom als voorvechter van de Servische nationale zaak. Hij roept de noodtoestand uit en vervangt zijn legertop. Een vredescompromis is verder weg dan ooit.

Dinsdag 6 april

Times bericht dat er in Albanië steeds meer verhalen komen van vrouwen die verkracht zijn in Kosovo.

Donderdag 8 april

Joegoslavië sluit haar grenzen voor (Servische) vluchtelingen.

Maandag 12 april

De NAVO schat dat binnen Kosovo 400.000 mensen op de vlucht zijn. De Britten menen dat er zo'n 100.000 mannen zijn vermoord.

Dinsdag 13 april

Een groep van 4800 vluchtelingen bereikt 's nachts de grens met Albanië. In Blace komen honderden vluchtelingen de grens met Macedonië over. Het zijn vooral vrouwen, kinderen en ouderen die de grenzen bereiken. Het zal nog zeker een maand duren, voordat de eerste grote groep mannen uit Kosovo arriveert.

Human Rights zegt dat Servische troepen 47 Albanezen hebben gedood in de stad Djakovica.

Woensdag 14 april

Volgens het UCK liggen de bossen bij Devic, Srbica en Lausa vol met lijken.

Donderdag 15 april

De Europese Unie gaat werken aan een resolutie voor de VN-Veiligheidsraad. Daarin wil ze een vredesregeling voorstellen. Ook worden de contacten met Rusland aangehaald, volgens de Duitse bondskanselier is een nauwe samenwerking met hen noodzakelijk voor een diplomatieke oplossing van het Kosovo-conflict.

Donderdag 22 april

Opnieuw vertrekt een Russische delegatie naar Belgrado voor diplomatieke onderhandelingen.

Donderdag 29 april

VN-secretaris-generaal Kofi Annan dringt aan op een snelle oplossing vanwege het toenevend menselijk leed. Maar de NAVO gaat door. Ze houdt pas op met bombarderen wanneer de Joegoslavische troepen zich terugtrekken uit Kosovo. Bovendien moet er, na het stoppen van de luchtaanvallen, onmiddellijk een internationale troepenmacht Kosovo intrekken, vindt ze, maar daar is Joegoslavië het niet mee eens.

Joegoslavië dient een klacht in bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. Ze klaagt tien landen aan die meedoen aan de NAVO-bombardementen (waaronder ook Nederland). De bombardementen zijn volgens haar in strijd met de internationale regelgeving. Het Hof neemt de klacht over anderhalve week in behandeling.

Er zijn nu zo'n 800.000 vluchtelingen in Macedonië en Albanië.

Zondag 2 mei

Milosevic laat de drie gegijzelde Amerikaanse militairen vrij. Het is de Amerikaanse bemiddelaar dominee Jesse Jackson die hem ompraat. Jesse krijgt ook een brief mee van Milosevic die hij persoonlijk moet afgeven aan president Clinton.

De Rus Viktor Tsjernomyrdin reist al een week op en neer tussen Belgrado, Moskou en Europese steden. Naar aanleiding van zijn bevindingen stuurt president Jeltsin hem naar Clinton.

Donderdag 6 mei

De verstandsverhoudingen binnen de G-8 (de 7 rijkste industrielanden en Rusland) worden verbeterd tijdens een vergadering op de Petersberg in Duitsland. Daardoor is er een grotere kans op een vreedzame oplossing voor het Kosovo-conflict. Het is gedeeltelijk de verdienste van de Rus Tsjernomyrdin, omdat hij door zijn bemiddelingsreizen bij beide partijen standpunten kon verzachten.

De NAVO is Rusland tegemoet gekomen. Niet alle Joegoslavische troepen hoeven zich nu terug te trekken uit Kosovo. De NAVO gaat ook akkoord met een VN-resolutie voor dat een vredesmacht Kosovo intrekt.

Rusland komt de NAVO tegemoet doordat ze niet meer tegen een internationale troepenmacht in Kosovo is. En ze eist niet langer dat er een diplomatieke oplossing kan komen. Dat hoeft pas nadat de bombardementen zijn gestopt.

De landen van de G-8 zijn nu eensgezins in de basisprincipes voor een vredesregeling voor Kosovo. Hoe die regeling er precies uit moet zijn, daar zijn de meningen nog over verdeeld.

Zaterdag 8 mei

De NAVO heeft per ongeluk de Chinese ambassade in Belgrado gebombardeerd. China is woedend. Een diplomatieke oplossing voor het Kosovo-conflict (het woord 'oorlog' wordt alleen in de media gebezigd, de politiek spreekt van 'conflict' of 'crisis') lijkt daardoor onmogelijk. Immers, China kan haar veto uitspreken over een VN-resolutie in de VN-Veiligheidsraad. Bovendien was ze al fel tegen de NAVO-bombardementen.

Dinsdag 18 mei

De NAVO raakt verdeeld over de voortdurende bombardementen op Joegoslavië. Volgens de Volkskrant wil Engeland praten over de inzet van grondtroepen. Amerika is tegen.

Er komt een nieuwe extra bemiddelaar: de Finse president Ahtisaari.

De oppositie in Joegoslavië laat doorschemeren dat ze meer openheid wil van de regering in Belgrado, meer democratie en verdraagzaamheid. Oppositieleider Draskovic gaat zelfs akkoord met een internationale troepenmacht in Kosovo, zelfs als die bestaat uit landen die meedoen aan de bombardementen. Hij blijft wel Milosevic steunen.

Donderdag 20 mei tot en met woensdag 26 mei

Bogoljub Karic, vertrouweling van Milosevic, geeft in een interview toe dat in Kosovo gruweldaden zijn gepleegd.

De Russische gezant Viktor Tsernomyrdin en Milosevic komen overeen dat de laatste in beginsel akkoord gaat met de vredesregeling voor Kosovo zoals de G-8 die heeft opgesteld. Er blijft echter een aantal zaken waarover Milosevic en de Westerse wereld van mening verschillen. Tsernomyrdin gaat terug voor overleg. De G-8 blijft sceptisch, de bombardementen gaan door.

President Djukanovic van Montenegro is bang dat Joegoslavische strijdkrachten de macht willen overnemen in zijn land. Hij vindt dat Milosevic een dictator is, maar betwist zijn leiderschap niet.

Binnen het UCK is ruzie ontstaan over wie nou de leider is en hoe ze in de toekomst verder moet.

Donderdag 27 mei

Het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag heeft Milosevic en zijn top aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. De opinie is verdeeld. Is het terecht of vermindert dit juist de kans op een oplossing?

Vrijdag 28 mei

Tsjernomyrdin, opnieuw in Belgrado, zegt wederom dat Joegoslavië akkoord gaat met het plan van de G-8. Hij wil volgende week verder gaan met de onderhandelingen. Als Europees gezant is ook de Finse president van de partij.

Donderdag 3 juni

Belgrado aanvaardt het Kosovo-plan van de G-8. Blijkbaar is de rol van de VN en het respecteren van de soevereiniteit en territoriale integriteit van Joegoslavië de reden dat zowel de president als het parlement instemt met de eisen van de NAVO.

De media speculeert dat het te maken heeft met Rusland, dat uiteindelijk toch de kant van het Westen heeft gekozen en niet de kant van Joegoslavië. Dat zou in mindere mate ook gelden voor China. China veroordeelde weliswaar de bombardementen, maar koos nooit de zijde van Joegoslavië. Het zou ook te maken hebben met het gebrek aan brandstof en voedsel, met muitende militairen, de vernietiging van de infrastructuur en met toenemende protesten in het zuiden van Servië. Volgens de Duitse bondskanselier Schröder is de vrede nu binnen handbereik. En dat, zonder de inzet van grondtroepen.

De Westerse landen reageren voorzichtig.

Vrijdag 4 juni

Voor de op te richten internationale vredesmacht bieden meer dan 30 landen in totaal 48.000 militairen. Nederland biedt 2200 militairen aan, Rusland 5000 tot 10.000, Engeland 17000, Amerika 7000 en Frankrijk 6000 tot 7000. Het is de bedoeling dat deze vredesmissie een jaar in Kosovo blijft.

De NAVO vliegt nu met 1041 vliegtuigen, waarvan 717 Amerikaanse. Aan NAVO-zijde zijn geen doden gevallen, bij de Serviërs wel: 5000 doden en 10.000 gewonden. Tot nu toe heeft de NAVO 29.000 vluchten uitgevoerd. De Nederlanders hebben 1100 missies gevlogen. Het kostte de NAVO tot nu toe zo'n 14 tot 19 miljard gulden.

Zaterdag 5 juni

Op deze 74ste dag van de NAVO-campagne vliegt de NAVO 431 missies.

In de Macedonische grensplaats Kumanovo vindt een bijeenkomst plaats tussen een militaire NAVO-delegatie met o.a. de bevelhebber over de NAVO-troepen in Macedonië, de Britse luitenant-generaal Mike Jackson, en een Joegoslavische delegatie, de laatste onder leiding van de generaals Marjanovic en Kovacovic. Er wordt gesproken over het Kosovo-plan, met name het gedetailleerde schema en de voorwaarden voor de terugtrekking van het Joegoslavische leger, de Servische para-militairen en de veiligheidspolitie. De NAVO heeft voor de terugtrekking een termijn van 7 dagen uitgetrokken. Na die aftocht moet de internationale vredesmacht KFOR Kosovo binnengaan. Na 7 uur onderhandelen wordt het overleg gestaakt.

Zondag 6 juni

De NAVO vliegt 142 missies. Voor het eerst sinds het begin van de bombardementen wordt Servië niet bestookt.

Na 11 uur onderhandelen trekken de Joegoslavische officieren zich terug voor overleg met Belgrado. Ze zeggen toe na 2 uur terug te komen, maar dat gebeurt niet.

De officiële NAVO-woordvoerder Shea maakt duidelijk dat er niet over het plan kan worden onderhandeld. Alleen de aftocht zou een paar dagen langer mogen duren.

Bronnen binnen de Joegoslavische delegatie melden dat het binnen 1 week terugtrekken niet kan, dat er meer garanties nodig zijn tegen het UCK-geweld tijdens hun aftocht, dat ze niet hun eigen mijnen beloven op te ruimen, dat de aftocht voorafgaat door een resolutie van de VN-Veiligheidsraad en dat ze willen dat de NAVO-troepen onder VN-vlag Kosovo binnengaan. Bovendien wil Belgrado ook 10.000 tot 15.000 militairen achterlaten in Kosovo.

De Britse premier Tony Blair verkondigt dat Servië een pariastaat blijft en geen Westerse wederopbouw hulp krijgt zolang president Milosevic daar aan de macht is. En, het Servische volk heeft geen toekomst met Milosevic.

Maandag 7 juni

Servische militairen in Kosovo bestoken het Macedonische Jazince met granaten. NAVO bombardeert vanwege het vastlopen van de onderhandelingen wederom Servië.

Volgens het NRC Handelsblad willen de Kosovaren zo snel mogelijk naar huis, omdat ze dan nog net de oogst kunnen binnenhalen. Dat is ook een van de redenen dat ze de kampen in Noord-Albanië niet willen verlaten, omdat ze dan hun tractoren moeten achterlaten, voor velen het enige bezit wat ze mee hebben kunnen nemen.

Dinsdag 8 juni

B52's bombarderen twee bataljons in Kosovo waarbij honderden Servische manschappen om het leven komen.

Nederland stuurt 2050 militairen naar Kosovo, kondigt minister De Grave aan. Maar de kamer geeft pas toestemming als zeker is dat ze onder NAVO-bevel komen te staan.

Bijdrage: ruim 800 artilleristen die straks worden vervangen door 800 man infanterie.

En 1250 pantsergenisten voor het ruimen van mijnen, repareren van kapotte infrastructuur, transport en algemeen.

De vredesonderhandelingen gaan verder. Het UCK beloofd niet te schieten op terugtrekkende Joegoslavische eenheden. Dat zegt Hashim Tashi. Hij is door het UCK uitgeroepen tot hoofd van de Kosovo-Albanese regering.

Rusland en de Westerse landen hebben een akkoord bereikt over de precieze termen van een resolutie van de VN-Veiligheidsraad. Er wordt nu gesproken over een vredesoperatie onder toezicht van de VN. De belangrijkste punten uit de nog aan te nemen VN-resolutie zouden zijn:

- De VN erkent de soevereine en territoriale integriteit van Joegoslavië. De VS zegt wel dat de mogelijkheid van een onafhankelijk Kosovo nog niet van de baan is. Kosovo wordt een territorium onder VN-mandaat.
- De Kosovo-Albanen krijgen voorlopig een behoorlijke autonomie. De politiek bepaalt hoe het in de toekomst verder moet.
- Het Kosovo-conflict wordt omschreven als een bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid, waardoor een internationale troepenmacht Kosovo in mag trekken.
- Alle Joegoslavische troepen moeten zich terugtrekken. Daarna mag een beperkt aantal terugkomen (hoeveel is nog onbekend).
- De rol van de NAVO binnen de vredesmacht blijft op aandringen van Rusland geformuleerd als substantiële NAVO participatie. Wel zal de vredesmacht staan onder eenduidig commando en controle die regelmatig rapporteert aan de VN secretaris-generaal.
- Een speciale VN-gezant krijgt controle over de ambtenaren. Daardoor wordt de rol van de VN groter zoals Rusland had gevraagd.
- De vredesmacht is verantwoordelijk voor de grenscontrole. Wel mogen Joegoslavische troepen aanwezig zijn bij de belangrijkste grensposten. Daarnaast krijgt de VN-administratie de leiding over de terugkeer van de vluchtelingen.
- De VN-resolutie tenslotte eist volledige medewerking met het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag.

Woensdag 9 juni

's Avonds laat blijkt dat de NAVO en Joegoslavië een akkoord hebben ondertekend over de terugtrekking van Joegoslavische troepen uit Kosovo. Volgens de Joegoslavische delegatie is door de ondertekening van het akkoord de oorlog geëindigd. NAVO secretaris-generaal Javier Solana zegt dat hij de aanvallen van de NAVO staakt als de generaals overtuigd zijn van een terugtrekking van Joegoslavische leger uit Kosovo.

Details van het 'militaire akkoord van Kumanovo' zijn nog onbekend. Wel zouden Britse eenheden al klaar staan om binnen vier uur Kosovo binnen te trekken. Verder zou Kosovo opgedeeld worden in sectoren, per sector schuiven de Joegoslavische troepen op. Binnen 11 dagen moet de terugtrekking compleet zijn. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjung zou de eerste politie-eenheid zich al uit Kosovo hebben teruggetrokken.

Clinton reageert voorzichtig. Hij noemt het een belangrijke stap in 'het bereiken van onze doelen in Kosovo'.

Volgens het UNHCR, de VN-vluchtelingenorganisatie, gaat de terugkeer van de 850.000 Kosovo-vluchtelingen een miljard gulden kosten.

2.4 Servische doelstellingen en politieke speelruimte

De Servische autoriteiten streven naar behoud van Kosovo voor de Servische staat om historische, emotionele, nationalistische en economische redenen. Ze stellen dat de Kosovo-kwestie een interne Servische aangelegenheid is en wijzen iedere vorm van internationale betrokkenheid van de hand. De Joegoslavische president Milosevic staat intern onder grote druk. Met name zijn weigering om economische hervormingen door te voeren en het uitblijven van westerse financiële investeringen hebben zijn land verder in de economische afgrond geduwd. Bij de verkiezingen in september 1997 kon slechts ternauwernood worden voorkomen dat de extreemnationalistische partijleider Seselj (SRS) president van Servië werd.

In Montenegro is inmiddels een politieke tegenstander van Milosevic, Djukanovic, aan de macht gekomen. Hij streeft naar gelijkberechtiging van Montenegro binnen de FRJ. Ook in de Republika Srpska (Bosnië-Herzegovina) heeft Milosevic onder internationale druk moeten instemmen met de hervormingsgezinde Dodik-regering, waardoor zijn invloed op de gebeurtenissen in Bosnië is verminderd. Tegen die achtergrond heeft hij in de kwestie Kosovo wederom naar een beproefd wapen gegrepen, namelijk het Servisch nationalisme. De voortdurende aanslagen van het UÇK waren een goede aanleiding om de politieacties te lanceren. Doel van Milosevic was vermoedelijk om vervolgens (in een sterkere positie) de bereidheid te tonen aan de onderhandelingstafel plaats te nemen. Milosevic verklaart bereid te zijn tot een dialoog, mits de Albanese eisen matigen en het UÇK-geweld afzweren. De ontwikkelingen in Kosovo hebben inderdaad geleid tot een voorlopige versterking van de positie van Milosevic. De verdeelde Servische oppositie spreekt vrijwel zonder uitzondering steun uit voor de Servische politieacties. Het Holbrooke-Milosevic **akkoord** is een **stap voorwaarts**, maar **geen beslissende doorbraak**. Milosevic houdt immers nog altijd vast aan Servische soevereiniteit over Kosovo, hetgeen voor de Kosovo-Albanese onacceptabel is.

Andere etnische minderheden in Joegoslavië, zoals de Hongaren in Vojvodina en de moslimminderheid in de regio-Sandzak, volgen de ontwikkelingen in Kosovo met argusogen. Enerzijds hopen zij dat van die ontwikkelingen een impuls uitgaat voor verbetering van de eigen situatie. Maar anderzijds zijn zij ook bevreesd voor de gevolgen van het weer oplevende Servische nationalisme en de toegenomen repressie die daaruit kunnen voortkomen.

De Serviërs kampen echter met tegenslagen. Er zijn aanwijzingen voor gevallen van desertie en dienstweigering onder de politie en het leger. Belgrado kampt ook met financiële problemen. Schattingen over de kosten van de strijd in Kosovo liggen rond de 1 miljoen DM per dag. De Servische schatkist kan dergelijke uitgaven eigenlijk niet dragen. Er is grote behoefte aan financiële injecties, iets waar door de internationale sancties en de slechte interne economische toestand geen zicht op is. Op middellange termijn zal dit de Servische krachtsinspanningen in Kosovo bemoeilijken.

De Serviërs zitten ook op een andere manier in hun maag met Kosovo. Met name de veranderende **demografische verhoudingen** in Kosovo (en Servië) dwingen het regime op de lange termijn tot een vredesregeling met de Albanese. Dit leidt tot de paradoxale constatering dat voor overleving van het Milosevic-regime op **korte termijn** een gewelddadige onderdrukking van Kosovo noodzakelijk is, terwijl hiervoor op **lange termijn** een vergelijk met de Albanese noodzakelijk is. Met name in intellectuele kringen gaan steeds meer stemmen op voor een **opdeling van Kosovo**, waarbij de Servië de economisch belangrijke stukken behoudt.

2.5 De Kosovo-Albanese doelstellingen en politieke speelruimte

Een van de factoren die bijgedragen heeft aan de escalatie van de Kosovo-crisis, is het feit dat de Albanese teleurgesteld zijn dat de Dayton-vredesregeling niet voorziet in een gelijktijdige oplossing van de Kosovo-crisis. Deze regeling heeft ongetwijfeld bijgedragen aan het besluit van enkele Albanese (voornamelijk in de diaspora) om de zaken in eigen hand te nemen en over te gaan tot geweld. Deze beslissing werd nog versterkt, toen duidelijk werd dat geweld in feite beloofd werd: door de internationale sanctiëring van de Kroatische militaire acties jegens de Servische Krajina-republiek en de erkenning van de (met Servisch geweld tot stand gebrachte) 'Republika Srpska' in Bosnië.

De Albanese politieke leiding is formeel nog altijd in handen van schaduwpresident Rugova. Hij streeft nog altijd naar onafhankelijkheid voor Kosovo, zonder zich te willen aansluiten bij Albanië. Door gebrek aan concrete resultaten van zijn geweldloze politiek staat hij echter onder druk, zowel binnen zijn eigen partij als daarbuiten. Ook richt de kritiek zich op de manier waarop de onafhankelijkheid bewerkstelligd moet worden. Steeds meer (jonge) Albanese zijn bereid om over te gaan tot een meer gewelddadige politiek. Het derde punt van kritiek betrof de vraag hoever de Kosovo-Albanese met hun eisen moesten gaan. Voor de Kosovo-Albanese staat een scala van mogelijkheden ter beschikking:

- a. Onafhankelijkheid en aansluiting bij Albanië;
- b. Onafhankelijkheid en neutraliteit;
- c. VN-protectoraat;
- d. Republiek binnen het staatsverband FRJ met recht op afscheiding;
- e. Republiek binnen het staatsverband FRJ zonder recht op afscheiding;
- f. Uitgebreide autonomie (zoals in de periode 1974 - 1989);
- g. Autonomie (zoals in de periode voor 1974);
- h. Beperkte autonomie (zoals voor 1974, maar zonder justitie en politie);
- i. Voortzetting passief of gewelddadig verzet.

Met de acceptatie van de punten van het Holbrooke-Milosevic-akkoord, worden de mogelijkheden beperkter, hoewel de meeste **partijen aangeven alleen een regeling te kunnen accepteren waarin in een onafhankelijk Kosovo wordt voorzien**. Veel van Rugova's politieke tegenstanders gaven eerder aan dat zij bereid waren om met minder genoegen te nemen. Pogingen van Rugova om consensus te vinden onder de Albanese (door onder meer de oprichting van een speciaal adviseursteam) liepen tot nu toe spaak.

Begin juli werd op initiatief van Rugova een vergadering tussen de voornaamste Albanese politieke partijen belegd om tot een gezamenlijke strategie voor Kosovo te komen en om te bepalen op welke wijze het UÇK politiek vertegenwoordigd zou gaan worden. De oppositie weigerde echter in te stemmen met het plannen van Rugova om akkoord te gaan met een door de LDK (partij van Rugova) gedomineerde nieuwe schaduwregering die vervolgens het UÇK moest gaan vertegenwoordigen. De oppositie eist in het licht van de crisis de vorming van een 'regering van nationale eenheid' waarin alle politieke partijen vertegenwoordigd zijn. Ook het UÇK weigerde zich te onderwerpen aan het LDK. De meer radicale oppositie richtte zelfs een samenwerkingsverband op: de *Verenigde Democratische Beweging* (LBD).

Hierdoor zijn er op dit moment aan Albanese zijde **drie groeperingen** te onderscheiden:

- de schaduwpresident Rugova, met zijn LDK, en enkele parasietpartijen;
- het onlangs opgerichte samenwerkingsverband tussen vier radicale Albanese Kosovo partijen, de Verenigde Democratische Beweging (LBD);
- de UÇK, zowel een politieke als een militaire (gedeeltelijk militante / strijdlustige) tak.

De onderlinge verdeeldheid en het vasthouden aan de voorwaarde van onafhankelijkheid voor Kosovo beperkt de politieke speelruimte. Want ondanks de geschetste onderlinge verdeeldheid hebben **alle Albanese groeperingen** bekend gemaakt het Milosovic - Holbrooke akkoord niet te accepteren, aangezien hierin Kosovo een onderdeel van Servië blijft. De Albanese wensen uitsluitend te praten over **onafhankelijkheid**. Hun schaduwpresident Rugova verklaarde al niets te zien in ongewapende verificateurs. Hij wenst een gewapende vredesmacht binnen Kosovo. Ook het LDB verklaarde dat het akkoord onacceptabel was. Het UÇK weigerde eveneens mee te werken. UÇK-politiek leider Adem Demaci verklaarde reeds eerder tegenstander te zijn van de beoogde interimregeling.

Hij gaf **vijf punten**, waarop een oplossing volgens het UÇK gebaseerd moest zijn:

1. Leden van de Kosovo-regering, van de politie en leger dienen uit het UÇK afkomstig te zijn en niet door de Serviërs te zijn gekozen.
2. De Servische autoriteiten mogen alleen militairen plaatsen langs de grenzen met Albanië en Macedonië.
3. De Servische regering mag geen enkele invloed hebben in de politie van Kosovo.
4. Kosovo moet toestemming krijgen haar eigen buitenlandse politiek te voeren moet betrekkingen aan kunnen knopen met andere landen.
5. Internationale steun moet niet via Belgrado lopen, maar direct via Pristina.

Duidelijk is dat bovenstaande punten niet overeenkomen met het bereikte akkoord tussen Holbrooke en Milosevic, waarin afspraken zijn opgenomen t.a.v. de verificatiemissie, de air-surveillance en de politieke uitgangspunten voor verdere onderhandelingen (zie punt 1.1 van dit stuk). Toch mag aangenomen worden dat op termijn de groep rond **Rugova in zal stemmen met de komst van 2.000 OVSE-waarnemers** en voorlopig genoeg zal nemen met de interim-bepalingen. De LDB-groep en het UÇK rond Demaci zullen echter vermoedelijk blijven ijveren voor een permanente oplossing (onafhankelijkheid).

2.6. Positie van de internationale gemeenschap t.o.v. Kosovo

De gevaren van de Kosovo-kwestie werden reeds voor het uiteenvallen van Joegoslavië onderkend. Tijdens de Koude Oorlog was Joegoslavië echter nodig als neutrale macht op de Balkan en de internationale gemeenschap ging er (terecht) van uit dat Kosovo een interne Joegoslavische federale kwestie betrof. Na het uiteenvallen van Joegoslavië veranderde de internationale opstelling door het geweld van de zijde van de Serviërs. In december 1992 gaf de toenmalige VS-president George Bush een duidelijke waarschuwing aan Milosevic. De VS zou etnische zuivering in Kosovo niet toestaan. Dit dreigement is later door zijn opvolger Bill Clinton herhaald. In 1993 weigerde de Servische regering om visa te verstrekken aan een monitormissie van OVSE. De hoop van de Kosovo-Albanese op steun van het Westen werd de bodem ingeslagen toen begin 1993 het gros van de Westerse landen de nieuwe staat FRJ erkenden.

De internationale gemeenschap is vastbesloten een **openlijk conflict in Kosovo te voorkomen**, met name omdat dit gevolgen heeft voor de gehele regio (20% Albanese minderheid in Macedonië). Daarom wordt tot op heden de geweldloze politiek van schaduwminister Rugova gesteund en wordt druk op de FRJ uitgeoefend om de autonome status van Kosovo te herstellen. Zolang dit niet gebeurt, wordt de 'outer wall of sanctions' jegens de FRJ (o.a. verhindering van toegang tot de internationale financiële instellingen) gehandhaafd. Bij de Albanese wordt ondertussen aangedrongen op opgave van het ideaal van volledige onafhankelijkheid en stopzetting van het geweld.

De belangen van de internationale gemeenschap in de regio hebben te maken met de met name door de Amerikanen gevoerde politiek van stabilisatie. Men beseft dat een openlijk conflict in Kosovo zal resulteren in een vluchtelingenstroom naar de buurlanden, met name naar Macedonië en Albanië en indirect naar West-Europa. Terwijl Albanië zelf al genoeg interne problemen heeft, zal een vluchtelingenstroom naar Macedonië kunnen leiden tot gewelddadigheden. De reeds aanwezige Albanese minderheid in Macedonië wordt volgens velen daar onderdrukt en een toename van het aantal Albanese doet de kans op geweld alleen maar toenemen. **Een te ver gaande autonomie of zelfstandigheid voor Kosovo heeft echter een precedentswerking** richting andere groeperingen op de Balkan (Albanese minderheid in Macedonië, de Bosnische Serviërs en de Bosnische Kroaten in Bosnië-Herzegovina) en is derhalve onacceptabel voor de internationale gemeenschap. Internationale gezanten reizen daarom regelmatig naar de regio om te proberen de partijen nader tot elkaar te brengen. Duidelijk is dat de internationale gemeenschap en de VS géén onafhankelijk Kosovo wensen.

De internationale positie in deze wordt bemoeilijkt door **Rusland en China**. Rusland stelt zich op het standpunt dat de kwestie Kosovo vreedzaam moet worden opgelost. Militair ingrijpen in een soeverein land, zonder mandaat van de VN Veiligheidsraad, is uit den boze en kan een gevaarlijke precedentswerking hebben. Hierbij wordt met name gedacht aan de situatie in Rusland zelf, waar immers ook diverse Moslimgroeperingen ijveren voor zelfstandigheid of autonomie (o.a. **Tsjetsjenië en Tartarstan**). China is vanwege dezelfde redenen (**Tibet**) eveneens tegen militair ingrijpen. Bovendien heeft het traditioneel goede banden met de FRJ.

3. TAALASPECTEN

3.1. Inleiding

De taal is een gevoelig onderwerp; de ene bevolkingsgroep kan zich ergeren aan het feit dat de taal van een andere etnische groep gesproken wordt.

In Kosovo worden drie talen gesproken: Albanees, Servo-Kroatisch en, in mindere mate, het Turks. In dit handboek gaan we slecht kort in op het Servo-Kroatisch en het Albanees. De Turkse taal komt niet aan de orde. Het is immers nooit een officiële taal geweest in voormalig Joegoslavië, in tegenstelling tot het Albanees, Servo-Kroatisch, Sloveens en Macedonisch. Verder wordt er redelijk wat Duits gesproken en in mindere mate Engels. Kennis van de Franse taal is te verwaarlozen.

In Kosovo bestaan twee alfabetten naast elkaar: het ons bekende Latijnse schrift (soms met accenttekens) en het Cyrillische alfabet (gebaseerd op het Russische schrift).

3.2 Servo-Kroatisch

Het Servo-Kroatisch is een Zuid-Slavische taal. Het was vroeger de meest verbreide officiële landstaal in Joegoslavië. Hoewel er verspreid over het land talrijke dialecten zijn, verstaan de verschillende bevolkingsgroepen elkaar in het algemeen goed. De verschillen betreffen voornamelijk de woordenschat, niet de grammaticale structuur. Ongeveer zeventien miljoen mensen spreken Servo-Kroatisch.

Servo-Kroatisch wordt en in het Latijnse schrift en het Cyrillische schrift geschreven.

Ontmoeten

ja / nee	da / ne	[da] / [né]
sorry	žalim	[ZJAliem]
goedendag	Dobar dan	[DObar daan]
tot ziens / tot kijk	Zdravo.	[ZDRAvo]
alstublieft	molim	[MOliem]
dank u wel / bedankt	hvala (Vam)	[CHVA]la (vam)]
Hoe heet u / je?	Kako se zovete/zoveš?	[KAko sé ZOvètè/ZOVesj?]
Hoe gaat het ermee?	Kako ste?	[KAko stè?]
goed	dobro	[Dobro]
Wat is uw nationaliteit?	Koja je vaša nacionalnost?	[KOja jè Vasja natsieoNALnost]
Ik kom uit Nederland	Sam iz Holandije	[Sam iez choLANDiejè]
Hallo, ik heet...	Zovem se...	[Zovem sè...]
vriend	prijatelj	[PRIE]atelj]
Ik spreek geen Servisch	Ne govorim srpski.	[Nè Govorim SURPskie]
Spreekt u Engels?	Govorite li engleski?	[GovorIETè lie éNGlèskie?]
hoe?	kako?	[KAko?]
wat?	što?	[sjto?]
waarom?	zašto?	[ZAsjto?]
wie?	tko?	[tko?]
welke?	koj?	[KOjie?]
Waar is.../ zijn...	Gdje je...?	[Gdjè jè...?]
Waar is de/het...	Gdje je...	[Gdjè jè...]
hoe ver?	Koliko	[Kolieko]

Kunt u mij helpen?
Ik begrijp het.
Ik begrijp het niet.
Heeft u...?

Op weg
dichtbij
ver weg
noord
zuid
oost
west
links
rechts
vrachtwagen
auto
vliegveld
brug
stad
rivier

Eten en drinken

Ik wil (graag)
Hebt u...
eten/voedsel
drink
water
honger
brood
vlees
vis
groenten
fruit

Vandaag / morgen

gisteren
vandaag
morgen
zondag
maandag
dinsdag
woensdag
donderdag
vrijdag
zaterdag

Možete li mi pomoći?
Razumem.
Ne razumem.
Da li imate...?

blizu
daleko
sever
jug
istok
zapad
lievo
desno
kamion
auto
avion
most
grad
reka

Ja trebam...
Da li imate...?
jelo
pijte!
vode
glad
hleb
meso
riba
povrce
voce

jučer
danas
sutra
nedjelja
ponedjeljak
utorak
srijeda
četvrtak
petak
subota

[MOzjète lie mie POmotsjiie?]
[RazOEmem]
[Nè razOEmem]
[Da lie IEmate...?]

[BLIEzoe]
[daLÉko]
[Séver]
[joeg]
[IESTok]
[ZAPad]
[Lévo]
[DESno]
[kaMIEon]
[A-oeto]
[aVIEon]
[most]
[grad]
[RÉka]

[Jaa TRébam...]
[Da lie IEmate...?]
[Jélo]
[PIE]tè!]
[Vodè]
[glad]
[chleb]
[Mésó]
[RiEba]
[POvurtsjiè]
[VOtsjie]

[JOETsjer]
[Danas]
[SOETra]
[Nédjèlja]
[poNédjèljak]
[OETorak]
[srie]éda]
[tsjetVURtak]
[Pétak]
[SOEbota]

Medisch

dood	mrtav	[MURtav]
dokter	doktor	[DOKtor]
hulp!	Pomoc!	[Pomotsj]
Ziekenhuis	bolnica	[BOLnietsa]
gewond	ranjen	[Ranjen]
Wacht hier!	Cekate ovde!	[TS]ékatè Ovdè]
Kom hier!	Dodite oramo!	[DoDZIIetè oRAMo!]
Ik heb een dokter nodig.	Treba mi doktor.	[TRéba mie DOKtor]
Ik ben ziek / gewond.	Bolestan / ranjen sam.	[BOlèstan / RANjen sam]

Tellen

0	nula	[NOEla]	20	dvadeset	[DVAðeset]
1	jeda	[JEdan]	21	dvadeset jedan	[DVAðeset Jédan]
2	dva	[dva]	30	trideset	[TRIEðeset]
3	tri	[trie]	40	četrdeset	[tsjèturDésset]
4	četiri	[TS]étierie]	50	pedeset	[pèDésset]
5	pet	[peet]	60	šezdeset	[sjezDésset]
6	šest	[sjeest]	70	sedamdeset	[sèdamDésset]
7	sedam	[Sédam]	80	osamdeset	[osamDésset]
8	osam	[Osam]	90	devedeset	[dèvèDésset]
9	devet	[Dèvet]	100	sto	[stoo]
10	deset	[Désset]	101	sto jedan	[stoo Jédan]
11	jedanaest	[jèDANAest]	200	dvesto	[DVèsto]
12	dvanaest	[DVANAest]	1000	hiljada	[SHIelada]

Persoonlijke voornaamwoorden

ik	ja	[ja]	wij	mi	[mie]
jij	ti	[tie]	jullie, u	vi	[vie]
hij	on	[on]	zij (mannen)	oni	[Onie]
zij	ona	[Ona]	zij (vrouwen)	one	[Onè]

3.3. Albanees

Het Albanees is een Indo-Europese taal met veel invloeden vanuit het Latijn, het Grieks en het Slavisch. Bovendien kent ze veel Turkse en Romaanse leenwoorden. Het Albanese alfabet is gebaseerd op het Latijnse schrift. Slechts zo'n 2 1/2 miljoen mensen spreken deze taal. Het Albanees wordt bijna altijd net zo uitgesproken als dat het geschreven wordt. Er zijn maar een paar bijzondere uitspraakregels.

c en Á	uitspreken als	[ts en tsj]
ë	uitspreken als	stomme e
sh	uitspreken als	[sj]
x en xh	uitspreken als	[ds en dzj]
zh	uitspreken als	[zj]

In principe valt het accent op de voorlaatste lettergreep, echter nooit op de ë

Ontmoeten

ja / nee	Po Jo	[poh / yoh]
sorry	Më falni	[mer fahlnee]
Goedendag	Mirëmëngies	[meermernejs]
tot ziens / tot kijk	Mirupafshim	[meeroopahfsheem]
alstublieft	Të hutem	[ter lootehm]
dank u wel / bedankt	Falemnderit	[fahlehmeendehreet]
Hoe heet u / je?	I ju quajne?	[see yoo ch ooayn]
Hoe gaat het ermee?	I jeni?	[see yehnee]
Goed, dank u wel	Ire falemnderit	[meer fahlehmeendehreet]
Waar komt u vandaan?	Nga vini?	[ngah veenee]
Ik kom uit...	Une jam nga...	[oon yahm ngah]
Ik heet...	Une quhem	[oon ch ooehem]
vriend	shok	[shohk]
Ik spreek geen Albanees	Nuk flas shqip	[nook flahs shchyeep]
Spreekt u Engels?	Flisni anglisht?	[flessee ahnglesht]
hoe?	Si?	[see]
wat?	Cfare?	[chrahr]
waarom?	Pse?	[pseh]
wie?	Kush?	[koosh]
welke?	Cili?	[tseelee]
Waar is... / zijn...	Ku është... / jane...	[koo ershter / yahn]
Hoe ver?	Sa larg?	[sah lahrg]
Kunt u mij helpen?	Mund te me	[moond ter mer]
Ik begrijp het.	E kuptoj	[eh kooptoy]
Ik begrijp het niet.	Nuk kuptoj	[nook kooptoy]
Heeft u...?	A keni ndonje	[ah kehnee ndohnyer]

Op weg

dichtbij	afer	[ahfer]
ver weg	larg	[lahrg]
noord	ver	[ver]
zuid	juf	[yoof]
oost	linde	[leendeh]
west	perendim	[perehndim]
links	në të majtë	[ne te mahyteh]
rechts	në të djathtë	[ne te duyahthte]
bus	autobus	[autohboos]
auto	veturë	[vehtoorer]
vliegveld	aeroport	[aerophohrt]
brug	urë	[oorer]
stad	ge qytet	[chyteht]
rivier	lumë	[loome]

Eten en drinken

Ik wil (graag)	Dua te ha...	[dooah ter hah]
Hebt u...	A keni ndonje...	[eh kehnee ndohnyer]
eten/voedsel	ushqim	[Ooshchyeem]
drinken	pi	[pee]

4. MILITAIRE ASPECTEN

4.1 Betrokken partijen in het conflict

Servische leger

Algemeen

Het leger van de Federale Republiek Joegoslavië, de Vojska Jugoslavia (VJ), is gesubordineerd aan het ministerie van Defensie. De VJ omvat onder meer drie legers, (tevens militaire districten) en een *Special Forces Korps* (SPF-Korps). Het SPF-Korps bestaat uit een SPF brigade (voor het uitvoeren van sabotage en verkenningactiviteiten alsmede anti-guerilla en anti-terreuroperaties), een luchtlandingsbrigade, een tankbrigade en een garde infanteriebrigade.

VJ-Korpsen in de Federale Republiek Joegoslavië

De eenheden van 1 Leger bevinden zich in (noord-)Servië, van 2 Leger in zuidwest Servië en Montenegro en van 3 Leger bevinden zich eenheden in zuidoost Servië met inbegrip van Kosovo. De Legers verschillen onderling sterk van samenstelling.

Een leger bestaat uit twee tot drie korpsen en een groot aantal ondersteunende eenheden. De korpsen verschillen ook weer in samenstelling, waarbij het SPF-Korps het meest afwijkt. 3 Leger omvat 21 (Nis) korps 52 (Pristina) korps.

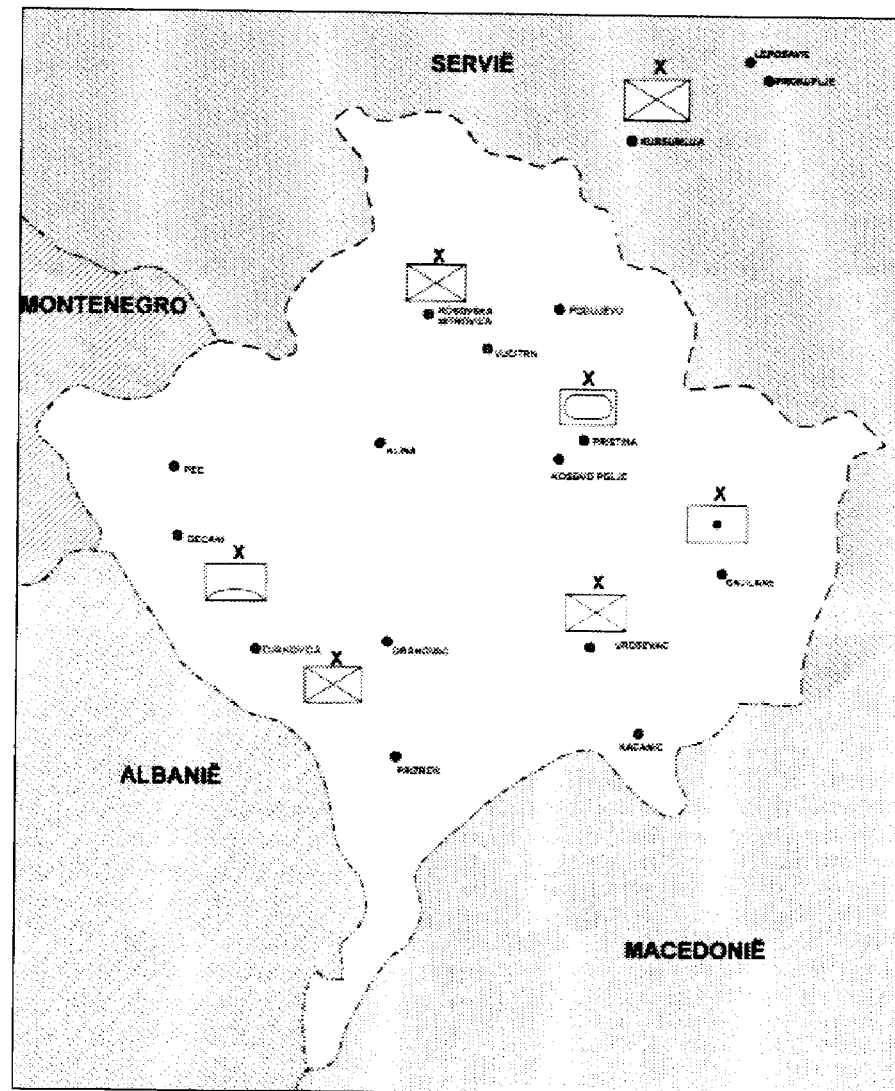
De vredessterkte van de gedeeltelijk professionele VJ bedraagt 90.000 man, waarvan in de toekomst de verhouding op 60% beroeps en 40% dienstplichtigen moeten liggen. Het moreel van de VJ is op dit moment relatief laag.

Organisatie VJ in Kosovo

In Kosovo is het 52 (Pristina) Korps gestationeerd. De eenheden van dit korps hebben nagenoeg allemaal hun vredeslokaties in Kosovo. Het korps bestaat uit vier infanteriebrigades (Prizren/Djakovica, Urosevac, Kosovska Mitrovica, Kursumlija), een tankbrigade (Pristina), een artilleriebrigade, een luchtverdedigingsbrigade (uitgerust met luchtdoelraketten en bijbehorende radarsystemen) en militaire politie. Verder zijn in de organisatie van het korps nog een aantal ondersteunende eenheden opgenomen.

De totale personele sterkte van 52 Korps bedraagt in vredes tijd zo'n 10.000 man. Het Korps beschikt over ruim 200 tanks, ruim 200 gepantserde gevechtsvoertuigen en ruim 300 stukken artillerie en mortieren. De zeven brigades, die in vredes tijd niet volledig zijn gevuld, hebben samen een sterkte van ca. 7000 man, de ondersteunende eenheden ca. 3000. Indien al het personeel van alle eenheden wordt gemobiliseerd, kan de sterkte oplopen tot 20.000 man.

In Kosovo zijn grenswachtbataljons aan de grens met Albanië en FYROM (Macedonië) ontplooid. Zij hebben de beschikking over wachttorens in o.a. de sectoren Morina, Gorozup, Pastrok, Kosare, Koznjar. Grenstroepen hebben als belangrijkste taak smokkelactiviteiten te verhinderen en om - op dit moment - de toestroom van (potentiële) UÇK-leden vanuit Albanië, of via FYROM, te voorkomen. De grensbataljons zijn op dit moment versterkt met elementen van andere VJ-eenheden. Er zijn door hen op een aantal plaatsen mijnen gelegd: langs de grens met Albanië, mogelijk ook langs de grens met FYROM (Macedonië).

Brigades van 52 (Pristina) Korps

Materieel

De VJ eenheden in Kosovo beschikken over tanks, pantsergevechtsvoertuigen, artillerie, mortieren, antitank raketten, -terugstootloze vuurmonden en -kanonnen, luchtverdedigings systemen en lichte en zware infanteriewapens. O.a.:

Tanks : PT-76, T-55 en M-84
Pantsergevechtsvoertuigen : BVP-M80, OT M-60 en BRDM-2, BTR-60
Artillerie : M-1, M-56, M-63, M-77, D-30, 2S1
Mortieren : M-75, M-69, UBM-52
Antitank systemen : M-3, (M)T-12, M36B2, M-42, M-48, AT-3/4, RPG-7
Luchtverdedigingssystemen : M35/59, BOV-3, M-55, M-75, SA-7

Een volledig overzicht van de wapensystemen bij de VJ als geheel treft u aan in het hoofdstuk MATERIEEL HERKENNING.

Beperkingen

Regelmatig verschijnen berichten in de media omtrent desertie en met name dienstweigering onder de politie en het leger. De Servische bereidheid om te strijden voor Kosovo lijkt, ondanks tegenovergestelde politieke uitspraken toch niet bij een ieder even sterk aanwezig te zijn. Bovendien bestaat er grote onvrede binnen het leger. Het leger voelt zich achtergesteld bij de politie-eenheden. Die krijgen beter betaald en ontvangen het beste materieel. Het leger is bovendien een federale instelling en derhalve gevoelig voor de spanningen tussen Servië enerzijds en Montenegro, Sandzak en Vojvodina anderzijds. De VJ zelf kampt ook met financiële problemen. Er is grote behoefte aan modernisering van het materieel en aan professionalisering van het personeelsbestand.

Federale en Servische Politie

Organisatie

De politie behoort tot het Ministerie van Binnenlandse zaken en wordt aangeduid met MUP. De militaire politie behoort tot de VJ en wordt niet beschouwd als een politie eenheid van de MUP. Een gedeelte van de politie valt onder de categorie speciale politietroepen. Die zijn uitgerust met lichte en zware infanteriewapens, pantsergevechtsvoertuigen en mortieren. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken van de FRJ heeft de beschikking over een totaal van 30.000 man politie en milizie, inclusief de speciale politietroepen. Hiervan bevinden er zich normaliter ca. 6000 tot 7000 in Kosovo. Er bestaat echter een reserve van ca. 40.000 man. Binnen de MUP treft men verschillende soorten politie aan.

Normale politie eenheden, deze zijn belast met het handhaven van de rechtsorde, verkeerscontroles e.d. Zij dragen blauwe uniformen en zijn bewapend met alleen een pistool.

De oproerpolitie eenheden, welke verantwoordelijk zijn voor de interne veiligheid. Zij dragen blauwzwarte tijgerstreep gevechtsuniformen, met scherf (kogelwerende) vesten en een helm. Zij zijn bewapend met pistoolmitrailleurs, pistolen en de wapenstok.

Een zestal **speciale politie brigades**, die de speciale gevechtseenheden van de MUP vormen. Zij dragen de iets lichter gekleurde versie van het uniform van de oproerpolitie. De bewapening bestaat uit ACV's, mortieren, pistoolmitrailleurs, sluipschuttergeweren en pistolen. Bovendien staan enkele helikopters tot hun beschikking. In Kosovo bevindt zich de 24 Speciale Politie Brigade.

Verder bestaan er nog **speciale antiterreur eenheden**.

Materieel

Bij 24 SP Brigade komen naast lichte en zware infanteriewapens eveneens voor:

BOV VP M-86
BVP M80
OT M-60
MB 82 MM m-69

inzet MUP en VJ

In het begin van de Kosovo-crisis zijn door de federale autoriteiten voornamelijk (speciale) politie eenheden van het Ministerie van binnenlandse zaken ingezet tegen de orderverschoorders en het UÇK. De sterkte van de aanwezige politietroepen, inclusief de speciale politie-eenheden (deels versterkingen van buiten Kosovo) bedroeg op het hoogtepunt van de strijd ca. 10.000 man. De VJ was primair verantwoordelijk voor grensbewaking, dat werd uitgevoerd door de grensbewakingstroepen. Aanvankelijk bestond er maar weinig samenwerking tussen de politie en leger. Vanaf april 1998 raakten de VJ-eenheden steeds actiever betrokken bij de strijd tegen het UÇK. Dit waren niet alleen (delen van) in Kosovo gestationeerde eenheden van 52 Pristina Korps maar ook (delen van) eenheden van hetzelfde korps en andere korpsen, welke buiten Kosovo gestationeerd zijn.

Het betrof hierbij niet alleen (delen van) luchtverdedigings-, genie-, MP-, Luchtlandings- en manoeuvre-eenheden, maar ook speciale eenheden van het SPF-Korps.

De VJ verleende aanvankelijk alleen artilleriesteun, maar na verloop van tijd werden ook manoeuvre-eenheden, samen met speciale politie ingezet tegen (vermeende) UÇK bolwerken. Naar verluidt werd het commando van de operatie overgenomen door het leger.

Verder werden de grensbewakingseenheden versterkt, om wapensmokkel en aanvullingen door en voor het UÇK vanuit Albanië en FYROM (Macedonië) tegen te gaan. In de zomer 1998 was sprake van inzet van een groot aantal eenheden, die optraden in gevechtsgroepen. Na een relatief succesvol optreden en onder druk van de VN-resoluties 1160 en 1199, is het aantal eenheden te velde teruggebracht en zijn de meeste teruggekeerd naar hun vredeslocaties. Medio oktober bevonden zich nog maar enkele te velde: drie in het zuidoosten en zuiden, twee in centraal Kosovo en één in het noorden. Eind oktober waren dit er, met toestemming van de NAVO, nog drie.

Een oncontroleerbare factor vormen de lokale Serviërs in Kosovo, die zich in toenemende mate georganiseerd en bewapend hebben. Zij stellen zich steeds kritischer op tegenover Belgrado en dreigen met een zelfstandige actie (en burgeroorlog) indien Kosovo zou worden opgegeven.

Kosovo Bevrijdingsleger, UÇK (Ushtria Çlirimtare e Kosovës)

Over de commandostructuur van het UÇK is niet veel bekend. De groep wordt intern geleid door een harde kern zonder dat er aanwijsbare banden zijn met de schaduwregering van Kosovo. De sterkte wordt geschat op 1500 - 2000 man met daaromheen een groot aantal vrijwilligers.

De organisatie is hiërarchisch opgebouwd.

Als gevolg van de 'militaire' successen in de maanden mei en juni is het aantal vrijwilligers met ca. 10.000 gegroeid. Zij ondersteunden het UÇK voornamelijk in de omgeving van hun woonplaats. Het gros van hen is ongewapend en heeft geen gevechtservaring. Het UÇK-embleem is de Albanese zwarte tweekoppige adelaar op een rode ondergrond met de letters UÇK en de omschrijving daarvan. Door wapensmokkel vanuit Albanië heeft de UÇK de beschikking over mortieren, lichte machinegeweren, handvuurwapens, munitie en mogelijk

draagbare anti-luchtdoelsystemen. De acties van het UÇK vertonen een dusdanige omvang en timing, dat de conclusie gerechtvaardigd is dat deze gecoördineerd worden gepland en op lokaal niveau verder worden uitgewerkt. De acties zijn (nog) niet gericht tegen non-combattante Servische doelen. Verspreid over Kosovo beschikte het UÇK over steunpunten voor logistieke ondersteuning, opvang voor gewonden en schuilplaatsen.

Na de succesvolle acties van het Servische leger en MUP, is hiervan een deel verloren gegaan, maar het UÇK kan allerminst als verslagen worden aangemerkt. Commandanten van de UÇK hebben meestal als officier bij het JNA (het voormalige Joegoslavische Volksleger) gediend en hebben daar ervaring opgedaan. Doordat het UÇK betrokken is bij de smokkel van wapens uit Albanië vindt er regelmatig een gewapend treffen met de VJ- grenstroepen plaats. Door de terugtocht van de VJ- en MUP-eenheden, krijgt het UÇK weer de ruimte zich te reorganiseren en opnieuw te manifesteren. Waargenomen wordt dat het UÇK de verlaten posities van de VJ en MUP inneemt, waarbij de indruk bestaat dat zij goed bewapend, getraind en gemotiveerd zijn.

Het UÇK wenst vooralsnog geen deel te nemen aan de onderhandelingen, indien er geen uitzicht is op een onafhankelijk Kosovo. Het is niet uit te sluiten dat bepaalde (militante) delen van het UÇK niet door de centrale UÇK-leiding worden gecontroleerd en onvoorspelbaar kunnen reageren op bepaalde ontwikkelingen.

4.2 Toestand weer en terrein

Weer

In Kosovo heerst een continentaal klimaat: hete zomers en strenge winters. Voor wat betreft temperatuur, bewolking en neerslaghoeveelheden is er echter een onderscheid tussen de lager en hoger gelegen delen (met de lagere gebieden worden de gebieden onder de 500 meter bedoeld).

In de hogere delen van het gebied zijn de zomers matig warm tot warm en de winters koud tot zeer koud. De lagere delen kennen hete zomers en koele winters. In de wintermaanden valt de neerslag in de hoger gelegen delen vooral in de vorm van sneeuw.

Koude Oostenwind kan in de wintermaanden voor extra ongemak zorgen. Hierbij kan worden gedacht aan de windchill-factor en sneeuwverplaatsingen. In de zomer staat er nauwelijks wind.

De temperaturen in Kosovo kennen grote verschillen tussen de winter en de zomer, en tussen de lager gelegen en hoger gelegen gebieden.

De zomers zijn vrij warm tot heet in de gebieden tot 1000 m en koel tot matig warm in het gebergte. De absolute maximale temperaturen kunnen in de lager gelegen gebieden de 40°C halen en 25°C in de hoger gelegen gebieden.

De winters zijn koel tot zeer koud, afhankelijk van de hoogteligging. Per 100 meter hoogte-toename neemt de temperatuur af met gemiddeld 0.6°C. Boven de 2000 meter kan het meer dan 30°C vriezen.

Een ander verschijnsel dat vooral op grotere hoogten kan voorkomen, zijn de grote temperatuurfluctuaties, die meer dan 10°C tot 15°C per dag bedragen.

Bewolking is sterk afhankelijk van het reliëf. Door stuwing ontstaat aan de loef (wind) zijde van bergen veel gelaagde (stratiforme) bewolking. Dit gebeurt vooral in de herfst en wintermaanden en dan vooral bij een zuidwesten tot noordwesten wind.

Met toenemende hoogte verslechteren de condities in de bergen steeds meer, omdat de bewolking er vaker en langer aanwezig zal zijn.

In de zomermaanden ontstaan er vooral landinwaarts stapelwolken (cumuliform).

De voorkomende stratiforme bewolking is niet aan een dagritme gebonden en kan altijd voorkomen. De cumuliforme bewolking daarentegen, is afhankelijk van de warmte van de zon. Deze bewolking zal zich gemiddeld dan ook vooral in de late ochtend tot aan de namiddag ontwikkelen, om daarna weer op te lossen. Dit gebeurt vooral in de lente en herfst.

Relatief droog is Kosovo in vergelijking met omliggende gebieden in de Balkan. Het berggebied vormt hierop echter een uitzondering. De jaarlijkse gemiddelde neerslag ligt in dit deel van Kosovo zeer hoog (ca. 3500 mm). De meeste neerslag valt in de periode oktober - december. Terwijl in de zomer de neerslag uit hevige (onweers-) buien met wolkbreuken valt, valt in de winter langdurig neerslag door stuwing tegen de bergen. In de winter valt veelvuldig sneeuw op de hoger gelegen delen, beneden de 500 meter alleen van november tot maart. Boven de 500 meter kan er in oktober al sneeuw vallen en dit duurt voort tot in april. De meeste sneeuw valt echter in januari tot en met maart.

De sneeuwdiktes liggen maximaal rond de 2-5 cm beneden de 500 meter, maar dit geldt slechts voor een aantal dagen, want daarna is de sneeuw weer verdwenen. Tussen de 500 en 1500 meter is de gemiddelde sneeuwdikte tussen de 24-30 cm en blijft de gevallen sneeuw langer liggen. Boven de 1500 meter kan de sneeuwdikte 150 - 200 cm bedragen. Hagel is een zomers verschijnsel en komt voor bij zware (onweers)buien. De hagelstenen kunnen incidenteel een paar cm groot worden en beperkte schade aanrichten.

De Relatieve Vochtigheid (RV) is het hoogst in de ochtend en het laagst in de middag. Op grotere hoogten zal de RV hoger liggen dan in lagere gebieden; in bewolking en mist ligt de RV op 100%. Tijdens een Föhnsituatie kan de RV teruglopen mogelijk 10%.

De gemiddelde windsnelheid ligt tussen de 1-3 bft. Gebieden boven de 2000 meter zullen een iets hogere windsnelheid kennen. Vooral in de winterperiode, wanneer een actief wintergebied passeert, kan de wind flink uitschieten. De gemiddelde windrichting is zuidoost in de maanden maart tot en met mei. De rest van het jaar komt de wind overwegend uit westelijke richting. In Kosovo, vooral in het berggebied, wordt de windrichting sterk beïnvloed door de strekkingsrichting van de bergen. In Kosovo komen diverse lokale winden

voor, die van grote invloed kunnen zijn. Zo is de Vardarac een koude valwind die in het zuiden van Kosovo kan voorkomen. Het is een buiige wind (windstoten) die echter stormkracht (9 bft.) kan bereiken, veroorzaakt door koude lucht die vanuit het oosten over de gebergteranden rolt. De Föhn is een wind die van west naar oost waait. Koele, vochtige lucht wordt vanuit het westen tegen de bergen opgestuwd (loefzijde) en regent uit. Aan lijzijden daalt de uitgeregende en relatief droog geworden lucht en warmt daarbij op. Hierdoor neemt de RV verder af. De temperatuursprong kan bij deze wind tot 6°C bedragen in de winter. In de zomer wordt de temperatuur gemiddeld 2°C hoger.

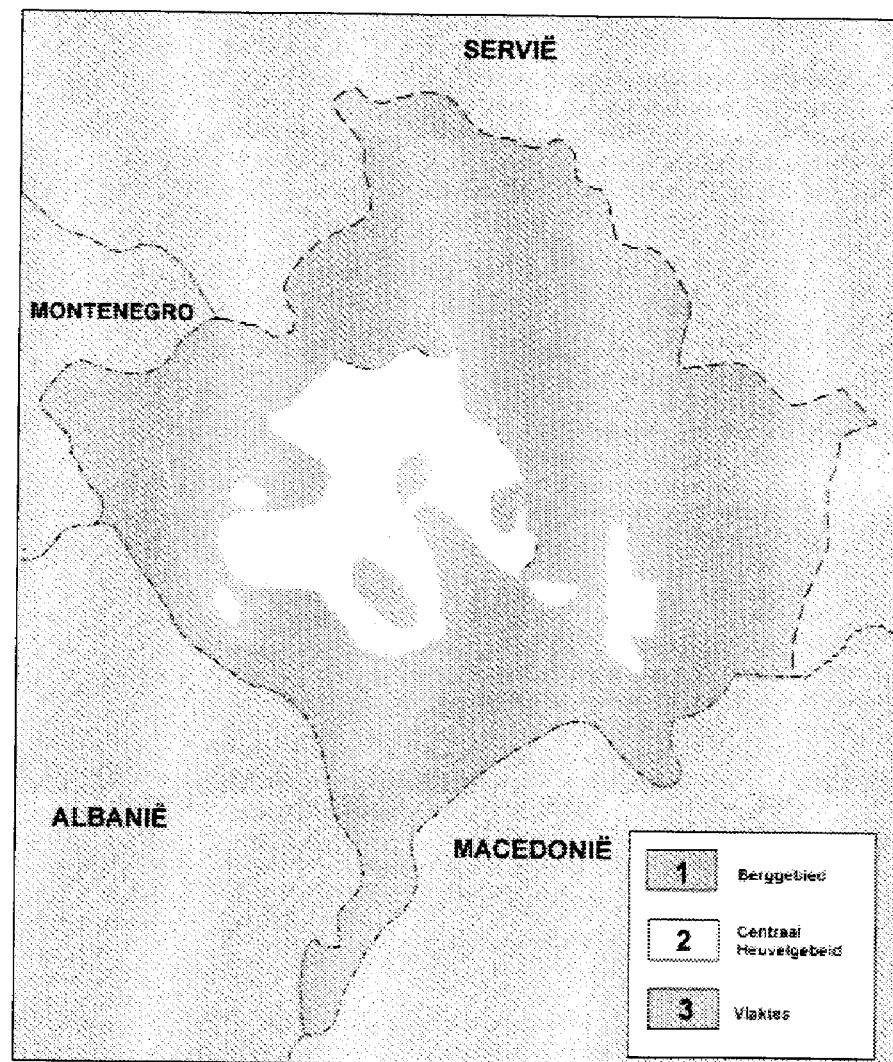
De zichtomstandigheden zijn in geval van mist en neerslag, en met name bij sneeuw, slecht. De periodes met het slechtste zicht vallen dan ook voornamelijk in de wintermaanden. Vooral bij neerslag, op enige honderden meters hoogte, veroorzaakt bewolking de hele dag nevel of mist. Het zicht kan dan beperkt worden tot minder dan 50 meter. Mist komt vooral voor in de dalen en op de hogere toppen, waar de aanwezige bewolking voor mist zorgt. Dalmist ontstaat vooral in de avond en nacht om in de ochtend weer op te lossen.

Door het reliëf vinden dus in Kosovo extreme weersomstandigheden plaats. Stuwingsregens in het gebied kunnen zeer hevig zijn. Neerslag bestaat uit zware regenval die uren aanhoudt en meren en riviertjes snel doet aanzwellen. Tevens is er een grote afstroming van water langs de hellingen en over de bestaande infrastructuur.

Als gevolg van dooi en/of veel wind kunnen sneeuwlagen instabiel worden en lawines veroorzaken. Het aanwezige reliëf veroorzaakt bovendien grote verschillen tussen laagland en hoger gelegen gebied. Het komt voor dat het in het laagland groen is met een temperatuur van 10°C, terwijl het een paar honderd meter hogerop nog volop winter is met sneeuw en vorst. Bij verplaatsingen kan dit heel verraderlijk zijn.

Terrein

Zoals al eerder is aangegeven, ligt de Servische provincie Kosovo in het zuidwesten van Servië. Het gebied is gemiddeld 150 km breed en 175 km lang. Dit is ongeveer een derde van de oppervlakte van Nederland. Kosovo bestaat uit een drietal gebieden.

Het berggebied, dat globaal de rand van Kosovo vormt, heeft een ruig en ontoegankelijk karakter en bestaat uit steile pieken en een groot aantal smalle rivierdalen. De breedte van de dalvloeren is gemiddeld minder dan 150 meter. De hoogtes lopen uiteen van gemiddeld 850 meter AMSL (American Main Sea Level) in het oosten tot maximaal 2500 meter AMSL in het westen en zuiden. De hellingspercentages liggen gemiddeld tussen 40% en 50%, in het westen en zuiden kunnen die oplopen tot boven de 100% (100%: bijv. over een afstand van 100 meter is de stijging 100 meter).

Het centrale heuvelgebied, gelegen in het centrum van Kosovo, vormt de overgang tussen het berggebied en de vlaktes, waardoor het een minder ruig karakter kent dan het berggebied. Ook de rivierdalen zijn er breder met een gemiddelde van 300 meter. In het reliëf is echter geen duidelijke strekkingsrichting aan te geven. De hoogtes lopen van 500 meter AMSL tot 800 meter AMSL. De hellingspercentages liggen gemiddeld rond 15%, met op beperkte schaal maxima van 30% langs de rivierdalen.

Het derde gebied, de vlaktes, is het centrale heuvelgebied dat in het westen en oosten omsloten wordt door twee vlaktes. De vlaktes, in het westen de Metohija en in het oosten de Kosovo Polje hebben een glooiend karakter, waarbij de hoogtes uiteenlopen van gemiddeld 350 meter AMSL in het zuid-westen tot maximaal 600 meter AMSL in het noorden. De hellingspercentages bedragen maximaal 5%.

De afwatering in het berggebied en het centrale heuvelgebied geschiedt voornamelijk via een netwerk van waterloopjes die afwateren op één van de in de vlaktes gelegen, viertal grotere waterlopen. De waterloopjes in het berggebied zullen over het algemeen enkele meters breed en waarschijnlijk ondiep zijn. In het centrale heuvelgebied nemen ze waarschijnlijk qua breedte en diepte toe. Door het grote verval, vooral in het berggebied, is de stroomsnelheid hoog.

Er bevinden zich vier stuwmeren in Kosovo; twee in het oosten van Kosovo (EN 2542 en EN 2019), één in de rivier de Ibar (DN 6956, DN 6556) en één in het westen (DN 5305). Deze stuwmeren staan trouwens op oudere kaarten vaak niet aangegeven. Door de vlaktes lopen de maximaal 30 meter brede waterlopen van Kosovo. De vier grootste rivieren zijn de Belidrim, de Sitnica, de Ibar en de Lepenac.

Flora

Het berggebied is voor ongeveer 90% bedekt met bos, waarschijnlijk voornamelijk loofbos (beuken en eiken). De overige begroeiing bestaat waarschijnlijk uit alpiennevegetatie, voornamelijk weiden met verspreid struikgewas.

Het centrale heuvelgebied is voor ongeveer 60% bedekt met bos dat waarschijnlijk eveneens uit loofbos bestaat. De overige begroeiing bestaat waarschijnlijk uit weide.

De vlaktes, de Metohija en de Kosovo Polje hebben overwegend een vegetatie die waarschijnlijk bestaat uit weide met op beperkte schaal bos en akkers.

Bodemgesteldheid

De bodems van het berggebied bestaan uit leem. Op de hellingen en hogere gedeelten zit binnen 50 cm onder het maaiveld vast gesteente. Op veel plaatsen ligt het vaste gesteente direct aan de oppervlakte. In de dalen is de bodem naar verwachting plaatselijk dikker dan 150 cm. Daarnaast kent het gebergte karstverschijnselen (spleten, holen en grotten) ten westen van het plaatsje Prizren (DM7873), waar de rivier Beli Drim de Metohija vlakte verlaat.

De bodems in het centrale heuvelgebied zijn vergelijkbaar met het berggebied en bestaan ook uit leem. Het vaste gesteente komt echter minder frequent direct aan de oppervlakte. Ten noord-oosten van het oord ORAHOVAC (DM7194) komen eveneens karstverschijnselen voor.

De bodem van de vlakte van Metohija bestaat uit zandig leem met daarin veel stenen en steentjes. De bodem van de vlakte van Kosovo Polje bestaat uit kleiig leem. De bodems in beide vlaktes zijn veelal dikker dan 150 cm.

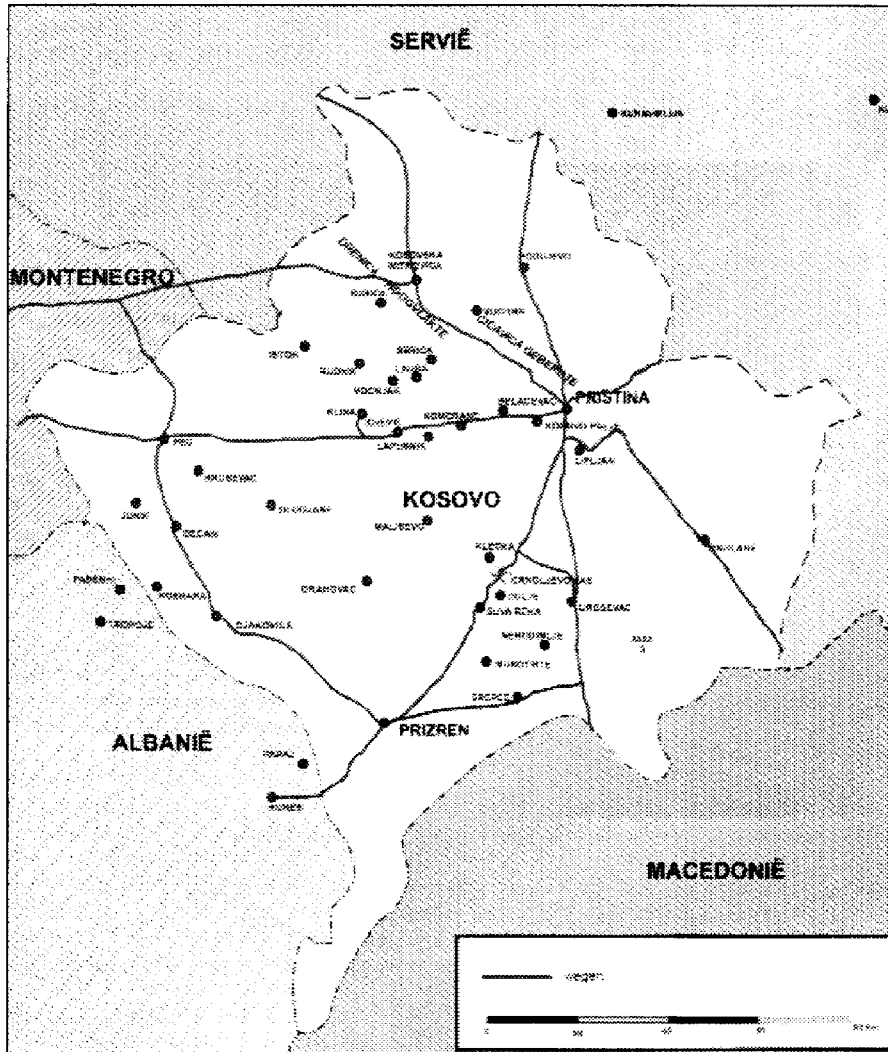
Waar de rotsondergrond uit kalksteen of dolomiet bestaat komen gebieden met karstverschijnselen voor. Karstgebieden ontstaan doordat het vaste gesteente langzaam oplost onder invloed van (regen)water, waardoor grote depressies/verzakkingen in of onder het maaiveld ontstaan. Bekende Karstverschijnselen zijn spleten, holen en grotten. Dolines (zinkputten) en diep uitgesneden rivierdalen zijn echter ook typerend voor dit fenomeen.

Infrastructuur

In Kosovo zijn alleen de vlaktes goed ontsloten. Het wegennet kent vier wegen die aan zijn te merken als internationale hoofdwegen: asfaltverharding, meer dan twee rijbanen en breder dan zes meter:

- Belgrado (Servië) - Pristina (EN 1424) - Urosevac - Skopje (Macedonië) - Thessaloniki (Griekenland)
- Pristina - Prizren - Kukes (Albanië)
- Pristina - Nis (Servië)
- Kosovska Mitrovica (DM 8948) - Ivangrad (Montenegro)

De meeste grotere dorpen in Kosovo worden door regionale hoofdwegen met elkaar verbonden. Deze wegen zijn verhard (waarschijnlijk asfalt), beschikken doorgaans over twee banen en zijn vijf tot zes meter breed.

Dorpen of gehuchten worden door middel van verbindingswegen met de regionale hoofdwegen of met de grote oorden verbonden. Deze hebben een losse of lichte verharding, waardoor zij na regenval snel onbegaanbaar zullen zijn. Ze beschikken over een of twee banen en zijn drie tot zes meter breed.

Het spoorweginet in Kosovo is slecht ontwikkeld. De spoorlijnen bevinden zich voornamelijk tussen de belangrijkste plaatsen en zijn onderdeel van internationale spoorlijnen. Geen van de spoorlijnen is geëlektrificeerd. De spoorbreedte is gelijk aan de Nederlandse (1,435 mm). Naast het enige vliegveld bij Pristina bevinden er zich nog zes vliegstrips in het gebied: Dakovica (DM 5357), Krusevo (DN 5921), Donja Penduha (EN 1743), Toplicane (DM 8384), Prizren (DM 7776) en Resnik (DN 7223).

Pristina, hoofdstad van Kosovo

Prizren, de meest zuidelijk gelegen grote stad in Kosovo

4.3 Invloed van weer en terrein op personeel en materieel

Personeel

In de **zomer** zullen gemiddelde temperaturen van 30-35°C en extremen van ca. 40°C in de lagere gebieden een onmiskenbare invloed hebben op het personeel, vooral m.b.t. tot zware arbeid. Hoge temperaturen vereisen maatregelen t.a.v. kleding, werk- en rusttijden, drinkwatervoorziening, etc. De 'Föhn' kan een verlaging van de relatieve vochtigheid betekenen tot mogelijk 10%. Afhankelijk van de temperatuur kan het noodzakelijk zijn een drinkdiscipline in te voeren. Bij hoge temperaturen, zeker bij een lage relatieve vochtigheid is er een reëel gevaar voor uitdroging, warmte-uitputting en hitteberoerte.

In de **winter** en het najaar kunnen er enorme hoeveelheden regen vallen, die op het personeel demotiverend kunnen werken. In de winterperiode zijn in het gebied minimum temperaturen van ca. -20°C mogelijk. Dergelijke temperaturen stellen eisen aan training, kleding en uitrusting van het personeel. Op de hogere delen, waar tijdens de winter temperaturen beneden -30°C voorkomen, zullen nog eens aanvullende maatregelen genomen moeten worden. Onder de slechts denkbare situaties zijn gevoelstemperaturen van ca. -40°C tot -60°C mogelijk (wind-chill factoren).

Tijdens zware sneeuwval en in sneeuwstormen kan het zicht teruglopen tot minimaal 25 meter of minder waardoor het personeel gedesoriëteerd kan raken. In de berggebieden vormen sneeuwlawines een gevaar voor personeel (en materieel). Tijdens zonnige dagen in besneeuwd gebied kan personeel lang aan zonreflecties worden blootgesteld wat op haar beurt kan leiden tot sneeuwblindheid.

Ook een lage relatieve vochtigheid heeft een negatieve invloed op het personeel. In de winter kan de combinatie van kou, harde wind en een lage relatieve vochtigheid leiden tot een overmatig vochtverlies.

Zowel in de **zomer** als in de **winter** vormt uitdroging een gevaar en is een goede waterdiscipline noodzakelijk.

Materieel

In het algemeen kan worden gesteld dat het extreme klimaat zware eisen stelt aan al het materiaal. Door invloed van klimaat op terrein en infrastructuur zal vooral het rollend materiaal te lijden hebben van de omstandigheden.

In de **zomer** kunnen extreem hoge temperaturen voorkomen, welke een specifieke invloed op het materieel hebben, waarbij vooral oververhitting een belangrijke factor van invloed is.

- Door droogte, hoge temperaturen en stofvorming slijt over het algemeen het materieel sneller. Gebruik de juiste olie met de juiste viscositeit
- De bandenspanning van voertuigen kan sterk oplopen, indien ze in de felle zon staan geparkeerd. Neem preventieve en/of beschermende maatregelen.
- Hoger verbruik van koelvloeistof en grotere kans op lekkages. Meer controles dienen te worden uitgevoerd.
- Oververhitting van motoren (inclusief aggregaten) elektronisch materieel. Neem preventieve en/of beschermende maatregelen.
- Negatieve invloed op ergonomische omstandigheden in gebouwen en voertuigen.
- LCD-schermen kunnen bij meer dan 45°C onleesbaar worden.
- Processoren (speciaal die met interne koeling) van computers kunnen oververhit raken en onklaar raken. De werktemperatuur van de Toshiba laptops met Intel processor ligt tussen de 5-35°C.

- Zand en stof tasten de computers en floppy's aan.
- Door de zeer droge lucht zal er snel een statische lading worden opgebouwd, die mogelijk schadelijk kan zijn voor elektronisch materieel.
- Door hitte zet brandstof uit in de jerrycans. Die dienen dan ook niet tot de rand toe gevuld te worden. Tevens dient men de voertuigen om dezelfde reden niet helemaal vol te tanken.
- Door de droogte kunnen de jerrycans statisch geladen worden. Dit kan gevaar opleveren, indien de opslagplaats niet geaard is.
- Brandblussers, flessen met gasen en vloeistoffen dienen bij voorkeur in de schaduw te staan.
- Wateropslagplaatsen dienen bij voorkeur in de schaduw geplaatst te worden. Bij warmer water neemt de kans op ziektes of infecties toe. Water dat in (zwarte) jerrycans zit, warmt zeer snel op.

De in de **winter** voorkomende zeer lage minimumtemperaturen kunnen de volgende directe consequenties hebben:

- een groter -verbruik van voorraden (klasse I en III).
- materiaal wordt zwaarder belast en de bedrijfszekerheid neemt af.
- Kunststof en metalen onderdelen kunnen bros worden en breken.
- Smeermiddelen worden dik (taai) en kunnen hun smerende werking verliezen; het starten van motoren wordt bemoeilijkt. Gebruik de juiste olie met de juiste viscositeit. In geoliede, bewegende delen van wapens kunnen niet meer bewegen.
- Bij zeer lage temperaturen (< -15°C) verdikt dieselbrandstof (uitvlokken) en beïnvloedt de brandstoftoevoer; motoren starten niet meer.
- Bij temperaturen beneden -10°C zijn motoren, metaal en rubberdelen, stuurmechanismen, remmen, ophangingen, koel- en smeersystemen zeer kwetsbaar. Hierbij dienen zich problemen aan t.a.v. het starten van motoren, capaciteit van batterijen, smering, lekkages op soldeerpunten en slangen. Brandstoffilters en leidingen raken verstopt met ijskristallen. Ophangingsystemen weigeren als metaal breekbaar wordt. Koelsystemen bevriezen. Banden worden zachter door afnemende druk binnenin, terwijl het rubber deformeert. Hierdoor kunnen scheurtjes ontstaan en zullen tenslotte lekkages optreden.

Alle typen batterijen vertonen een capaciteitsverlies bij lage temperaturen. In onderstaande tabel wordt de capaciteit van de verschillende soorten batterijen en de invloed van de temperatuur gegeven.

Temp	Zink	Alkaline	Lithium
20°C	100%	100%	100%
10°C	75%	95%	95%
0°C	60%	85%	90%
-10°C	40%	70%	80%
-20°C	10%	30%	60%
-30°C	0%	20%	50%

- Door het verminderen van de prestaties van batterijen/accu's ontstaan bijv. storingen bij elektrische starters van voertuigen (weigeren); de bedrijfsduur van batterijen wordt aanmerkelijk verkort.
- Ook de opslag van batterijen in koudweersituaties vereist de juiste maatregelen.
- Elektrische systemen die werken op batterijen dienen voldoende te moeten worden beschermd tegen lage temperaturen.

Optreden

Naast de algemene beperkingen voor personeel en materieel, vormen de militaire aspecten van het terrein een aantal beperkingen voor militair optreden in het algemeen.

Het berggebied is onder alle (natte/droge) omstandigheden niet geschikt voor optreden met tanks en andere pantservoertuigen, vanwege de aard van het reliëf, de dichtheid van de vegetatie, de bodems en de beperkte infrastructuur. Door beperkte waarneming en schootsvelden zullen wapensystemen van zowel tanks als pantservoertuigen zeer beperkt tot niet bruikbaar zijn. Tevens zal zwaar militair transport bij verplaatsingen ernstig gehinderd worden door haarspeldbochten en de hoge hellingspercentages.

Verplaatsingen in het centrale heuvelgebied zal door het reliëf, de vele waterloopjes en de bossen beperkt worden tot de aanwezige infrastructuur. De meeste wegen hebben nog steeds aanzienlijke hellingspercentages en meerdere haarspeldbochten. Met name op de verbindingswegen zullen hierdoor problemen ontstaan voor transport- en genie-eenheden bij verplaatsingen.

De bruggen in het centrale heuvelgebied zullen waarschijnlijk een voor tanks en zwaar militair transport te beperkte draagkracht hebben, waardoor verplaatsingen met tanks en zwaar transport ernstig beperkt tot uitgesloten wordt.

Verplaatsingen buiten de bestaande infrastructuur zullen in natte periodes ook ernstig beperkt worden door de aard van de bodems. De bodems zullen in droge omstandigheden echter geen problemen opleveren.

Door de over het algemeen beperkte waarneming en schootsvelden (< 1 km) zullen langedrachtwapens - en met name het boordkanon van tanks - niet optimaal gebruikt kunnen worden, in tegenstelling tot het boordkanon van de YPR PRI.

Het wegennet in de vlaktes, de Metohija en Kosovo Polje zal waarschijnlijk de minste beperkingen opleveren voor verplaatsingen. Het is de verwachting dat de bruggen in de Internationale en Regionale hoofdwegen voldoende draagkracht hebben voor tanks en zwaar militair transport, in tegenstelling tot de bruggen over de verbindingswegen.

Verplaatsingen buiten de wegen zullen onder alle (droge & natte) omstandigheden gehinderd worden door de vele waterlopen, de bebouwing en de op beperkte schaal voorkomende bossen. Onder droge omstandigheden zullen op deze vlaktes de bodems, bij verplaatsingen buiten de wegen, geen problemen opleveren.

Onder natte omstandigheden zal de bodemgesteldheid in de Kosovo Polje, de oostelijke vlakte, verplaatsingen buiten de wegen bijna volledig uitsluiten voor tanks, pantservoertuigen en zwaar militair transport.

In de Metohija, de westelijke vlakte, zal de bodemgesteldheid onder natte omstandigheden verplaatsingen buiten de wegen beperken, echter niet uitsluiten.

Door de goede waarneming en schootsvelden kan in de vlaktes optimaal gebruik gemaakt worden van lange-dracht wapens.

Zowel in de zomer als in de winter zullen vanwege de harde rotsachtige bodem **ingraafmogelijkheden** in het berggebied moeilijk tot onmogelijk zijn. Bij vorst en droogte bevriest of droogt de leemlaag uit en wordt het keihard.

In de lager gelegen gebieden zal neerslag het ingraven in leemgrond bemoeilijken, omdat er dan kleef optreedt. Door de slechte waterdoorlaatbaarheid van leem zal bij veel neerslag het water in de, onder gunstige omstandigheden, gegraven putten blijven staan. Dit geldt ook voor de berggebieden met een rotsachtige ondergrond, dat over het algemeen vrij dicht aan de oppervlakte ligt.

Verbindingsmiddelen zullen in het berggebied en het centrale heuvelgebied problemen ondervinden door afscherming van het reliëf en een mogelijk hoog ijzergehalte in de grond. In deze gebieden, en zeker in het berggebied, kan het beste gebruik worden gemaakt van HF-verbindingen. In de vlaktes leveren verbindingsmiddelen waarschijnlijk weinig problemen op.

Bij vernietiging van de **dammen** van de vier in het gebied aanwezige stuwwerken komen enorme watermassa's vrij. Dit zal zeer ernstige gevolgen hebben voor het in de omgeving van deze stuwwerken aanwezige personeel en materieel, vooral in de lager gelegen gebieden.

5. UNIFORMEN EN RANGEN

5.1 Joegoslavische uniformen

Militairen van de Federale Republiek Joegoslavië

Militair van de Federale Republiek Joegoslavië

MUP: anti-terreureenheid (is de politie van Ministerie van Binnenlandse Zaken)

MUP: speciale anti-terreureenheid

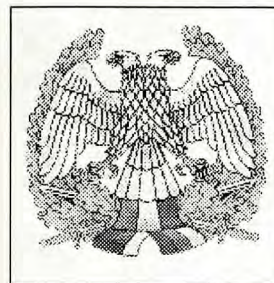
MUP: Leden van één van de speciale politiebrigades

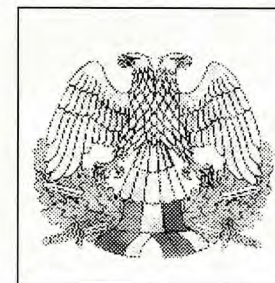
MUP: speciale politie-eenheid

5.2 Joegoslavische rangen en onderscheidingstekens

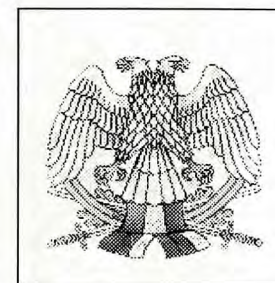
VJ-emblemen

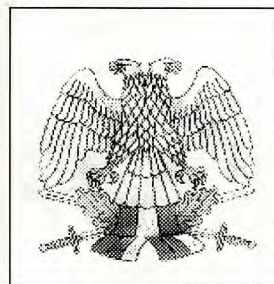
generaal

officieren

onderofficieren

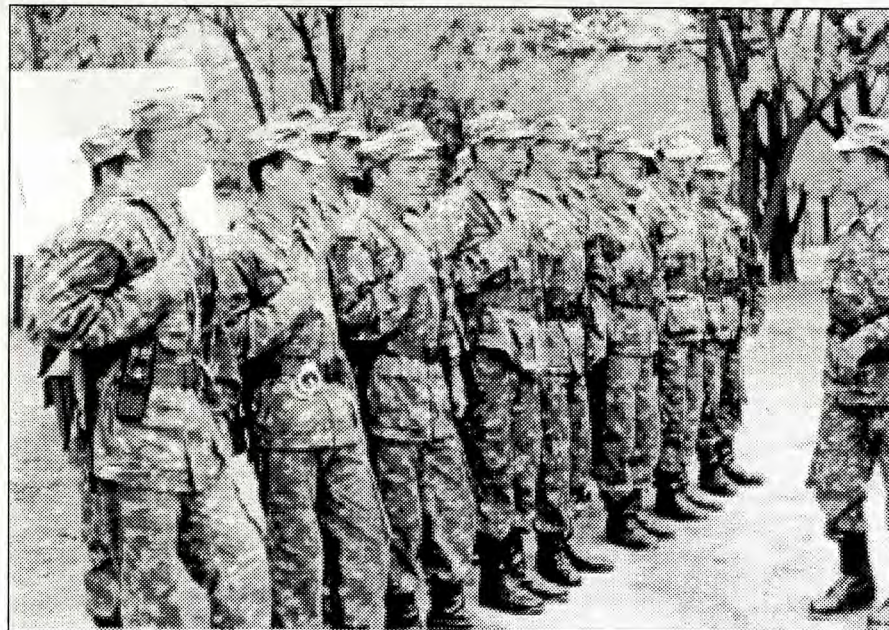
niet-gegradueerden

VJ-Mouwembleem

VJ/VRS - rangonderscheidingstekens
(op de borst gedragen)

Rangvodnik Sirt	Desetar Korp	Mladji vodnik Groupe c	Vodnik Sgt	Vodnik 1 klasse Sgt 1e kl	Stariji vodnik Cis Sm	Stariji vodnik 1 klasse Bat Sm
Zastavnik Adjf	Zastavnik 1 klasse Adjf 1e kl	Polporučnik 2e Lt	Poričnik Lt	Kapetan Kap	Kapetan 1 klasse Kap 1e kl	General-armije Lrgen
Major Maj	Polpukovnik LtKol	Pukovnik Kol	General-majior Bgen	General-potpukovnik Lkolgen	General-pukovnik Kolgen	

OVERZICHTSKAART FYROM (MACEDONIË)

6. MACEDONIË

Hoewel de officiële naam van de republiek luidt: 'Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYROM)' wordt vanwege de leesbaarheid in dit handboek de naam Macedonië gebruikt.

6.1 algemeen

Na vanaf 1946 één van de zes deelrepublieken van het voormalig Joegoslavië te zijn geweest, verklaarde Macedonië zich op 20 november 1991 onafhankelijk. De drang naar onafhankelijkheid was onder andere het gevolg van het onafhankelijkheidsstreven van andere deelrepublieken van de Joegoslavische Federatie. Macedonië was echter niet voorbereid op onafhankelijkheid, waardoor er ook geen einde kwam aan haar talrijke problemen.

De Macedonische kwestie vormt het meest ingewikkelde minderhedenprobleem op de Balkan. Niet alleen leeft er in het Macedonisch kerngebied een mengelmoe van volkeren, er is ook discussie over de nationale identiteit van de grootste etnische minderheidsgroep; de Macedonische Slaven. De standpunten van de omringende staten staan lijnrecht tegenover elkaar die bovendien in de loop der jaren veranderd zijn.

Macedonië kent daarnaast een groot aantal interne problemen van etnische, economische, sociaal-economische en politieke aard. De meeste zijn terug te voeren op het uiteenvallen van voormalig Joegoslavië, toen Macedonië niet voorbereid was op onafhankelijkheid, de twee economische blokkades aan haar grenzen die het recent gekend heeft en de overgang van een staatsgeleide economie naar een vrije markteconomie.

Deze economische problemen hebben hun weerslag op de etnische verhoudingen in het land en hebben daarom een politieke lading. Daarnaast nemen etnische problemen de laatste jaren toe. Op dit moment is er een radicalisering in het politieke spectrum van Macedonië. Hierdoor wordt de huidige etnische samenwerking binnen de regering bedreigd en kan het land gedestabiliseerd worden.

Aangezien in 1992 de kans aanwezig was dat de oorlog in Kroatië en Bosnië zich naar Macedonië zou uitbreiden, is vanaf januari 1993 een VN-vredesmacht (UNPREDEP) in dit land gestationeerd. Want vanwege haar grensoverschrijdende etnische problemen was de kans op een uitbreiding van de oorlog, niet denkbeeldig.

Deze etnische problemen worden nu voor een deel versterkt door de slechte economische en sociaal-economische toestand waarin Macedonië zich bevindt. Op verzoek van Macedonië, waarbij gewezen werd op de etnische onrust in Albanië en Kosovo, werd het mandaat van de VN-troepen, dat per 30-11-1997 afliep, verlengd tot 31-8-1998. Door de verslechtering van de situatie in Kosovo werd in juli 1998 het mandaat nogmaals verlengd tot 22 februari 1999 en werd de sterkte met 300 man personeel uitgebreid.

De Nederlandse krijgsmacht neemt, in het kader van de Holbrooke - Milosovic overeenkomst (vreedzame oplossing conflict Kosovo), deel aan de EXTRACTION FORCE (Eforce) in Macedonië. Deze Eforce moet internationale OVSE-waarnemers die in Kosovo optreden, indien nodig, kunnen ontzetten en terugbrengen naar een veiliger gebied.

6.2 Geschiedenis

Vanaf de zesde eeuw vestigde zich de Slaven in Macedonië. In de zevende eeuw werd het gebied veroverd door de niet-Slavische Bulgaren waarna, in de negende eeuw, het Macedonisch-Bulgaarse rijk werd gevormd. Het westelijke gedeelte werd in 1014 veroverd door Byzantium.

In het begin van de veertiende eeuw viel Macedonië in handen van de Serviërs, de Servische koning Stefan Dusan maakte Skopje tot hoofdstad van zijn rijk. Na de dood van Stefan Dusan viel het Servische rijk langzaam uiteen en een van de lokale edelen noemde zichzelf koning van Macedonië.

In 1371 vernietigden oprukkende Ottomanen zijn troepen en werd Macedonië Ottomaans (Turks) bezit. In het midden van de negentiende eeuw begon het Ottomaanse rijk te desintegreëren en verwierven diverse regionale volkeren op de Balkan een zekere mate van onafhankelijkheid. De Ottomaanse sultan verleende in 1879 de Bulgaren Orthodoxe kerk opnieuw zelfstandigheid, waardoor de Bulgaarse invloed in Macedonië toenam. Het strategisch belangrijke Macedonië bleef echter deel uitmaken van het Ottomaanse Rijk tot aan de Russisch-Turkse oorlog.

De vrede van San Stefano schiep een zelfstandige Bulgaarse staat, waarin Macedonië was opgenomen. De internationale gemeenschap was niet gelukkig met een groot Bulgaarse staat en nog hetzelfde jaar werd door interventie van Westerse mogendheden bij het verdrag van Berlijn de Bulgaarse staat verkleind en kwam Macedonië weer onder Turks beheer. Macedonië werd echter omringd door drie buurlanden (Bulgarije, Griekenland en Servië) die alle drie aanspraak maakten op een deel van het grondgebied van Macedonië. Tengevolge van de vele onopgeloste kwesties in het 'Verdrag van Berlijn' (o.a. de Macedonische kwestie: de Macedoniërs wensten eveneens een eigen staat, maar alle buurlanden wensten grote gedeeltes van dit gebied bezetten), brak in 1912 de Eerste Balkanoorlog uit. Montenegro, dat gebiedsuitbreiding ten koste van het Ottomaanse Rijk wenste te verwezenlijken, was uitlokker van de oorlog. Servië, Bulgarije en Griekenland schoten Montenegro te hulp en veroverden grote stukken van het Ottomaans grondgebied in de Balkan, dat de Ottomanen door het Verdrag van Berlijn weer in bezit hadden gekregen.

Centraal-Macedonië werd eerst door Bulgarije, daarna door Servië bezet. Griekenland bezette de kust van het toen nog aan de Egeïsche Zee grenzende Macedonië.

In 1913, na de Tweede Balkan-oorlog, werd Macedonië bij het Verdrag van Boekarest definitief opgedeeld. Het zuidelijke deel met de havenstad Saloniki werd toegewezen aan Griekenland, het noordelijke deel - Centraal-Macedonië (de huidige Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië) - kwam in bezit van Servië. Het noordoostelijk deel van Macedonië, het zogenaamde Pirin-Macedonië, werd onderdeel van Bulgarije.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd Centraal-Macedonië bezet door Bulgarije. Vanaf 1918 vond door de vrede van Neuilly heraanluiting plaats bij Servië, respectievelijk bij het Joegoslavisch Koninkrijk. Daarbij werden 300.000 Bulgaarse Macedoniërs uitgewezen. Daarnaast vond een 'Serviseringscampagne' plaats. Het Servische Macedonië heette voortaan Zuid-Servië en de Slavische Macedoniër werd als Serviër beschouwd. Tijdens WOII werd geografisch Macedonië bijna geheel door Bulgarije ingelijfd. De ineenstorting van de As-mogendheden maakte echter weer een einde aan de Bulgaarse bezetting.

In 1943 werd in het Bosnische stadje Jajce de grondslag gelegd voor de naoorlogse Joegoslavische staatsstructuur. Terwille van de noodzakelijke, evenwichtige verhoudingen in het naoorlogse Joegoslavië was het essentieel de macht van Servië te beperken. Er werd gekozen voor een structuur van zes republieken en twee autonome provincies. In 1944 werd Zuid-Servië tot republiek Macedonië uitgeroepen en in 1946 werd het een van de zes deelrepublieken van Joegoslavië met als hoofdstad Skopje. In 1947, bij de Vrede van Parijs, werden de grenzen van Macedonië vastgelegd. Deze werden identiek aan de grenzen van na de Eerste Wereldoorlog.

Ter voorkoming van etnische spanningen eiste Tito een zelfstandig Macedonië met een eigen taal en een cultureel en nationaal bewustzijn. In 1967 werd een eigen Macedonisch-orthodoxe kerk gesticht, die overigens niet door de Servisch-orthodoxe kerk wordt erkend.

Beïnvloed door de ontwikkelingen in Slovenië en Kroatië in 1990 werd ook in Macedonië de drang naar onafhankelijkheid groter. Dat er eigenlijk geen onafhankelijkheidsstrijd is geweest, is te danken aan het geduld en de diplomatie van Macedonië, waarbij we niet moeten vergeten dat het economisch slecht ontwikkelde Macedonië met haar etnische tegenstellingen en kleine Servische minderheid niet interessant was voor Servië, dat Macedonië niet paste in de Groot-Servische gedachte en dat Servië grote problemen had met de overige republieken.

Tijdens de eerste vrije verkiezingen van eind 1990 leden de communisten een nederlaag en kwam een nationalistisch bewind aan de macht. Dit riep op 25 januari 1991 de soevereiniteit uit en eiste het recht op afscheiding van de Joegoslavische Federatie. Via een referendum op 8 september 1991 (geboycot door de Albanese bevolking) werd gekozen voor onafhankelijkheid.

Op 20 november 1991 verklaarde Macedonië zich onafhankelijk. In april 1992 werd in de Federatieve Republiek Joegoslavië (FRJ) een nieuwe grondwet aangenomen, die alleen betrekking had op Servië en Montenegro en waardoor Joegoslavië impliciet te kennen gaf de afscheiding van Macedonië te accepteren (het zou echter tot april 1996 duren voordat de FRJ Macedonië officieel erkende). Reeds in 1992 werd Macedonië wel erkend door onder andere Bulgarije, Turkije, de Russische Federatie, Slovenië en Kroatië.

Op 25 februari 1992 tekende de federale minister van Defensie en de president van Macedonië een akkoord dat voorzag in de terugtrekking van het Joegoslavische leger (JNA) uit Macedonië. Het akkoord voorzag in de overdracht van roerende en onroerende goederen van het Joegoslavische Nationale Leger (JNA) aan Macedonië, alsmede van wapens en uitrusting van de territoriale verdediging die aan de plaatselijke autoriteiten toebehoorden. Uiterlijk 30 april 1992 zouden alle militairen van het JNA worden gedemobiliseerd. De overdracht van de grenscontroles aan de Macedonische strijdkrachten vond plaats op 21 maart 1992. De gevechtseenheden werden ruim voor de einddatum teruggetrokken.

Deze terugtrekking is nagenoeg vreedzaam verlopen. Op 5 februari 1992 had de Macedonische politie rond kazernes van het voormalige JNA en langs uitvalswegen van het land controlepunten ingericht, om te verhinderen dat militair materieel werd afgevoerd. Het JNA dreigde Macedonië met geweld als de restricties niet werden opgeheven. Om een confrontatie te voorkomen heeft Macedonië het JNA toegestaan om alles wat bruikbaar was mee te nemen.

In tegenstelling tot Slovenië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina, die al zeer snel na het uitroepen van de onafhankelijkheid erkend werden, stuitte de internationale erkenning van Macedonië op bezwaren. De Europese Unie (EU) heeft Macedonië erkend onder de naam *Former Yugoslav Republic Of Macedonia* (FYROM), omdat Griekenland bezwaar maakte tegen de naam Macedonië, volgens haar voorbehouden aan de Griekse provincie Macedonië. Wanneer de Balkanrepubliek deze naam zou gaan voeren, zou dat volgens de Grieken kunnen leiden tot territoriale aanspraken op delen van Grieks-Macedonië. Macedonië, met een bevolkingsgrootte van circa twee miljoen mensen en een licht bewapend leger van omstreeks 15.000 man, vormt echter geen bedreiging voor Griekenland en heeft verklaard geen territoriale aanspraken te maken op Griekenland.

Op 8 april 1993 is Macedonië tot de VN toegetreden onder de naam *Former Yugoslav Republic Of Macedonia* hetgeen aanvaardbaar is voor Griekenland.

Bulgarije en Macedonië ondertekenden een bilateraal veiligheidsverdrag (mei 1992) over de uitwisseling van informatie op veiligheidsgebied en over toekomstige militaire contacten. Met de NAVO heeft Skopje in juni 1996 een overeenkomst inzake militaire samenwerking ondertekend. Verder is Macedonië sinds november 1995 een actief lid in het Partnership for Peace (PfP). Verder is het in 1996 toegetreden en als volwaardig lid toegelaten tot de Noord Atlantische Samenwerkings Raad (NACC). Met de EU heeft Macedonië een overeenkomst inzake politieke samenwerking en samenwerking op het gebied van de handel ondertekend. In 1996 is een vrijhandelsverdrag tot stand gekomen met de Joegoslavische Federatie; dit verdrag moet in 1999 in werking treden.

De toenemende spanning in Kosovo, die uiteindelijk in 1998 uitmondde in een gewapend treffen tussen UÇK en Servische veiligheidstroepen, verscherpte de interne etnische tegenstellingen in Macedonië en verslechterde de verhouding met de FRJ. Veel Kosovo-Albanese zochten hun toevlucht in Macedonië.

Vanuit Belgrado wordt met enige regelmaat beweerd dat Albanese verzetsstrijders vanuit Macedonisch grondgebied in Kosovo opereren. Ze zouden zich op Macedonisch grondgebied terugtrekken om vervolging door Joegoslavische veiligheidstroepen te ontlopen. De Macedonische regering ontkent dit met klem, maar het is waarschijnlijk dat het UÇK niet alleen goede betrekkingen heeft met volksgenoten in Albanië, maar ook met die in Macedonië. Het is niet denkbeeldig dat het UÇK in 1998 ook in Macedonië structuren heeft opgezet. De Kosovo verzetsbeweging UÇK heeft immers begin 1998 de verantwoordelijkheid voor een aantal aanslagen op Macedonische grondgebied opgeëist en Macedonië als een 'tweede operationele zone' bestempeld.

Macedonië protesteerde regelmatig tegen de Servische handelwijze in Kosovo. Een te heftig Servisch optreden zou immers resulteren in een vluchtelingenstroom naar Macedonië die het land in politiek en economisch opzicht zou destabiliseren. In januari oopperde president Gligorov de vorming van een vluchtelingencorridor om eventuele vluchtelingen uit Kosovo op te vangen. Dit leidde tot een heftige interne commotie in het land. De Macedonische regeringspartij SDSM stelde dat totale sluiting van de grens een beter idee was, maar de Albanese oppositie DPA sprak van een fascistische politiek. Macedonië reageerde op de Kosovo-crisis van maart 1998 met het in verhoogde staat van paraatheid brengen van haar strijdkrachten in de grensstreek. Begin april keerde het leger weer terug naar haar kazernes.

In februari 1998 bracht een parlementaire delegatie uit de FRJ nog een bezoek aan Macedonië. Het vluchtelingencorridor idee van Gligorov werd afgewezen. Wel werden gesprekken gevoerd over het opvolgingsprobleem en de wederzijdse Albanese minderheid. Door beide zijden werd het grensprobleem als een kleine aangelegenheid bestempeld en beide landen beloofden om zich buiten de interne aangelegenheden van de ander te houden.

Macedonië heeft veel te lijden gehad van de door de internationale gemeenschap afgekondigde sancties tegen de FRJ. De opheffing ervan werd begin 1996 in Skopje met veel gejuich ontvangen. Macedonië is daarom ook in het kader van de Kosovo-crisis altijd tegen een verscherping van de sancties geweest, aangezien dit een negatief effect zou hebben op de economie van Macedonië. In deze opstelling weet Macedonië zicht gesteund door haar buurlanden. Macedonië is wel voorstander van het optreden van een internationale troepenmacht in Kosovo en heeft toestemming verleend om gebruik te maken van haar grondgebied.

6.3 Bevolking

Het aantal inwoners van Macedonië bedroeg, volgens de laatste volkstelling in 1994, 1.936.877 personen:

1.288.000	(65%)	etnische Macedoniërs
443.000	(23%)	etnische Albanese
77.000	(4%)	Turken
43.000	(3%)	Zigeuners
39.000	(2%)	Serviërs
43.000	(3%)	overige minderheidsgroepen

De Albanese blijven volhouden dat zij op z'n minst 1/3 van de bevolking uitmaken. De meeste etnische Macedoniërs zijn aanhangers van de Oosters Orthodoxe Kerk, de etnische Albanese zijn grotendeels moslims.

Albanese. De etnische Albanese vormen dus de grootste minderheid in Macedonië. Zij leven voornamelijk in het westen van Macedonië aan de grens met Albanië. De bevolkingsgroei van de etnische Albanese is drie keer zo groot als die van de etnische Macedoniërs. Verreweg de meeste etnische Albanese voelen zich door de etnische Macedoniërs gediscrimineerd.

Serviërs. De kleine Servische minderheid woont in het grensgebied met Servië, tussen de steden Skopje en Kumanovo. In het begin van de oorlog in Bosnië werd herhaaldelijk melding gemaakt van vervolging van Macedonische Serviërs.

Turken. Zij wonen vooral in en rond Debar en in de steden Brod, Radovis en Valando.

6.4 Weer en terrein

Klimaat

Het **klimaat** in Macedonië wordt in belangrijke mate bepaald door de ligging ten opzichte van de Adriatische zee en de Dinarische alpen. Hierdoor heeft Macedonië een Zuid-Europees landklimaat, met gemiddelde zomertemperatuur van 24°C en een gemiddelde wintertemperatuur van 1°C. Extreme temperaturen van 40°C en -20°C komen ook voor.

De meeste **bewolking** doet zich voor in de periode oktober - maart. In de lager gelegen gebieden is het meest half bewolkt, in de hoger gelegen delen is het zwaarder bewolkt. Het gemiddeld aantal dagen van zware bewolking ligt hoog: 120 - 150 dagen per jaar. De meeste bewolking, veelal zonder onderbreking horizontaal uitgestrekt is in de winter, dank maar aan motregen. In de zomermaanden ontstaan vooral stapelwolken.

Jaarlijks valt er gemiddeld 500 tot 800 mm **regen** (Nederland: gemiddeld 800 mm per jaar). Het aantal dagen dat het echt regent, dus als er meer dan 0,1 mm neerslag wordt gemeten, bedraagt 50 à 100 dagen. In de maanden december - maart valt de neerslag, zeker op grotere hoogte, veelal in de vorm van **sneeuw**. Per jaar zijn er zo'n 30 dagen waarbij het sneeuwdek meer dan 1 cm. bedraagt.

Hagel komt in geheel Macedonië niet noemenswaardig veel voor. Het aantal dagen per jaar dat er hagel valt (altijd zeer kortstondige buien) blijft beperkt tussen 0 en 4 dagen.

Onweer komt in geheel Macedonië voornamelijk in de zomermaanden voor, gemiddeld 25 tot 35 dagen per jaar, in de berggebieden tot 45 dagen per jaar.

De overheersende **windrichting** is west, hoewel in maart, april en mei ook regelmatig zuid-oostenwind voorkomt. Windsnelheden boven 13 m/s (windkracht 6 op de schaal van beaufort) komen in de laag gelegen gebieden niet vaak voor: 5 - 15 dagen per jaar. Met name in het bergachtige gebied zijn de variaties in windsnelheid en -richting zeer groot. Hier komen 20 en 30 dagen per jaar snelheden boven 20 m/s voor (windkracht 8).

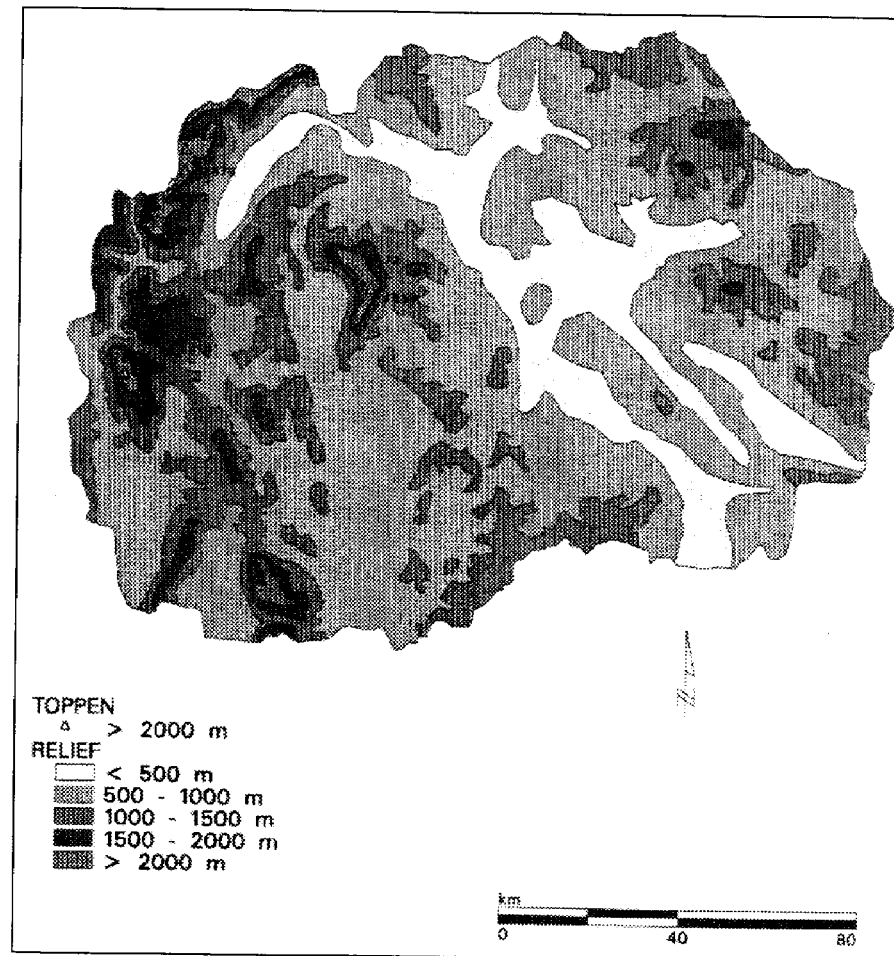
In het dalvallei van de rivier de Vardar kan, vooral tijdens de winter, de koude **Varadac** wind waaien. Dit is een valwind die met hoge snelheid (boven 17 m/s, uitschieters boven 30 m/s) van de bergketens af valt. Deze wind is te vergelijken met de Bora in Bosnië-Herzegovina, maar minder krachtig. De windrichting is zeer afhankelijk van de ligging van de bergketens.

Gemiddeld komen in de lager gelegen gebieden 25 - 50 dagen per jaar met **mist** voor, terwijl dit hoger oploopt tot 100 dagen (in Nederland komen gemiddeld 80 mistdagen voor).

Terrein

Macedonië ligt in het meest zuidoostelijke deel van voormalige Joegoslavië. Het land strekt zich uit over een oppervlakte van 26.000 km² (ter vergelijking: de oppervlakte van Nederland bedraagt 41.500 km²). Het grenst in het westen aan Albanië, in het noorden aan Kosovo en Servië, in het oosten aan Bulgarije en in het zuiden aan Griekenland.

Macedonië is een **bergachtig land**. Het grootste gedeelte bestaat uit een plateau van 600-900 meter hoogte, in het westen zijn enkele bergtoppen boven de 2000 m met als maximale hoogte 2764 m in het noordwesten. In dit westelijke deel zijn gemiddelde berghellingen van meer dan 20% normaal. In het oosten zijn de bergen iets lager (tot maximaal 2084 m).

De **zes vlaktes** bedekken ongeveer 30% van het land: de vlakke van Skopje, Tetevo, Kumanovo, Bitola, Kocani en Strumica. Alle vlaktes zijn relatief vlak met hellingen tussen 0 en 10%. De rivierdalen hebben een breedte van 3 tot 10 km en liggen op 300 - 600 m hoogte.

De **afwatering** geschiedt hoofdzakelijk via de Vardar rivier in zuidelijke richting naar de Egeïsche Zee. De Vardar heeft bijna nergens een vlakke dalbodem. In de Vardar monden verscheidene kleinere waterlopen uit, verantwoordelijk voor de afvoer van neerslag en smeltwater vanaf de bergketens. Een aantal waterlopen mondt uit in een (berg)meer, de Strumica mondt uit in de Struma in Bulgarije. Andere grote rivieren zijn de Crna, Pcinja en de Treska. De meeste rivieren zijn smaller dan 25 m en hebben steile rotsachtige oevers (2 tot 8 meter hoog). De beddingen bestaan uit rotsen en kiezel in de bovenloop en kiezel, zand en leem in de gebieden benedenstroom. Hellingen in de buurt van waterlopen zijn nagenoeg verticaal. Macedonische rivieren zijn onbevaarbaar en er zijn geen havens. Het enige watertransport vindt plaats over de aanwezige meren.

Het **meer van Ohrid** (349 km²) in het zuidwesten, dat gedeeltelijk in Albanië ligt, is het diepste meer van Europa (294 m). Het Prespa meer (274 km²) in het zuiden grenst aan Griekenland en Albanië. Verder zijn er nog vijf kleine meren, waarvan het Dojran meer zich in het zuidoosten bevindt, op de grens met Griekenland.

In Macedonië komen drie **bodemtypen** voor. Ongeveer 70% van het bergachtige Macedonië heeft een leemhoudende kalkbodem waarop zich vooral bossen bevinden en wat deels gebruikt wordt als grasland voor het vee. Ook wordt op kleine schaal fruit verbouwd. In de lager gelegen dalen van de waterlopen bevindt zich een donkere bodem met een redelijk hoog humusgehalte, waarop intensieve groenteteelt plaatsvindt. In het zuidwesten komt er in de lager gelegen delen ook een rode aarde voor die betrekkelijk vruchtbaar is en geschikt is voor de teelt van fruit en tabak.

Het grootste deel van de in Macedonië aanwezige **vegetatie** is gelijk aan vegetatie in Centraal Europa. Een klein deel van de vegetatie is echter typerend voor de vegetatiezone zoals de Balkan pijnboom. In heel Macedonië wordt veel struikgewas aangetroffen. In de dalen en met name in de Vardar vallei komt veel akkerbouw en tabaksteelt voor en ten noorden van Skopje en in het zuidoosten komt wat wijnbouw voor. Deze teelt is van economisch belang voor Macedonië. In de berggebieden aan weerszijden van de vallei treft men zowel bossen (naald en loof) als struikgewassen aan. In het algemeen geldt dat loofbossen en gemengde bossen tot 1800 meter hoogte voorkomen, naaldbossen tussen 1800 en 1900 meter en struikgewas boven 1900 meter.

Infrastructuur

Infrastructuur in Macedonië wordt voor een groot deel bepaald door de oriëntatie en de hoogte van het aanwezige reliëf. Wegen en spoorwegen worden zoveel mogelijk aangelegd in dalen of evenwijdig aan de hoogtelijnen om grote stijgingspercentages te voorkomen. Hierdoor zijn veel van de doorgaande routes, vooral de kleinere nogal bochtig met haarspeldbochten. Van het totaal aantal kilometers weg (10.591 km) is slechts de helft verhard. De verharde wegen kunnen worden onderverdeeld in snelwegen met minimaal 4 rijbanen en een breedte van 2 x 11 m, autowegen, meestal 2-baans, met een gemiddelde breedte van 11 m en een rijbaanbreedte van gemiddeld 5 m en hoofdwegen met 1 of 2 rijbanen en een totale breedte van gemiddeld 8 m, met een rijbaanbreedte van gemiddeld 4 m.

Twee belangrijke wegen, die tevens deel uitmaken van het Europese wegennet zijn de snelweg I/E75, die van **noord naar zuid** loopt door het dal van de rivier de Vardar. Deze weg vormt de verbinding tussen Servië (Belgrado) en Griekenland (Thessaloniki). Het is een weg met overwegend vier rijstroken en onder alle weersomstandigheden te gebruiken. De afstand van Thessaloniki tot aan de grens bedraagt 75 km, de afstand Thessaloniki-Skopje bedraagt ca. 250 km.

Een andere belangrijke noord-zuid route is de 26/E65. Deze weg ligt in het westen en loopt vanuit Kroatië, via Montenegro door Kosovo naar de grens met Macedonië. Via Skopje en Tetovo loopt de weg naar Bitola en vervolgens naar de Griekse grens. In Griekenland sluit de weg aan op de E86 naar Thessaloniki. De afstand Skopje-Pristina bedraagt ca. 90 km, Pristina-Kosovska/Mitrovica 35 km.

De belangrijkste **oost-west**-verbindingen vormen de autoweg E871 vanaf de Bulgaarse grens naar Kumanova met aansluiting op de I/E7, de autoweg 27 vanaf de Bulgaarse grens via Kocani-Stip-Titov Veles (kruist hier de I/E75, het deel Titov Veles-Prilep wordt aangemerkt als hoofdweg) - Prilep naar Bitola, waar de 27 aansluit op de 26/E65. De 28 loopt vanaf de Bulgaarse grens via Strumica naar Stip. Vanaf Strumica bestaat een aansluiting naar de I/E75.

Het **spoorwegnet** is gezien de bodemstructuur en reliëf redelijk te noemen. Bij gebrek aan bevaarbare waterwegen zijn spoorlijnen voor het goederenvervoer van groot belang. De spoorlijnen in Macedonië kunnen worden onderverdeeld in hoofdspoorlijnen en regionale spoorlijnen. De belangrijkste lijn is de geëlektrificeerde verbinding tussen Nis (Servië) via Skopje, Gevgelija naar Thessaloniki (Griekenland). Het resterende deel van de (hoofd)spoorlijnen in Macedonië is niet geëlektrificeerd.

Twee andere lijnen die de grote steden met elkaar verbinden, lopen van Skopje naar Pristina (Kosovo) en van Titov Veles via Bitola naar Griekenland. Deze hebben een normale spoorbreedte. De regionale spoorlijnen zijn niet doorlopende verbindingen die vanaf de doorgaande routes aflopen met afwisselend een smalspoorbreedte en een normaalspoorbreedte.

In 1996 bestonden er plannen om een spoorwegverbinding Kumanova-Sofia (Bulgarije) aan te leggen en een verbinding Gostivar-Perenjaj (Albanie). Deze verbindingen zullen belangrijke schakels vormen in de Adria - Zwarte Zee verbinding. Vanwege het reliëf zullen verplaatsingen per trein gemiddeld niet sneller gaan dan maximaal 40-50 km/uur. De Macedonische autoriteiten hebben echter aangegeven dat op de nieuw aan te leggen verbindingen, snelheden tot 160 km/uur haalbaar moeten zijn, waardoor de gemiddelde snelheid verdubbeld zou kunnen worden.

De grootste **steden** zijn Skopje (400.000 inwoners), Tetovo (45.000), Bitola (70.000), Kumanovo (60.000), Prilep (60.000) en Titov Veles (45.000).

In Macedonië komen alleen kleine elektriciteitscentrales voor, waarvan 3 waterkrachtcentrales en 1 warmtekrachtcentrale, waarschijnlijk een kolengestookte centrale die ten zuiden van Skopje ligt. Het vermogen is onbekend. De 3 waterkrachtcentrales liggen ten zuiden van Gostivar, ten zuiden van Titov Veles en ten oosten van Kumanov. Het vermogen van de centrales in Titov Veles en Kumanovo varieert tussen 10 en 50 MW.

Macedonië heeft zestien **vliegvelden**. Dertien vliegvelden hebben verharde start- en landingsbanen waarvan er slechts twee start- en landingsbanen hebben die lang genoeg zijn voor internationaal burgervliegverkeer: Skopje (lengte start-landingsbaan 2450m) en Ohrid (lengte start-landingsbaan 2550m).

Invloed op personeel

In de zomer zullen gemiddelde temperaturen van 24°C en extremen van ca. 40°C in de lagere gebieden een onmiskenbare invloed hebben op het personeel, vooral m.b.t. tot zware arbeid. Hoge temperaturen vereisen maatregelen t.a.v. bijv. kleding, werk- en rusttijden en drinkwatervoorziening. Afhankelijk van de temperatuur kan het noodzakelijk zijn een drinkdiscipline in te voeren. Bij hoge temperaturen, zeker bij een lage relatieve vochtigheid is er een reëel gevaar voor uitdroging, warmte-uitputting en hitteberoerte.

In de winter en het najaar kunnen er enorme hoeveelheden regen vallen, die op het personeel demotiverend kunnen werken. In de winterperiode zijn in het gebied minimum temperaturen van -20°C mogelijk. Dergelijke temperaturen stellen eisen aan training, kleding en uitrusting van het personeel. Op de hoger gelegen delen, waar in de winter temperaturen beneden -30°C voorkomen, zullen nog eens aanvullende maatregelen genomen moeten worden. Onder de slechts denkbare situaties zijn gevoelstemperaturen van ca. -40°C tot -60°C mogelijk (wind-chill factoren).

Tijdens zware sneeuwval en in sneeuwstormen kan het zicht teruglopen tot minimaal (< 25 m) en kan het personeel gedesoriënteerd raken. In de berggebieden vormen sneeuwlawines een gevaar voor personeel (en materieel). Tijdens zonnige dagen in besneeuwd gebied kan personeel lang aan zonreflecties worden blootgesteld wat kan resulteren in sneeuwblindheid. Ook een lage relatieve vochtigheid heeft een negatieve invloed op het personeel. In de winter kan de combinatie van kou, harde wind (varadac) en een lage relatieve vochtigheid leiden tot een overmatig vochtverlies. Zowel in de zomer als in de winter vormt uitdroging een gevaar en is een goede waterdiscipline noodzakelijk.

Invloed op materieel

Het wegennet in de republiek Macedonië is redelijk ontwikkeld. De doorgaande internationale routes, de 1/E75 en de 26/E65 zijn nagenoeg onder alle omstandigheden te gebruiken. In de winter worden deze routes met prioriteit sneeuwvrij gehouden. Onder extreem winterse omstandigheden, zal de 26/E65, met name het gedeelte in het dal op de grens met Servië / Kosovo, problemen kunnen opleveren t.a.v. het sneeuwvrij houden (filevorming). Onder droge omstandigheden, met name in de zomer, bestaan er voor verplaatsingen buiten de wegen goede mogelijkheden. Alleen langs de waterlopen kunnen verplaatsingen onmogelijk zijn vanwege periodieke overstromingen. Bij hellingen zijn verplaatsingen buiten de wegen meestal onmogelijk. Deze moeilijkheden worden nog groter in natte omstandigheden (doorgaans voorjaar en najaar).

Ingraven is mogelijk in de vlakke gebieden bij aanwezigheid van een voldoende diepe bodem. Langs waterlopen kunnen echter kleibodems en moerasgebieden met een hoge grondwaterstand voorkomen, die ingraven bemoeilijken. Op de steilere hellingen komen vaak minder diepe bodems voor met een rotsachtige ondergrond. Deze bodem is niet geschikt om in te graven.

In het berggebied kunnen verplaatsingen in sommige gevallen alleen plaatsvinden door personeel te voet. Hiervoor dient het personeel in bepaalde gevallen te worden uitgerust met een alpine-uitrusting of andere hulpmiddelen. Verplaatsingen zijn vooral in de winter moeilijk en vermoeiend, een berg- en wintertraining voor het personeel is een vereiste.

6.5 Huidige politieke en economische situatie

Macedonië kent een groot aantal problemen van etnische, economische, sociaal-economische en politieke aard. De meeste problemen zijn terug te voeren op het feit dat het land, bij het uiteenvallen van het voormalig Joegoslavië, niet streefde naar onafhankelijkheid en daar ook niet op voorbereid was. De problemen werden nog verscherpt door de vervolgens ingestelde VN-sancties (inmiddels opgeheven) tegen het nieuwe Joegoslavië, waardoor vooral Macedonië werd getroffen. Bovendien leidde het verzet van Griekenland tegen het gebruik van de naam 'Macedonië' tot een economische blokkade van de zuidgrens. Deze blokkade werd in september 1995 beëindigd.

Het minderhedenvraagstuk vormt een zorgwekkend aandachtspunt in de binnenlandse politiek van Macedonië. De Albanese minderheid (20%) is voor een groot gedeelte verantwoordelijk voor de etnische problemen in Macedonië. Daarnaast veroorzaken de Servische minderheid (2%) en de Macedonische nationalistische etnische spanningen. Ondanks de etnische problemen was het EU Badinter Report (januari 1992), dat een aanbeveling gaf voor erkenning van Macedonië als een onafhankelijke staat, tevreden over het naleven van de mensenrechten met betrekking tot de minderheden in Macedonië.

Albanese minderheid. Veel Macedonische Albanese voelen zich gediscrimineerd door de etnische Macedoniërs. Zij eisen onder andere in Tetovo het recht op een universiteit in de eigen taal, een evenredige vertegenwoordiging van etnische Albanese in overheidsdiensten en het gebruik van de Albanese vlag in plaatsen waar zij de meerderheid vormen.

Hoewel de regeringen die sinds de onafhankelijkheid van Macedonië hebben geregeerd, niet zijn ingegaan op de etnisch-Albanese eisen, wordt in nationalistisch georiënteerde Macedonische kringen in toenemende mate de mening geuit dat aan de Albanese te veel concessies zijn gedaan. Om die reden wordt de regering zowel door Albanese als door Macedonische nationalistische groeperingen bekritiseerd. Mede daardoor nam in 1997 de roep om vervroegde parlementsverkiezingen toe, die regulier in november 1998 moesten worden gehouden.

Als gevolg van de 'vlaggenkwestie' deden zich op 9 juli 1997 in de steden Gostivar en Tetovo demonstraties, rellen en vuurgevechten voor nadat de politie Albanese vlaggen van overheidsgebouwen had verwijderd. Het verwijderen van de vlaggen was het gevolg van een besluit van het Constitutionele Hof dat besliste dat de Albanese vlag een buitenlandse vlag is en daarom niet als officiële vlag mag worden gevoerd. Tijdens de onlusten, waarbij de Macedonische autoriteiten enkele tanks en gepantserde voertuigen inzetten, zijn bij schermutselingen tussen de politie en etnische Albanese drie doden gevallen en minstens zeventig mensen gewond geraakt.

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Gostivar en Tetovo deden zich ook elders incidenten voor en ontvingen de etnische Albanese steunbetuigingen uit 'moederland' Albanië en uit Kosovo. In Tirana vond zelfs een massale betoging plaats ter ondersteuning van de eisen van de etnische Albanese in Macedonië.

Nadat de Albanese Partij voor Democratische Welvaart (PDP) aankondigde haar werk in het parlement neer te leggen, is door de regering een onderzoek naar de toedracht van de gebeurtenissen toegezegd. Toen het rapport gereed was, weigerde de PDP echter het rapport te aanvaarden en drong ze aan op het ontslag van de minister van Binnenlandse Zaken Cokrevski. Als reactie hierop stelde Cokrevski dat het gebruik van de Albanese vlag het werk was geweest van etnisch-Albanese extremisten, die in samenwerking met volksgenoten uit Albanië en Kosovo een ernstige veiligheidssituatie hadden veroorzaakt in het westen van het land. Er zouden zich buitenstaatsse activiteiten afspelen die in de visie van Cokrevski een ondermijning betekenden van de territoriale integriteit van Macedonië. De situatie was toen dermate ernstig dat er geruchten gingen over de val van het gehele kabinet-Crvenkovski met als gevolg vervroegde verkiezingen. Dit is echter niet gebeurd.

Servische minderheid. De Servische minderheid in Macedonië is geconcentreerd in het grensgebied met Servië in de omgeving van Kumanovo. In het begin van de oorlog in voormalig Joegoslavië vreesde men in Macedonië dat Servië, naast delen van Bosnië-Herzegovina en Kroatië, ook delen van Macedonië hoopte te annexeren. Deze vrees werd versterkt doordat extreem-nationalistische Serviërs Macedonië als Zuid-Servië beschouwen en omdat Joegoslavië lange tijd weigerde de grens met Macedonië te erkennen. In de periode 1992-1994 was er herhaaldelijk sprake van kleine grensincidenten. Hoewel inmiddels de betrekkingen tussen Joegoslavië en Macedonië zijn genormaliseerd, zou er nog geen overeenstemming zijn bereikt over het verloop van 10% van de grens. Deze onzekerheid over de grens met Servië zou in augustus 1997 hebben geleid tot onrust in een aantal grensdorpen, waar de bewoners bang waren uiteindelijk in een ander land terecht te komen. Ook in de toekomst zouden zij zich verzetten tegen een verandering van de grens.

Een gemengde commissie van beide landen is gevormd om het definitieve grensverloop te bepalen. In december 1997 heeft Joegoslavië in de commissie drie grenscorrecties voorgesteld. In alle drie gevallen zou het gaan om voorstellen de grens niet over een bergtop te laten lopen, maar aan de voet van de berg aan Macedonische zijde. ...én correctie zou betrekking hebben op de omgeving van Kumanova, waar de belangrijkste Servische minderheid woont. Deze heeft zich tot dusver rustig gehouden, hoewel ze zich het verleden voornamelijk verbaal geroerd heeft, zonder tot daden over te gaan. Toch zijn elementen onder hun radicaal genoeg om een voedingsbodemp te vormen voor activiteiten vanuit Belgrado.

Macedonische nationalist. De Macedonische nationalist, verenigd in de Interne Macedonische Revolutionaire Organisatie-Democratische Partij voor Macedonische Nationale Eenheid (VMRO-DPMNE), staan op het standpunt dat de huidige regering onvoldoende opkomt voor de belangen van het Macedonische volk. Onlangs werd door de VMRO-DPMNE een officiële herdenking van een Macedonische opstand tegen het toenmalige Turkse gezag in het begin van deze eeuw verstoord. Volgens de VMRO-DPMNE betrof het een protest tegen de stelselmatige campagne van de huidige regering tegen de VMRO-DPMNE. Er bestaan een aantal (ultra-) Nationalistische Macedonische groeperingen.

De belangrijkste nationalistische Macedonische groeperingen zijn enkele VMRO afsplitsingen (niet in het parlement vertegenwoordigd), de MAAK (buiten parlementaire politieke partij) en de IMRO in Bulgarije. Binnen de nationalistische Macedonische groeperingen is een scheiding aan te brengen in pro-Bulgaarse nationalist en anti-Bulgaarse nationalist.

Overige minderheden. De situatie van de overige minderheden in Macedonië is bevredigend. Bij de Turken speelt slechts het taalvraagstuk een rol, bij de zigeuners levert de integratie problemen op. Bulgaren en Grieken zijn nauwelijks aanwezig in Macedonië en vormen binnen haar grenzen dan ook geen probleem. De problemen van Macedonië met deze landen betreffen met name de Macedonische minderheden binnen Bulgarije en Griekenland. Bulgarije heeft Macedonië wel erkend, maar niet het Macedonische volk, dat als Bulgaars wordt beschouwd. Hierdoor ontkent Bulgarije dan ook de aanwezigheid van een Macedonische minderheid binnen haar grenzen, wat weer een doorn in het oog is van de (ultra-) nationalist in Macedonië. De Grieken hebben tussen beide wereldoorlogen veel Slavische Macedoniërs uit Griekenland verdreven en weigeren stelselmatig de overgeblevenen te erkennen als een Macedonische minderheid. Griekenland vreest eventuele territoriale aanspraken van Macedonië op delen van Grieks-Macedonië. Hoewel er wel Bulgaarse sympathisanten in Macedonië zijn, bevinden er zich nauwelijks Griekse sympathisanten in Macedonië. De Grieken hebben daarom ook weinig directe invloed in Macedonië, maar zijn wel actief in de westerse media (vooral op Internet).

Economie. De economische problemen van Macedonië komen voort uit het feit dat het land, dat ook in het voormalige Joegoslavië de armste deelrepubliek was, verhoudingsgewijs het meeste heeft geleden onder het uiteenvallen van die federatie. Zowel qua invoer als qua uitvoer was Macedonië aangewezen op de andere Joegoslavische staten. Bovendien werd de noodzakelijke heroriëntatie gecompliceerd door de vrijwel gelijktijdige blokkades aan de noord- en zuidgrenzen. Macedonië heeft deze problematische periode inmiddels achter de rug. Echter, de normalisering, de privatisering en de daaruit voortvloeiende opbouwfase zijn eigenlijk nog maar pas begonnen. Daarom is er ook nog geen sprake van grootschalige internationale investeringen in het land.

Veel Macedoniërs worden geconfronteerd met een stagnatie, dan wel achteruitgang van hun levensstandaard. De werkloosheid beweegt zich tussen de 25 en 35% en veel arbeiders van diverse staatsbedrijven hebben een achterstand van drie maanden loon. De problemen worden nog verergerd door de ineenstorting, zoals in Albanië, van enkele pyramide-schema's die hebben geleid tot verlies van enkele miljoenen Duitse marken aan spaargeld. Veel Macedoniërs zijn van mening dat de (lokale) autoriteiten zich met die schema's hebben verrijkt, waardoor het bestaande wantrouwen onder de bevolking jegens elke vorm van overheidsgezag is toegenomen.

Regering en politieke partijen. Bij de parlementsverkiezingen van december 1990 leden de communisten een nederlaag en werd de nationalistische Macedonische partij, de Interne Macedonische Revolutionaire Organisatie - Democratische Partij voor Macedonische Nationale Eenheid (VMRO-DPMNE) de grootste partij, maar werd door samenwerking van de gematigde Macedonische partij, de Sociaal Democratische Unie van Macedonië (SDMS) en gematigde Albanese partij, de Partij van Democratische Vooruitgang (PDP), in de oppositie gedrukt.

Na de in november 1994 gehouden parlementsverkiezingen werd een regering gevormd door de Alliantie voor Macedonië, een losse groepering van de SDMS, de Liberale Partij (LP) en de Socialistische Partij (SP). De VMRO-DPMNE boycotte de tweede ronde van de verkiezingen, maar was nog altijd goed voor 12% van de stemmen. Later, voor de lokale verkiezingen in 1996, ging de VMRO-DPMNE een alliantie aan met de beweging voor pan-Macedonische Actie (MAAK), een ultra militante en nationalistische beweging en de Democratische Partij (DPM), die de Macedoniërs vertegenwoordigt die in de door Albanen gedomineerde gebieden wonen.

Op 3 oktober 1995 werd een aanslag gepleegd (een autobom) op President Gligorov. Bij deze aanslag raakte de president ernstig gewond. Na de aanslag op president Gligorov probeerde de toenmalige parlementsvoorzitter Andov van het ontstane machtsvacuüm gebruik te maken. Eind februari 1996 leidde dit tot een **regeringscrisis** waarbij de LP met haar leider Andov uit de regering werd gezet. Ondanks dat SDMS en SPM nog steeds beschikten over een parlementaire meerderheid werd toen, op uitdrukkelijk verzoek van de internationale gemeenschap, de gematigde Albanese Partij voor Demokratische Welvaart (PDP) in de regering opgenomen.

De regering staat onder leiding van minister-president Branko Crvenkovski van de SDMS. De voormalige parlementsvoorzitter Andov zit nu met zijn LP in de oppositie. Men kan nu spreken over vijf politieke blokken: de regeringscoalitie SDSM-SPM (PDP), de Macedonische nationalistische oppositie VMRO-DPMNE en MAAK, de Macedonische gematigde oppositie LDP (LP+DPM), de gematigde Albanen, waarvan PDP deelneemt aan de regering en als laatste de nationalistische Albanen DPA en NDP.

In november van 1996 werden lokale gemeenteraadsverkiezingen gehouden, waardoor de SDSM weliswaar de grootste partij bleef, maar het samenwerkingsverband VMRO-DPMNE, DPM en MAAK 30% van de stemmen behaalde en zo weer aanmerkelijk aan politiek belang won. De DPM zou later echter de samenwerking verbreken en intensief gaan samenwerken met de voormalige liberale regeringspartij, de LP, waarmee later de LDP gevormd werd.

Op 29 mei 1997 vond er door (buiten) parlementaire druk een regeringswijziging plaats, waarbij een aantal hervormingsgezinde SDMS-ministers werd vervangen door leden van de conservatieve fractie van de partij. De economische ineenstorting van een groot aantal banken en de diverse regeringsschandalen vormden voor de VMRO-DPMNE aanleiding om vervroegde verkiezingen te eisen. Binnen het parlement ijverde o.a. de LDP ook voor vervroegde verkiezingen, maar het parlement wees de motie op 26 december 1997 af. De buitenparlementaire VMRO-DPMNE en de DP oppositie hadden 220.000 handtekeningen hebben verzameld, die het parlement konden verplichten een referendum over vervroegde verkiezingen te houden. Het Constitutionele Hof zou hierover uitspraak moeten doen, maar heeft de zaak voortdurend voor zich uitgeschoven. Ook de verdeeldheid van de Macedonische regering over een rapport over de onlusten in Gostivar, naar aanleiding van het voeren van de Albanese vlag, leidde niet tot de val van het kabinet en vervroegde verkiezingen.

Op 21 maart 1998 werd een nieuwe partij opgericht, Democratisch Alternatief (DA), welke in het politieke spectrum tussen de SDSM en de LDP staat. Voorzitter, Tupurkovski was de laatste Macedonische vertegenwoordiger in het Joegoslavisch presidium en geniet nog altijd het nodige aanzien.

De uitslagen van de eerste ronde van de parlementsverkiezingen op 18 oktober 1998 gaven een verschuiving aan in een meer nationalistische richting. Na de tweede ronde bleek zich dit door te zetten. De "coalitie voor verandering" (VMRO-DPMNE met DA) behielden ruim de overwinning en dat betekende een forse nederlaag voor de zittende regeringspartijen SDMS en SPM. De gematigde Albanese partij, de PDP behaalde winst, net als de meer militante nationalistische Albanese partij, de DPA. Duidelijk is in ieder geval dat aan beide zijden van het etnisch spectrum, de meer etnisch-nationalistische stromingen hun positie ten opzichte van het meer gematigde centrum, hebben verbeterd.

VMRO-DPMNE voorzitter Ljubco Georgievski maakte in zijn eerste toespraken duidelijk dat er geen grote koerswijzigingen op stapel staan. De vorming van een regering is nog in volle gang, waarbij verschillende coalities mogelijk zijn. Op 10 november 1998 verklaarde Georgievski verder bereid te zijn tot opname van één van de twee Albanese politieke partijen in een coalitie-regering. Zelfs deelname van de meer militante Albanese partij DPA zou tot de mogelijkheden behoren, maar dan moet die wel redelijke eisen hebben. Opname van Albanen in de regering zou goed zijn voor de stabiliteit van Macedonië en het zou de internationale gemeenschap tevreden stellen, aldus Georgievski. Het is hem ongetwijfeld duidelijk dat Macedonië gebaat is bij interne stabiliteit en bij goede verhoudingen met de internationale gemeenschap. Voorzetting van de samenwerking met de Albanen in de regering is hiertoe noodzakelijk. In een interview op 11 november verklaarde de voorzitter van de Democratisch Alternatief (DA), Tupurkovski te willen streven naar verbetering van de relatie met Bulgarije. Dit betekent volgens Tupurkovski echter niet dat Bulgarije een grotere invloed in Macedonië zou krijgen of andersom. Het één en ander zou geregeld moeten worden in bilaterale overeenkomsten.

De verkiezingsoverwinning van de nationalisten heeft uiteindelijk geen schade gebracht aan de NAVO-plannen voor legering van de Extraction Force en het hoofdkwartier voor de 'air-surveillance missie' op Macedonisch grondgebied. Georgievski gaf al aan belang te hechten aan integratie van Macedonië in de NAVO en EU. Tupurkovski daarentegen beschouwde een eventuele legering van een NAVO-extractiemacht voor Kosovo op grondgebied van Macedonië als een delicate kwestie. Volgens hem mocht Macedonisch grondgebied niet gebruikt worden voor een aanval op haar buurlanden.

Ondanks of juist dankzij de verschillende geluiden binnen de Macedonische regering, ontbood de Servische regering op 15 november de Macedonische ambassadeur en overhandigde hem een protestbrief waarin stond dat Servië zich energiek zou verzetten tegen de komst van een zogenaemde "extractiemacht". Volgens Belgrado zouden de belangen van Joegoslavië en Macedonië worden geschaad als de regering in Skopje toestond dat er vanaf haar grondgebied militaire acties tegen Joegoslavië plaats mochten vinden. Bovendien was een dergelijke troepenstationering volgens Belgrado in strijd met de grondbeginselen van de VN, de bepalingen van de OVSE en met het internationaal recht.

Een politieke aardverschuiving wil echter niet zeggen dat de politieke crisis in Macedonië is opgelost. Deze vormt namelijk een afspiegeling van bovengenoemde etnische en economische problemen en wordt verder gecompliceerd door een fundamenteel wantrouwen van veel Macedoniërs ten aanzien van de landelijke en plaatselijke machthebbers. Beschuldigingen van corruptie, machtsmisbruik en nepotisme zijn aan de orde van de dag en hoewel nauwelijks veroordelingen plaatsvinden, is het uitgesloten dat al deze geruchten ongegrond zijn. Dit wantrouwen kan in een periode van groeiende sociaal-economische crisis en/of etnische spanningen uitmonden in een soortgelijk machtsvacuüm als recent in Albanië, waar dit voor grote problemen zorgde.

De rol van president Gligorov. De eerste president van Macedonië, Kiro Gligorov is door zijn gematigd optreden één van de belangrijkste factoren van stabiliteit. Hierdoor was het land in staat om de eerste moeilijke jaren na haar onafhankelijkheid te doorstaan. Lange tijd werd eraan getwijfeld of het land wel in staat zou zijn om zonder zijn persoon overeind te blijven. Het succesvolle opereren van de regering tijdens de afwezigheid van Gligorov na de aanslag op zijn leven, sterkte het geloof in eigen kunnen. Hoewel zijn opvolging niet meer zo'n belangrijk punt is als enkele jaren geleden, wacht zijn opvolger de moeilijke taak om de erfenis van Gligorov te beheren. De presidentsverkiezing van 1999 is van wezenlijk belang voor de toekomst van Macedonië.

6.6 De strijdkrachten

Macedonië is in 1992 na de terugtrekking van de JNA begonnen met de organisatie van haar strijdkrachten. De landstrijdkrachten hebben een vredessterkte van ongeveer 15.000 man, met een mobilisabel bestand van 70.000 man. De duur van de 'eerste oefening' bedraagt 9 maanden. In 1994 bedroeg het aantal dienstplichtigen in werkelijke dienst tussen de 8000 en 10.000. Er bestaan plannen om een oorlogstijdreserve van 100.000 getrainde soldaten te creëren. Het aantal officieren bedraagt 2500 en bestaat voornamelijk uit ex-JNA personeel; sommige officieren zijn getraind in de VS.

De luchtmacht zou over tien lichte vliegtuigen beschikken, vier trainingstoestellen en vier HIP helikopters. Daarnaast kan ze drie burgerhelikopters van het type Bell 212 lenen. Verder beschikt ze over 300 stuks luchtverdedigingssystemen (20-40 mm en Arrow 30mm). In Kumanovo en Skopje (Petrovec) bevinden zich luchtbevakings- en vliegveiligheidsradars.

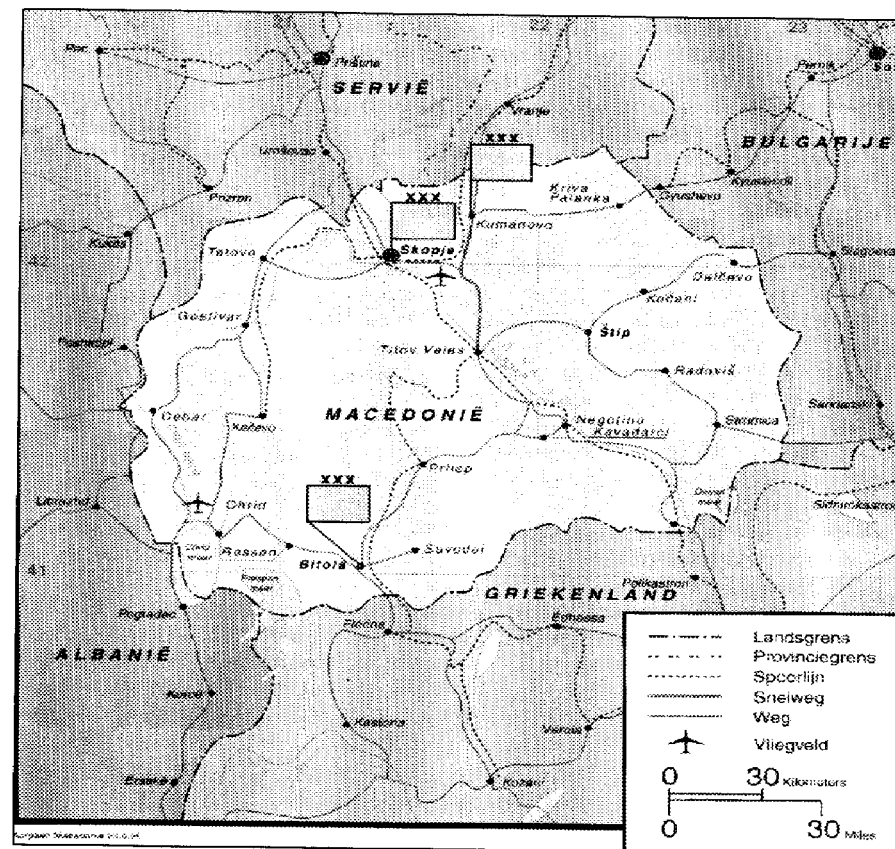
Aangezien Macedonië geheel door land is omsloten, bezit het geen marine. Wel bewegen zich op de twee meren, Ohrid en Prespa, vijf patrouilleboten, bemand door politie en leden van de Nationale Reserve.

De opperbevelhebber van de strijdkrachten is de president (Kiro Gligorov). In vredestijd controleert het parlement de strijdkrachten, die onder leiding staan van de Minister van Defensie (Kitanovski). In de Wet op de Defensie van 1992 zijn de taken en verantwoordelijkheden van het Ministerie van Defensie vastgelegd. Macedonië vertrouwt voor de verdediging van het land op haar buitenlandse politiek. De militaire strategie houdt in dat, wanneer het land wordt binnengevallen, men probeert overeind te blijven tot hulp van buitenaf arriveert. Daarna gaat ze over op guerrilla-oorlogvoering. De aanwezigheid van UNPREDEP wordt gezien als een vitaal onderdeel van het defensiesysteem van Macedonië.

De strijdkrachten van Macedonië zijn politiek onbetrouwbaar, slecht getraind, onvoldoende uitgerust en niet in staat om Macedonië gedurende enkele dagen, of zelfs een paar uur te verdedigen. Zelfs voor het beteugelen van massale binnenlandse onlusten zijn onvoldoende middelen aanwezig.

De grenstroepen zijn het beste gevuld, begrijpelijk vanwege de crises in de buurlanden. De crisis in Albanië heeft in Macedonië geen grote invloed gehad. Wel is er sprake (geweest) van illegaal grensoverschrijdend verkeer (in beide richtingen). Het vermoeden bestaat dat dit verkeer voornamelijk betrekking had op personen, wapens en verdovende middelen. Meerdere malen keer kwam het hierbij tot een vuurgevecht met Macedonische grenswachten. Hoewel ook met de grens met Servië sprake is van illegaal grensoverschrijdend verkeer, hebben hier slecht incidenten plaatsgevonden en is het niet tot vuurgevechten gekomen.

KORPSEN MACEDONIË

Militaire opleidingen. In 1996 werd het Dr. Jozef Kruzel Centrum voor Opleiding en Training in Skopje geopend en bestaat uit drie onderdelen:

- de School voor Onderofficieren met een capaciteit voor 50 cadetten;
- de School voor Reserve Officieren met plaats voor 90 cadetten;
- het Trainingscentrum.

Het Trainingscentrum heeft als taak civiele instellingen en de jeugd voor te bereiden op militaire plichten. In Skopje bevinden zich ook het Goce Delcev Centrum voor Militaire Opleiding en Training en de Generaal Michajlo Apostolski Militaire Academie. Deze academie fungeert tevens als wetenschappelijk instituut. Hier kunnen 140 cadetten, ook vrouwen, worden opgeleid. De veldtrainingen vinden plaats in Krivolac. Begin 1997 sloten Macedonië en Turkije een samenwerkingsovereenkomst. Zo gaat Turkije ondermeer Macedonische piloten en ander luchtmacht personeel opleiden.

Organisatie landstrijdkrachten. De Generale Staf is direct verantwoording schuldig aan de Minister. Aan de Generale Staf zijn drie legerkorpsen gesubordineerd:

- 1 Legerkorps (Kumanovo, 4100 man), beschikt over twee gemotoriseerde brigades, één infanteriebrigade, vier lichte infanteriebrigades en vijf grensbataljons;
- 2 Legerkorps (Bitola, 3000 man), beschikt over twee infanteriebrigades, drie lichte infanteriebrigades, één gemotoriseerde brigade en drie grensbataljons;
- 3 Legerkorps (Skopje), beschikt over drie infanteriebrigades, drie lichte infanteriebrigades en één grensbataljon.

Elk legerkorps heeft de beschikking over een gemengd antitank- en artillerieregiment en een gemengd artillerieregiment. Aan de Generale Staf zijn verder nog gesubordineerd: een Garde infanteriebrigade, een grensbrigade, een pantserbrigade, een artilleriebrigade, een genieregiment, een verbindingsregiment en een logistieke eenheid. De personele vulling van de eenheden is slecht. De Garde infanterie- en de grensbrigade zijn redelijk gevuld en beschikken over 2000 respectievelijk 1000 man. De bataljons van de grensbrigade tellen doorgaans 300 man. Van de legerkorpsen zijn de meeste infanteriebrigades slechts met kader gevuld. De gemotoriseerde infanteriebrigades hebben een sterkte van 600 man.

De bewapening van de landstrijdkrachten is beperkt: vijf T-34 tanks en twaalf pantserpersoneelsvoertuigen, 97 mortieren (120 mm), 73 lichte raketwerpers (128 mm) en 68 anti-tankwapens (76 mm) en 74 stuks afweergeschut (20 mm). De infanterie heeft lichte wapens:

- 7.62 mm M70A82 geweren;
- 7.62 mm semi-automatische geweren M-59/66;
- 7.62 mm semi-automatische pistolen M-57;
- 7.65 mm machinepistolen M-84;
- 7.62 mm machinepistolen M-70B1 en AB2;
- 5.56 mm M80 aanvalsgeweren;
- 7.92 mm M76 sniper-geweren;
- 7.62 mm lichte machinegeweren M-72B1;
- 7.9 mm machinegeweren M-53 en M-75 handgranaten.

De regering van de FYROM heeft doet er alles aan om de sterkte en geloofwaardigheid van de strijdkrachten te verhogen. Verwerving (door aankopen en het verkrijgen van schenkingen) van (nieuw) materieel geniet een hoge prioriteit.

Zo bestaan er plannen voor de verwerving van zes Mi-17 (HIP) helikopters en enkele lichte propeller toestellen. Begin juli 1998 werd bekend dat Turkije bereid is om Macedonië twintig verouderde (jaren zeventig) F-5 gevechtsvliegtuigen te leveren, waardoor er mogelijk een meer geloofwaardige luchtmacht kan worden opgebouwd. Modernisering van deze toestellen zou geheel voor kosten van Macedonië moeten komen. Verder is aan de VS een offerte gevraagd voor de levering van 35 Amerikaanse gepantserde vrachtauto's van het type M 1097 HMMWV (Heavy Hummer Variant).

Onlangs zijn enkele nieuwe 105-mm houwitsers (herkomst onbekend) verworven en zijn twaalf BTR-80 pantservoertuigen bemachtigd. Er zijn onderhandelingen gaande met betrekking tot levering (schenking) van zestig BTR-70 pantservoertuigen uit Duitsland en een onbekend aantal MI 13 pantservoertuigen uit Italië. Nederland levert overtollig materieel aan Macedonië in de vorm van scherfwerende vesten, nachtkijkers, duiktrusting, landrovers en viertonners. Indien al deze plannen worden verwezenlijkt, krijgt Macedonië met een dergelijke uitbreiding als relatief klein land de beschikking over aanzienlijke strijdkrachten, zeker in relatie tot andere landen in de regio.

South East Europe Brigade (Seebrig)

Acht landen hebben in april 1998 besloten tot oprichting van gezamenlijke multinationale vredesmacht in Zuidoost-Europa, de Multinational Peace Force South East Europe (MPF-SEE), om conflicten op de Balkan te voorkomen.

De MPFSEE krijgt de grootte van een brigade (SEEBRIG), bestaande uit drie tot vier infanteriebataljons en een logistiek bataljon. De brigade wordt gevuld met 2000-3000 militairen en kan op verzoek van de VN of onder OVSE mandaat worden ingezet.

Op 26 september is tijdens de derde South Eastern Europe Defence Ministerial (SEDM) nader invulling gegeven aan de overeenkomst tot oprichting van de MPFSEE. Deze oprichting van een gezamenlijke Zuid-Balkan-vredesmacht, waaraan naast Italië, Roemenië, Turkije ook Bulgarije, Griekenland, Albanië en Macedonië deelnemen, werkt stabiliserend. Samenwerking en/of contacten van de EF met SEEBRIG is een nadere bestudering waard.

UN Preventive Deployment Force (UNPREDEP)

Om een machtsvacuüm in de jonge staat Macedonië te voorkomen, zond de OVSE in september 1992 een zogenaamde 'Spillover Monitoring Mission' naar Skopje. December 1992 volgde de VN het voorbeeld van de OVSE en lanceerde haar eerste preventieve vredesmissie. Want de kans bestond dat de oorlog in Bosnië en Kroatië zou overslaan naar Macedonië of Kosovo en een oorlog in Kosovo zou een vluchtelingenstroom naar Macedonië veroorzaken (vanwege de banden tussen de beide Albanese bevolkingsgroepen). VN-resolutie 795 (1992) stelde op 11 december 1992 UNPROFOR's *Macedonia Command* in. Vervolgens werd op 31 maart 1995 door de Veiligheidsraad resolutie 983 (1995) aangenomen, waarmee UNPROFOR's *Macedonia Command* werd vervangen door UNPREDEP.

UNPREDEP bestond tot en met september 1997 uit 1105 man in uniform, afkomstig uit 27 landen. De missie beschikte over een militaire component van 1048 man, bestaande uit twee gemechaniseerde infanteriebataljons met deelname van de VS (USABAT) en een samengesteld gesteld NORBAT (Noorwegen, Finland, Zweden en Denemarken), ondersteund door een geniepeloton uit Indonesië. Voorts namen 35 militaire VN-waarnemers (UNMO's) en 22 civiele politie-monitoren (UNCIVPOL's) deel aan de missie.

Het NORBAT bestond onder andere uit een 582 man sterk bataljon, geschikt voor berg- en winteroorlogvoering. Hoewel het aantal militairen beperkt is, is de kwaliteit hoog en hebben zij ervaring met het uitvoeren van vredesoperaties. USABAT beschikte over 436 man van de Berlin Brigade (167th Light Infantry Company).

Aanvankelijk besloot de Veiligheidsraad bij het vernieuwen van het mandaat tot 31 mei 1997 een personele reductie door te voeren van 300 man die op 30 april 1997 voltooid diende te zijn. Het personeelsbestand bleef echter, na verlenging van het mandaat wegens de situatie in Albanië, tot 30 september ongewijzigd. Nadien is de sterkte teruggebracht naar 870 man. In december 1997 besloot de Veiligheidsraad het mandaat nog één keer te verlengen tot 31 augustus 1998 en ze wilde het aantal mensen terugbrengen tot 400.

Op 1 maart 1999 is het mandaat van UNPREDEP afgelopen. In de veiligheidsraad sprak China namelijk haar veto uit over het verlengen van dit mandaat. Macedonië heeft immers betrekkingen aangeknoopt met Taiwan en daar is China fel op tegen.

Het operatiegebied van UNPREDEP ligt vooral in het grensgebied met de Federatieve Republiek Joegoslavië (FRJ), Albanië en Bulgarije. De troepen voeren hun taak (onder de codenaam "Able Sentry") uit door veelvuldig in deze grensgebieden te patrouilleren.

De westelijke sector met de grenzen met FRJ en Albanië komt voor rekening van het Noorse bataljon met het hoofdkwartier in Skopje. De troepen zijn gestationeerd bij stafobservatieposten nabij Tetovo en Kumanovo in de buurt van de vijf bergovergangen naar Kosovo. Verder zijn ze aanwezig bij de plaatsen Debar en Ohrid om drie grensovergangen naar Albanië in de gaten te houden. De oostelijke sector, grenzend aan Bulgarije en de FRJ is beveiligd door het Amerikaanse bataljon, gelegerd in Ogut, ten noorden van Kriva Palanka, het gebied waar de grenzen met Bulgarije en de FRJ samenkomen.

Het mandaat van UNPREDEP is hoofdzakelijk preventief van aard. UNPREDEP neemt waar en meldt elke ontwikkeling in de grensstreken dat wijst op een mogelijke ondermijning van de rust en stabiliteit in Macedonië en/of die bedreigend is voor haar grondgebied. Het mandaat, dat op 30 november 1997 afliep, is, mede gezien de ontwikkelingen in Albanië en Kosovo, door een besluit van de Veiligheidsraad op 4 december 1997 voor de laatste keer met een periode van negen maanden verlengd tot 31 augustus 1998. De Veiligheidsraad heeft de SG gevraagd om op 1 juni 1998 verslag uit te brengen over het terugtrekkingsplan en aanbevelingen te doen met betrekking tot de stationering van een multinationale waarnemingseenheid na 31 augustus. Inmiddels is echter door de Veiligheidsraad besloten om het mandaat wederom te verlengen en wel tot 28 februari 1998. Bovendien werd het besluit genomen UNPREDEP met 300 man personeel uit te breiden.

7. MATERIEELHERKENNING KOSOVO

TANKS

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL BIJ
M-84	M-84A, M-84AB, T-84, M-84ABK, M-84ABN	GEVECHTSTANK	RUPS, 6X2 LOOPWIELEN	125,00	JOE	VJ
T-54/ T-55	T-55A	GEVECHTSTANK	RUPS, 5X2 LOOPWIELEN	100,00	VSU	VJ

PANTSERVOERTUIGEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL BIJ
BOV-VP	TAM 150 B7 VP, M-86	PAPERSVTG	WIEL, 2-ASSIG 4X4	7,62	JOE	VJ
BRDM-2	BRDM	PAPERSVTG, AMF	WIEL, 2-ASSIG 4X4	14,50	VSU	VJ
BTR-60PB		PAPERSVTG, AMF	WIEL, 4-ASSIG 8X8	14,50	VSU	VJ
BVP	BVP-80, BVP M-80A, M-80	PAGEVVTG	RUPS, 5X2 LOOPWIELEN	20,00	JOE	VJ
M-80	BVP M-80A KC, OTM 80, BVP M-80A KB, M-80					
M-60	M-60P, OTM-60, BVP-60	PAPERSVTG	RUPS, 5X2 LOOPWIELEN	12,70	JOE	VJ
PT-76		PAGEVVTG, AMF	RUPS, 6X2 LOOPWIELEN	76,00	VSU	VJ
TAB-71	TAB-72	PAPERSVTG, AMF	WIEL, 4-ASSIG 8X8	14,50	ROE	VJ
TAB-77		PAPERSVTG, AMF	WIEL, 4-ASSIG 8X8	14,50	ROE	VJ

ARTILLERIE: HOUWITSERS, KANONNEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL BIJ
2S1	GVOZDIKA, M1974, H-122 2S1, H-122 2S-1	HOUWIT., MECH	RUPS, 7X2 LOOPWIELEN	122,00	VSU	VJ
D-20	H-152, TH-152 D20	KAN/HW, GETR	WIEL, 1-ASSIG	152,00	VSU	VJ
D-30	D30J, LYAGUSHKA, H-122 D-30(j), D-30 RH M94	HOUWIT, GETR	WIEL, 1-ASSIG	122,00	VSU	VJ
M-2	H-203 M-2, M115	HOUWIT, GETR	WIEL, 8+2	203,00	VS	VJ
M-30	M-193B, M-38, H-122 M-38	HOUWIT, GETR	WIEL, 1-ASSIG	122,00	VSU	VJ
M-46	M-1946, T-130 M46	KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	130,00	VSU	VJ
M-56	M-56A, H-105 M-56	HOUWIT, GETR	WIEL, 1-ASSIG	105,00	JOE	VJ
M-65	H-155 M-1, TH-155 M1, H-155 M114	HOUWIT, GETR	WIEL, 1-ASSIG	155,00	JOE	VJ
M-84	NORA, TH 152 M-84, TH-152 NORA	KAN/HW, GETR	WIEL, 1-ASSIG	152,00	JOE	VJ

ARTILLERIE: MORTIEREN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL BIJ
M-52	MB-120 M-52, UBM-52	MORTIER, GETR	WIEL, 1-ASSIG	120,00	JOE	VJ
M-69A	M-69B1	MORTIER, DRAAGB		82,00	JOE	VJ
M-74	MB 120 mm M-74	MORTIER, GETR	WIEL, 1-ASSIG	120,00	JOE	VJ
M-75	MB 120 mm M-75	MORTIER, GETR	WIEL, 1-ASSIG	120,00	JOE	VJ

1. Van deze mortier bestaan twee versies: M-69B(K), uitvoering met een korte schietbuis (K = kratzak, kort), M-69B(D), uitvoering met een lange schietbuis (D = dug, lang).

ARTILLERIE: ENKEL- EN MEERVOUDIGE RAKETWERPERS

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL	Bij
M-63	VLR-128, PLAMEN, LRV-128/32, VBR 128	MRW, GETR	WIEL, 1-ASSIG	128,00	JOE	VJ	
M-77	LRSV-128/VRS, SVLR 128 M-77 OGANJ	MRW, MECH	WIEL, 3-ASSIG 6X6	128,00	JOE	VJ	
M-87	LRSV-262, SVLR-262 ORKAN VLR 128 M-91	MRW, MECH	WIEL, 4-ASSIG 8X8	262,00	JOE	VJ	
TYPE-63	LVR 107	MRW, GETR	WIEL, 1-ASSIG	107,00	CHI	VJ	

ARTILLERIE: LUCHTDOELKANONNEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL	Bij
BOV-3	SP AA 20 mm/3	KANON, MECH	WIEL, 2-ASSIG 4X4	20,00	JOE	VJ	
M-53/59	SP AA 30 mm/2	KANON, MECH	WIEL, 3-ASSIG	30,00	VTS	VJ	
M-55	M-55A2, M-55A3(A4) B1 PAT20/3A3(A4)B1	KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	20,00	JOE	VJ	
M-75		KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	20,00	JOE	VJ	
ZSU-57-2		KANON, MECH	RUPS, 4X2 LOOPWIELEN	57,00	VSU	VJ	

1. Zowel de VK als de VS uitvoering van dit type komt voor in het voormalige Joegoslavië.

ARTILLERIE: LUCHTDOELRAKETTEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	KAL	LAND	OPERATIONEEL	Bij
STRELA-1	9K31, STRELA-1M,	RAKETSISTEEM, MECH 9K31M, SA- 9A/B, GASKIN	120,00	VSU	VJ	
STRELA-2	9K32, STRELA-2M,	RAKETSISTEEM, DRB 9K32M, SA- 7A/B, GRAIL	72,00	VSU	VJ	

ANTITANK: KANONNEN EN TERUGSTOOTLOZE VUURMONDEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL	Bij
M-1942	M-42, ZIS-3, T-76 ZIS	KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	76,00	VSU	VJ	
M-36	JACKSON, TS-90 M-36,	GEVECHTSTANK	RUPS, 6X2 LOOPWIELEN	90,00	VS	VJ	
M-60	M-60A, BST-82	TLV	WIEL, 1-ASSIG	82,00	JOE	VJ	
T-12	RAPIRA, MT-12, T-100	KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	100,00	VSU	VJ	

ANTITANK: RAKETWERPERS EN RAKETSISTEMEN

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND	OPERATIONEEL	Bij
9P122	POLO 9P122	RAKETS, MECH	WIEL, 2-ASSIG 4X4	120,00	VSU	VJ	
M-83	LRSP0 M-83/BOV-1	RAKETS, MECH	WIEL, 2-ASSIG 4X4	120,00	JOE	VJ	

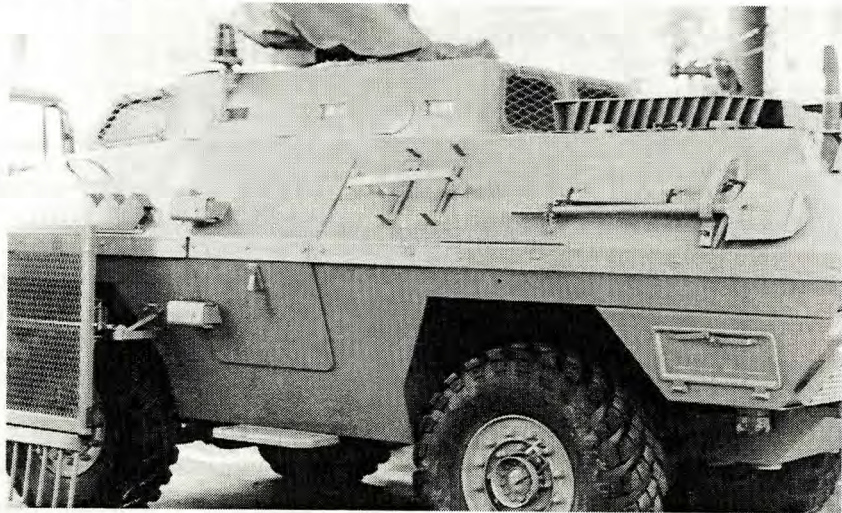
TANKS (I)

Afbeelding 1. M-84 (125 mm)

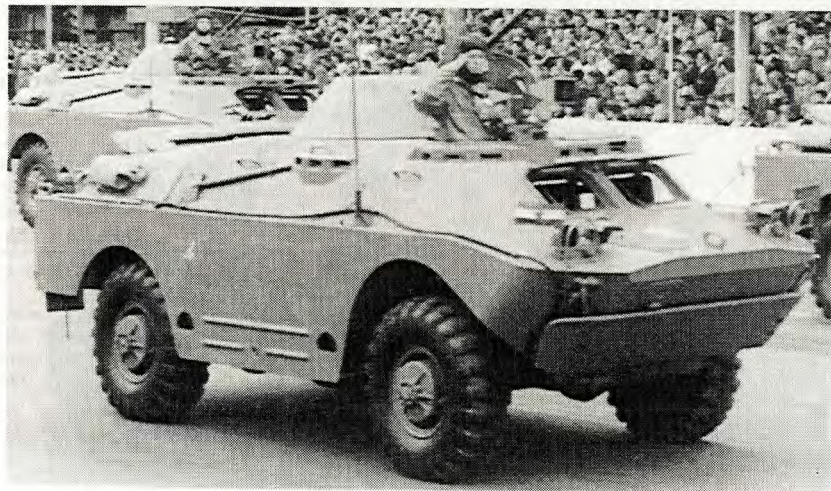

Afbeelding 2. T-54/T-55(A) (100 mm)

PANTSERVOERTUIGEN (1)

Afbeelding 3. BOV-VP

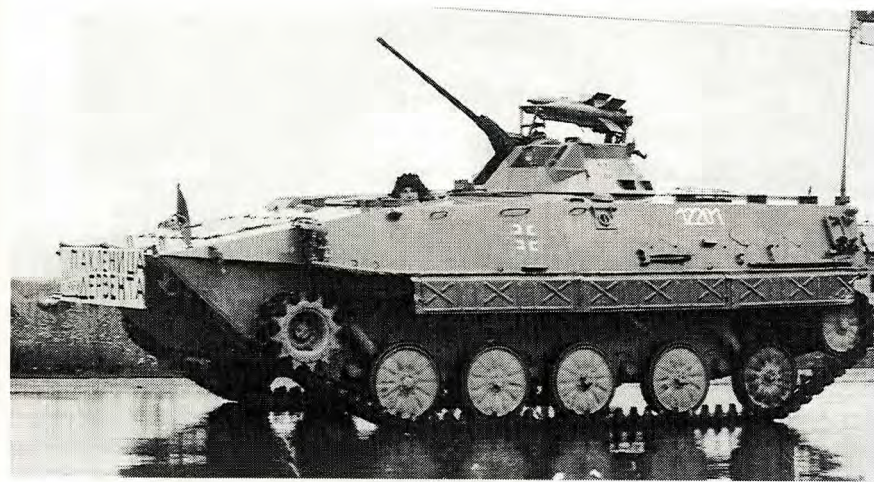

Afbeelding 4. BRDM-2

PANTSERVOERTUIGEN (2)

Afbeelding 5. BTR-60PB

Afbeelding 6. BVP M-80

PANTSERVOERTUIGEN (3)

Afbeelding 7. M-60

Afbeelding 8. PT-76

PANTSERVOERTUIGEN (4)

Afbeelding 9. TAB-71

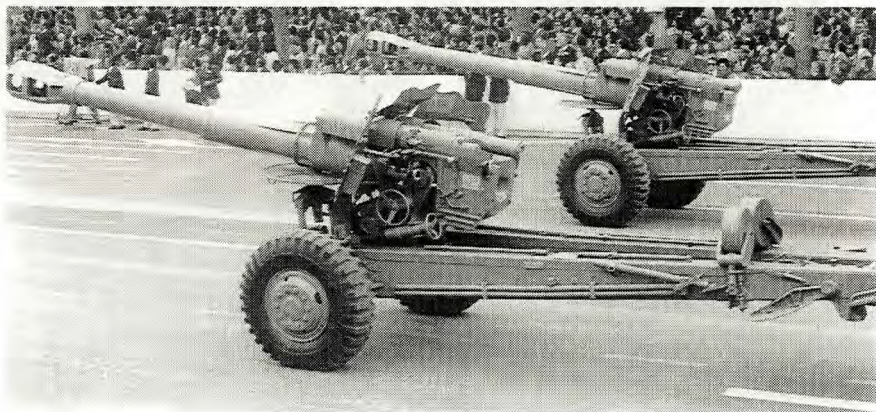

Afbeelding 10. TAB-77

ARTILLERIE (1), HOUWITSERS, KANONNEN

Afbeelding 11. 2S1 houwtiser

Afbeelding 12. D-20 kanon/houwtiser

ARTILLERIE (2), HOUWITSERS, KANONNEN

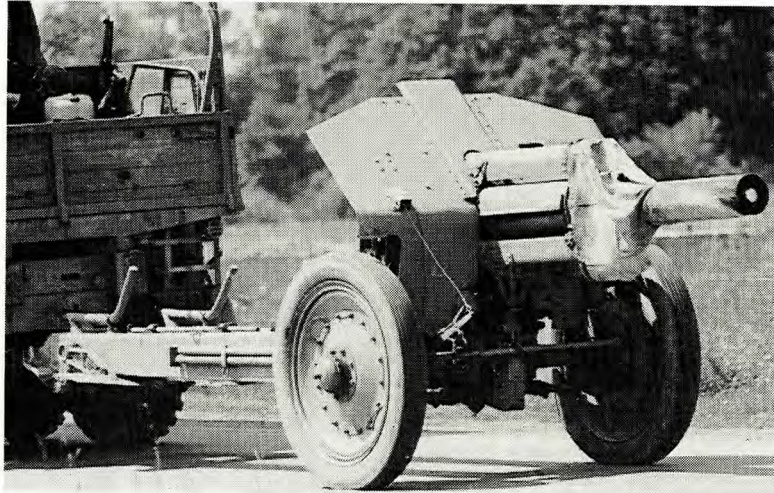

Afbeelding 13. D-30 houwtiser

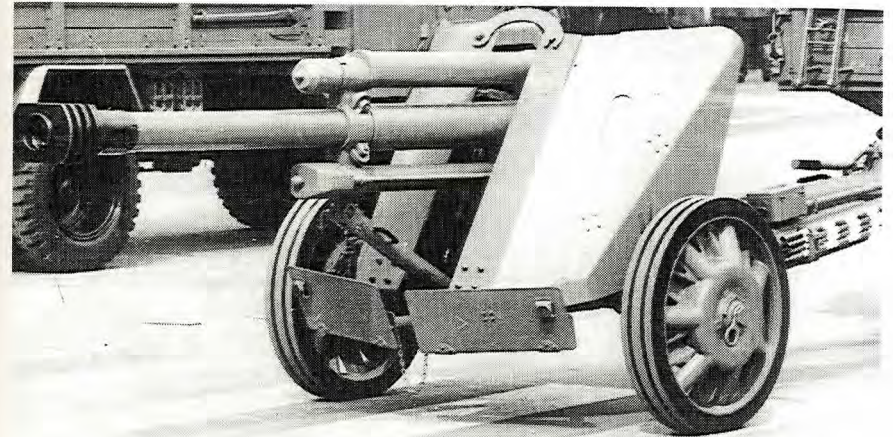
Afbeelding 14. M-2 houwtiser

ARTILLERIE (3), HOUWITSERS, KANONNEN

Afbeelding 15. M-30 howitzer

ARTILLERIE (4), HOUWITSERS, KANONNEN

Afbeelding 17. M-56 howitzer

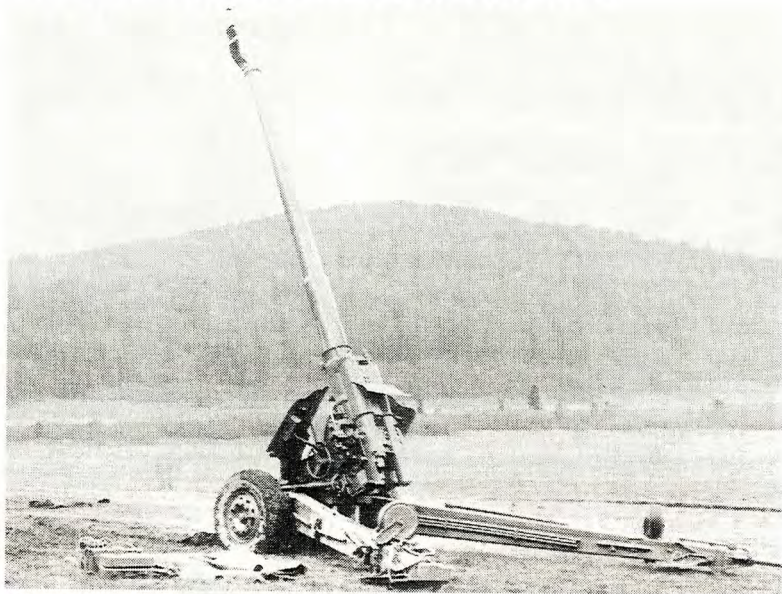

Afbeelding 16. M-46 kanon

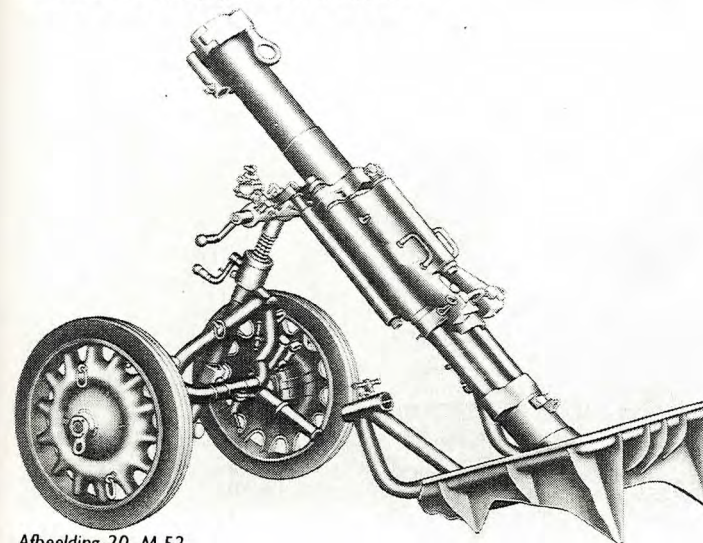
Afbeelding 18. M-65 howitzer

ARTILLERIE (5), HOUWITSERS, KANONNEN

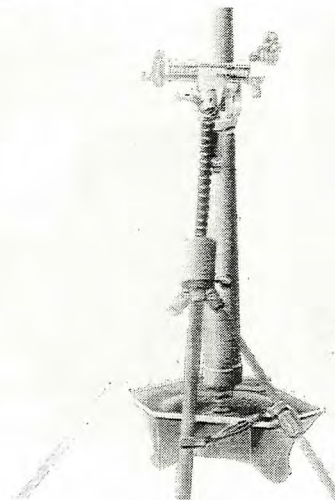

Afbeelding 19. M-84 kanon/houwtiser

ARTILLERIE (6), MORTIEREN

Afbeelding 20. M-52

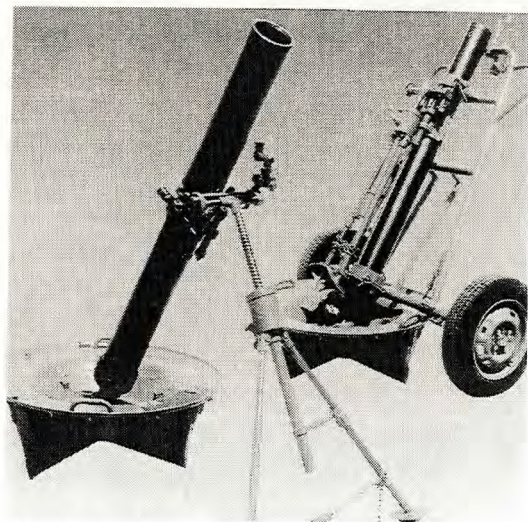

Afbeelding 21. M-69A

ARTILLERIE (7), MORTIEREN

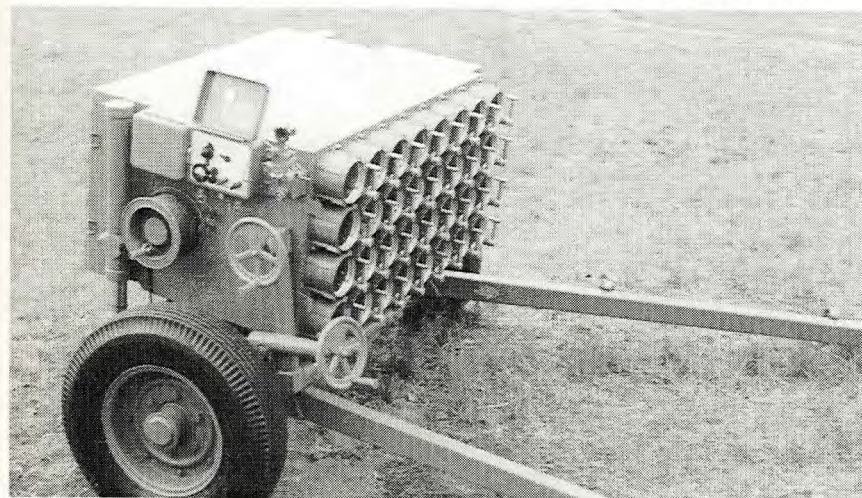

Afbeelding 22. M-74

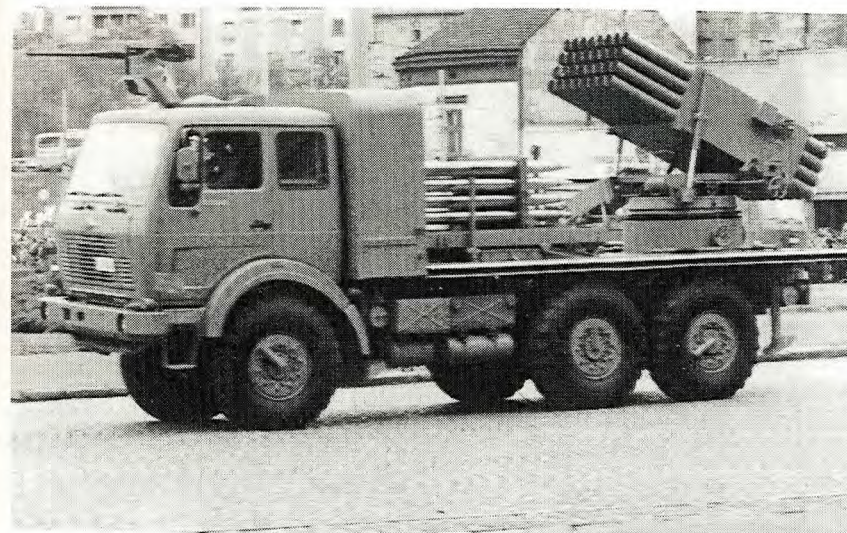

Afbeelding 23. M-75

ARTILLERIE (8), ENKEL- EN MEERVOUDIGE RAKETWERPERS

Afbeelding 24. M-63

Afbeelding 25. M-77

ARTILLERIE (9), ENKEL- EN MEERVOUDIGE RAKETWERPERS

Afbeelding 26. M-87

Afbeelding 27. TYPE-63

ARTILLERIE (10), LUCHTDOELKANONNEN

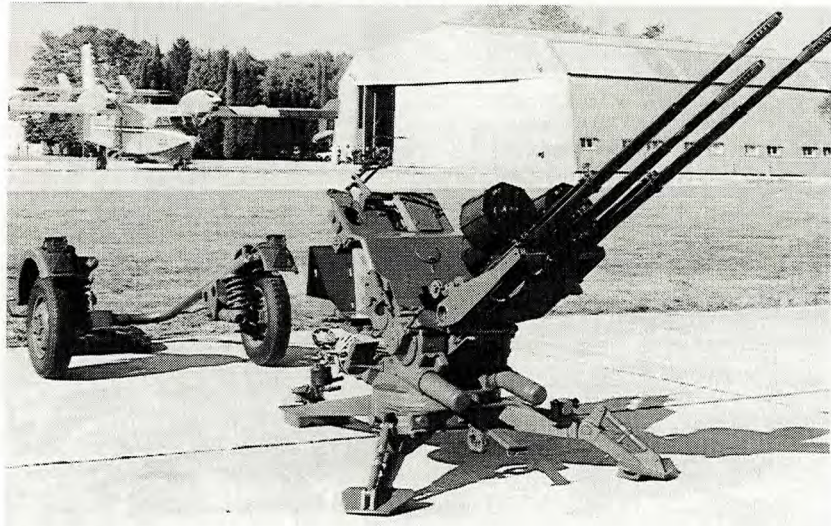

Afbeelding 28. BOV-3

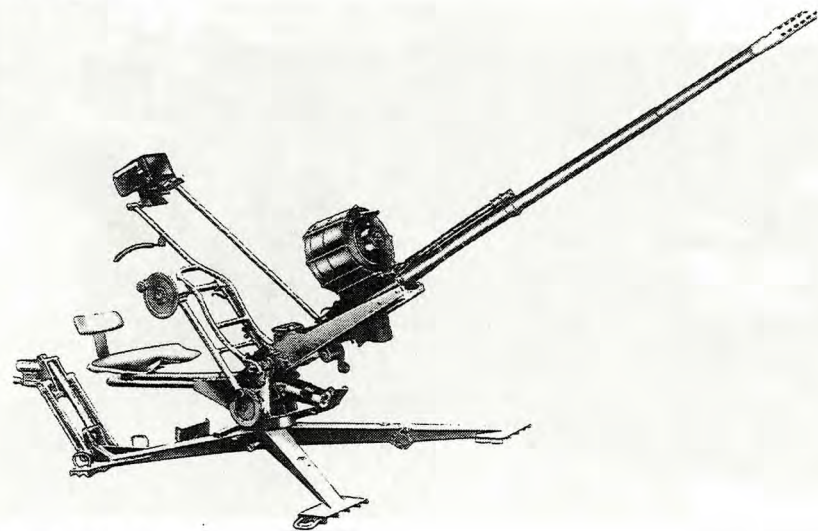

Afbeelding 29. M-53/59

ARTILLERIE (11), LUCHTDOELKANONNEN

Afbeelding 30. M-55

Afbeelding 31. M-75

ARTILLERIE (12), LUCHTDOELKANONNEN

Afbeelding 32. ZSU-57-2

ARTILLERIE (13), LUCHTDOELRAKETTEN

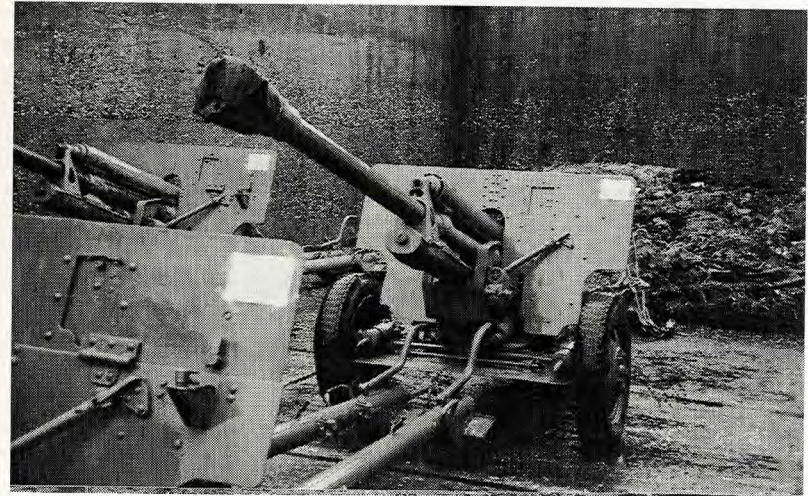

Afbeelding 33. STRELA-1

Afbeelding 34. STRELA-2

ANTITANK (1) KANONNEN & TERUGSTOOTLOZE VUURMONDEN

Afbeelding 35. M-1942

Afbeelding 36. M-36

ANTITANK (2) KANONNEN & TERUGSTOOTLOZE VUURMONDEN

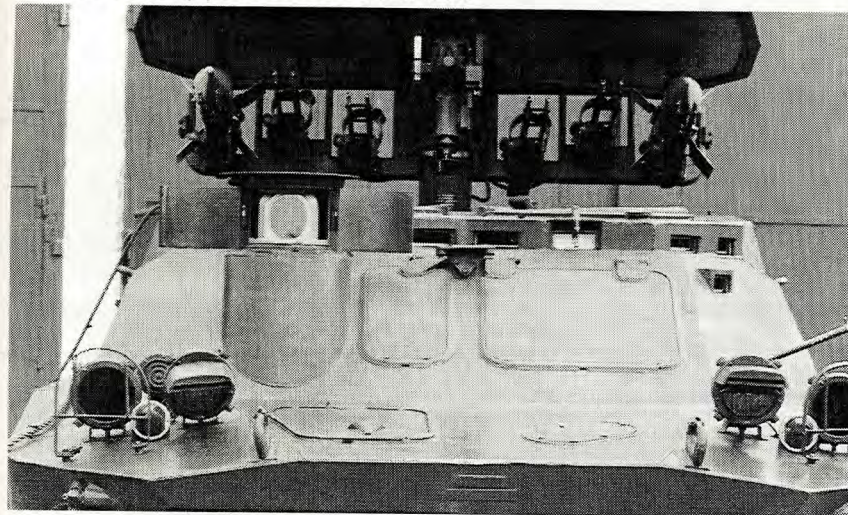

Afbeelding 37. M-60

Afbeelding 38. T-12

ANTITANK (3) RAKETSYSTEMEN

Afbeelding 39. 9P122

Afbeelding 40. M-83

MATERIEELHERKENNING MACEDONIË

TANK

NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND
T-34	GEVECHTSTANK	1	RUPS, 5X2 LOOPWIELEN	85,00	VSU	

PANTSERVOERTUIGEN

NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND
BTR-70		2	PAPERSVTG, AMFIB	WIEL, 4-ASSIG 8X8	14,50	VSU
BTR-80		3	PAPERSVTG, AMFIB	WIEL, 4-ASSIG 8X8	14,50	VSU
M-1097	HUMMER, HHV	4	WIELVOERTUIG	WIEL, 2-ASSIG 4X4	VS	
M-113		5	PAPERSVTG, AMFB	RUPS, 5X2 LOOPWIELEN	VS	

ARTILLERIE: KANON

NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND
M-48	M-48B1, T-76 B1	6	KANON, GETR	WIEL, 1-ASSIG	76,00	JOE

ARTILLERIE: LUCHTDOELKANON

NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	ONDERSTEL	KAL	LAND
M-75		7	KANON		20,00	JOE

KLEIN KALIBER WAPENS

NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	KAL	LAND
M53		8	MITRAILLEUR	7,92	JOE
M57		9	SEMI-AUTOMATISCH PISTOOL	7,62	JOE
M59/66A1		10	SEMI-AUTOMATISCH GEWEER	7,62	JOE
M70		11	AUTOMATISCH GEWEER	7,62	JOE
M70AB2		12	SEMI-AUTOMATISCH GEWEER	7,62	JOE
M70B1		13	SEMI-AUTOMATISCH GEWEER	7,62	JOE
M72B1		14	MITRAILLEUR	7,62	JOE
M76		15	SEMI-AUTOMATISCH SLUIPSCHUTTERSGEWEER	7,92	JOE
M80		16	SEMI-AUTOMATISCH GEWEER	5,56	JOE
M84		17	MACHINEPISTOOL	7,65	JOE

HANDGRANAAT

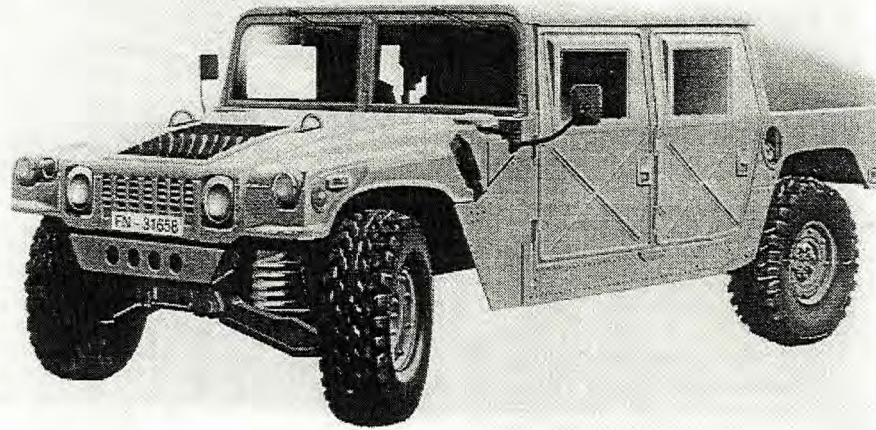
NAAM	NEVENNAAM	AFB	SOORT	LAND
M75		18	HANDGRANAAT	JOE

TANKS (1)

Afbeelding 1. T-34 (85 mm)

PANTSERVOERTUIGEN (2)

Afbeelding 4. M-1097 (gefotografeerd in de Verenigde Staten)

Afbeelding 5. M-113 (gefotografeerd in de Verenigde Staten)

PANTSERVOERTUIGEN (1)

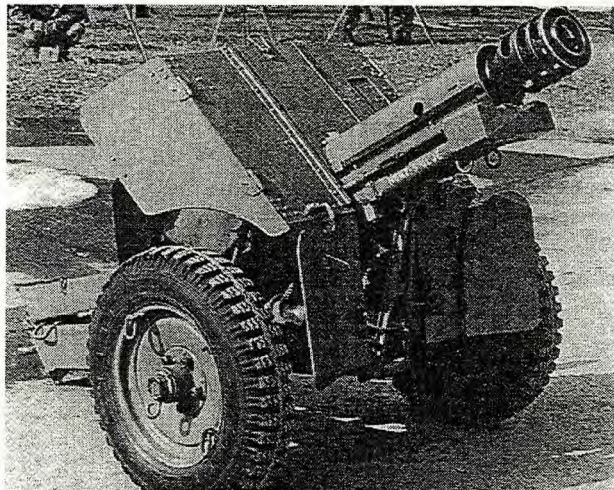

Afbeelding 2. BTR-70 (gefotografeerd in de voormalige Sovjet-Unie)

Afbeelding 3. BTR-80 (gefotografeerd in de voormalige Sovjet-Unie)

ARTILLERIE (1), KANON

Afbeelding 6. M-48 (76 mm) (gefotografeerd in Macedonië)

ARTILLERIE (2), LUCHTDOELKANON

Afbeelding 7. M-75 (20 mm) (gefotografeerd in Macedonië)

8. MILITAIRE VEILIGHEID

8.1 Inleiding

Militaire veiligheid is het totaalpakket aan maatregelen dat genomen moet worden op het gebied van beveiliging van gegevens, materieel en personeel.

8.2 Beveiliging van gegevens

Bedenk dat bijna alle gegevens waar u mee werkt, interessant kunnen zijn voor één of meer partijen. Let daarom op de volgende punten:

1. Bespreek geen plannen, acties en tactieken in het bijzijn van andere personen en laat u niet uithoren;
2. Laat geen documenten of andere gegevensdragers (bijvoorbeeld floppy-disks of stafkaarten voorzien van aanwijzingen) onbeheerd achter;
3. Maak consequent gebruik van de juiste opbergmiddelen;
4. Niet-beveiligd telefoon- en radioverkeer (ook GSM!) kan altijd afgeluisterd worden;
5. Neem bij verplaatsingen alleen de strikt noodzakelijke informatie mee; Bedenk dat ook ongerubriceerde of ongemerkte informatie (bijvoorbeeld verlof- of beladingslijsten) niet openbaar is.
7. Lokale tolken en arbeidskrachten zijn vaak niet onpartijdig, de mogelijkheid bestaat dat zij contacten onderhouden met lokale inlichtingendiensten.

8.3 Beveiligen van materieel

In de regel is in het operatiegebied van alles te kort. Pas dus op voor diefstal.

1. Beheer uw verbindingsmiddel goed, dit kan uw "levenslijn" zijn,
2. Maak gebruik van de toegewezen opbergmiddelen,
3. Let in het bijzonder op kostbaar en/of moeilijk vervangbaar materieel, zoals verbindingsmiddelen, PC's/laptops en HV-kijkers.

8.4 Eigen gedrag en veiligheid

U bent in Kosovo & Macedonië als lid van een internationale missie. De situatie is daar ondoorzichtig. Bedenk dat uw optreden in deze situatie door alle partijen zeer kritisch bekeken wordt. Bedenk ook dat in een oorlogssituatie de normen en waarden van anderen nogal vervaagd kunnen zijn. Uw gedrag, optreden en zelfdiscipline kunnen direct invloed hebben op de veiligheid van de operatie. Zorg dus altijd dat u weet wat u moet/mag doen.

Hieronder volgen enkele richtlijnen:

Wel doen:

1. Wees onpartijdig en tactisch, gebruik uw gezond verstand;
2. Wees waakzaam, onderzoekend en oplettend;
3. Wees beschaafd en gemanierd tegenover militairen; ook tegenover andere, soms vijandig optredende, personen;
4. Probeer lokale gewoontes te leren kennen en houdt er rekening mee;
5. Houdt u aan lokale wetten;
6. Ken de geweldsinstructie uit uw hoofd;
7. Rijdt uiterst voorzichtig. Denk aan kinderen die ongezien in of op voertuigen klimmen en er af kunnen vallen met ongelukken als gevolg. Ook het aanrijden van levende have kan ernstig zijn; het kan het enige waardebepaald van een gezin zijn. Wees erop voorbereid dat bij een ongeval de bevolking zeer emotioneel en agressief kan optreden. Zorg ervoor dat bij een verkeersongeval de chauffeur zo snel mogelijk in veiligheid wordt gebracht;
8. Wees altijd en overal alert op de mogelijke aanwezigheid van mijnen. Verplaats u alleen over verkende, gebaande wegen of paden. Blijf uit de buurt van munitie, mijnen en springstoffen, voor zover deze niet van uw eigen eenheid zijn;
9. De militaire situatie van de partijen kan stabiel zijn, maar kan ook snel wijzigen. Stel u voorafgaand aan een verplaatsing altijd op de hoogte van de actuele dreiging, de risico's en de laatste wijzigingen en zorg dat te allen tijde uw verblijfplaats bekend is en hoe lang u daar verblijft.

Niet doen:

1. Neem nooit brieven, pakketten of geld mee van en voor de lokale bevolking;
2. Knoop geen relaties aan met lokale bevolking;
3. Wissel geen adressen of foto's uit, laat u ook niet fotograferen met lokale partijen, dit kan uitgelegd worden als partijdigheid;
4. Wissel geen geld op de zwarte markt;
5. Ga nooit alleen op pad, zeker niet bij duisternis. Het gevaar voor een overval is groot; Bemoei u nooit met het optreden van lokale strijdkrachten of autoriteiten, tenzij uit hoofde van uw dienst. In hun optreden kunnen andere normen worden gehanteerd dan u gewend bent;

7. Maak geen foto's van:
 - lokale strijdkrachten,
 - oorlogsschade,
 - andermans ellende,
 - militaire objecten,Overtuig uzelf ervan dat fotograferen in overige situaties geen problemen oplevert;
8. Meng u niet in politieke of religieuze discussies, het zijn moeilijke en gevoelige onderwerpen;
9. Doe geen zaken met lokale strijdkrachten en vluchtelingen, anders dan uit hoofde van uw functie;
10. Vergaar geen souvenirs. Gevonden voorwerpen kunnen geboobytrapped zijn, aangeboden wapens (of andere oorlogsbuit) zijn vaak illegaal;
11. Gebruik geen drugs en bemoei u helemaal niet met drugshandel;
12. Ga niet op eigen houtje humanitaire activiteiten ontplooiën (EHBO-uitrusting weggeven, gezinnen 'adopter'). Dit wordt snel als partijdigheid uitgelegd;
13. Toon niet uw relatieve rijkdom aan de plaatselijke bevolking;
14. Ga een leegstaand huis nooit gewoon uit nieuwsgierigheid in, ook dit kan geboobytrapped zijn.
15. Vermijd macho-gedrag. Dit roept onnodig agressiviteit op.

8.5 Melden van incidenten

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen kan het natuurlijk voorkomen dat u in een situatie terecht komt, die leidt tot een veiligheidsincident. Meldt zo snel mogelijk het voorval aan uw teamleider, zodat de gevolgen zoveel mogelijk kunnen worden beperkt. Zowel uw eigen veiligheid als die van uw collega's en het slagen van de operatie zullen in belangrijke mate afhangen van het naleven van de regels en het tijdig melden van incidenten.

9. DRILLS EN GEDRAGINGEN

Alhoewel de verificatiemissie in Kosovo onder de OVSE valt en de Extraction Force in Macedonië onder NAVO-bevel staat, zijn de VN-richtlijnen prima bruikbaar.

9.1 Wij zijn de vredestroepen van de VN

De Organisatie van de Verenigde Naties belichaamt de hoop op vrede van alle mensen ter wereld. Het Handvest van de Verenigde Naties vereist derhalve dat al het personeel de hoogste gedrags- en integriteitsnormen handhaaft.

Wij houden ons aan de Richtlijnen voor Internationaal Humanitair Oorlogsrecht voor Strijdkrachten die Vredeshandhavende Operaties Ondernemen voor de Verenigde Naties en aan de relevante delen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als basis voor onze normen.

Wij, als vredestroepen, vertegenwoordigen de Verenigde Naties en zijn in dit land aanwezig om het te helpen zich te herstellen van het trauma van een conflict. We moeten daarom bewust bereid zijn om specifieke beperkingen in ons openbare en privé-leven te aanvaarden om ons werk te doen en de idealen van de Verenigde Naties na te streven.

Er zullen ons bepaalde voorrechten en immuniteiten worden verleend krachtens overeenkomsten tussen de Verenigde Naties en het gastland die slechts bedoeld zijn om ons in staat te stellen de vrede te handhaven. De verwachtingen van de wereldgemeenschap en de plaatselijke bevolking zullen hoog gespannen zijn en onze daden, uitlatingen en ons gedrag zullen nauwkeurig worden gevolgd.

Wij zullen altijd:

Ons op een professionele en gedisciplineerde wijze gedragen;

Ons wijden aan het realiseren van de doelstellingen van de Verenigde Naties;

Het mandaat en de missie begrijpen en hun bepalingen naleven;

Het milieu van het gastland eerbiedigen;

Plaatselijke gewoonten en praktijken eerbiedigen door bewustwording van en respect voor de cultuur, godsdienst, tradities en seksegebonden aangelegenheden;

De inwoners van het gastland met eerbied, beleefdheid en achting behandelen;

Onpartijdig, integer en tactvol handelen;

De zieken en zwakken steunen en helpen;

Onze VN-meerderen gehoorzamen en de bevelsketen eerbiedigen;

Alle andere leden van de vredeshandhavende missie eerbiedigen ongeacht hun status, rang, etnische of nationale afkomst, ras, geslacht of geloofsovertuiging;

Correct gedrag onder de leden van de vredeshandhavende troepen steunen en bevorderen;

Net gekleed gaan en ons behoorlijk gedragen;

Ons verantwoorden voor alle gelden en eigendommen die ons zijn toegewezen als leden van de missie;

Zorg dragen voor al het VN-materieel dat aan onze verantwoordelijkheid is toevertrouwd.

Wij zullen nooit:

De Verenigde Naties of onze eigen naties in discredit brengen door ongepast persoonlijk gedrag, het verzuimen van onze plicht of misbruik van onze positie als vredestroepen;

De missie in gevaar brengen door ons handelen;

Overmatig alcohol gebruiken, drugs gebruiken en/of handel drijven in drugs;

Onbevoegd mededelingen doen aan externe instanties, inbegrepen persverklaringen;

Informatie verkregen door onze tewerkstelling oneigenlijk bekend maken of gebruiken;

Onnodig geweld gebruiken of iemand die in hechtenis wordt gehouden, bedreigen;

Handelingen uitvoeren die zouden kunnen leiden tot lichamelijk(e), sexue(e)l(e) of psychologisch(e) schade aan of leed van de plaatselijke bevolking, vooral vrouwen en kinderen;

Sexuele relaties aangaan die afbreuk zouden kunnen doen aan onze onpartijdigheid of aan het welzijn van anderen;

Beledigend of on hoffelijk zijn tegenover het publiek;

Eigendommen of materieel van de Verenigde Naties opzettelijk beschadigen of misbruiken;

Oneigenlijk of ongeoorloofd gebruik maken van voertuigen;

Verboden souvenirs verzamelen;

Deelnemen aan illegale activiteiten, corruptie- of onbehoorlijke praktijken;

Pogen om onze positie aan te wenden voor persoonlijk gewin, oneigenlijke vergoedingen aanvragen of vergoedingen accepteren waar wij geen recht op hebben.

Wij beseffen ons dat nalatigheid om binnen deze richtlijnen te handelen:

Afbreuk kan doen aan het vertrouwen in de Verenigde Naties;

Hetgeen door de missie is bereikt in gevaar kan brengen;

Onze status en veiligheid als vredestroepen in gevaar kan brengen.

Bron: United Nations Department of Peacekeeping Operations/Training Unit

9.2 Mission Statement Koninklijke Landmacht

De Landmacht, onmisbaar in onze krijgsmacht, zorgt in internationaal verband voor de verdediging van ons land en het bondgenootschappelijke grondgebied. Zij levert daarnaast wereldwijd een bijdrage aan vrede, veiligheid en stabiliteit. Deze kan bestaan uit crisisbeheersing, humanitaire hulp en rampenbestrijding.

Flexibel en slagvaardig staat zij er voor in op de kortst mogelijke termijn de haar gevraagde inspanning te leveren. Zij beschikt over effectieve gevechtskracht, efficiënte logistiek, modern en hoogwaardig materieel en steunt op de gemeenschappelijke inzet van militairen, burgerpersoneel en reservisten.

Het succes van de operationele inzet van onze Landmacht wordt vooral bepaald door de combinatie van individuele kwaliteiten en teamwork. Het leiderschap is gebaseerd op wederzijds vertrouwen en zelfstandig handelen. Kenmerkend zij verder kameraadschap, mentale en fysieke gehardheid en discipline.

Zij staat borg voor een goede personeelszorg, met speciale aandacht voor degenen die worden uitgezonden en hun thuisfront. Bovendien biedt zij een breed scala aan ontplooiingsmogelijkheden en een uitstekend pakket opleidingen. Daarom is de Landmacht een aantrekkelijke werkgever.

De Koninklijke Landmacht streeft er naar een gewaardeerd deel van de Nederlandse samenleving te zijn, door de wijze waarop zij haar taken uitvoert, de openheid die zij betracht en de bijdragen die zij op vele terreinen levert.

9.3 Gedragscode Koninklijke Landmacht

Ik lever als militair of als burgermedewerker een belangrijke bijdrage aan de verdediging van ons land en aan vrede en veiligheid in de wereld. Ik houd mij daarbij aan de volgende gedragscode.

1. Ik probeer het beste uit mijzelf te halen en ben bereid van mijn fouten te leren.
2. Ik toon in mijn houding en gedrag dat ik er trots op ben bij de KL te werken.
3. Ik heb als lid van een team mijn collega's nodig en zij hebben mij nodig. Daarom voel ik mij mede verantwoordelijk voor hun welzijn en spreek hen zo nodig aan op hun doen en laten.
4. Ik ben verantwoordelijk voor een juist gebruik van het materiaal en de gelden die mij zijn toevertrouwd en van de diensten die mij worden geboden.
5. Ik denk bij al mijn handelen aan de veiligheid van mijzelf en van mijn omgeving. Daarom ook vermijd ik drugs en matig ik mij in het gebruik van alcohol.
6. Ik eerbiedig de mensenrechten en houd mij aan de regels van het oorlogsrecht. Ik behandel alle mensen gelijkwaardig en met respect en verleen als het kan hulp aan medemensen die in nood verkeren.
7. Ik voer de taken die mij zijn opgedragen professioneel uit, ook onder moeilijke omstandigheden en zelfs bij gevaar voor eigen leven.
8. Ik misbruik de macht die mij kan worden gegeven nooit. In opdracht zal ik geweld gebruiken, maar niet meer dan nodig is om mijn taak te volbrengen. Iedereen, zeker mijn tegenstander, kan er echter op rekenen dat ik vastberaden en vasthoudend ben.

10. PERSOONLIJKE VERZORGING

10.1 Algemeen

Primitieve omstandigheden, zowel tijdens oefeningen als in oorlogstijd, kunnen leiden tot een aanmerkelijke afname in gevechtskracht van de individuele soldaat en tot een afname van de gevechtswaarde van de eenheid als geheel.

Het is daarom belangrijk dat op elk niveau:

- Het personeel meer bewust wordt gemaakt, door middel van instructie en oefening, van het belang van individuele hygiëne te velde.
- Met dit belang met name het handhaven en herstellen van de gevechtskracht wordt gediend.
- De commandanten beseffen dat zij verantwoordelijk zijn voor het welzijn van de troep en het toezicht op het gebied van de hygiëne te velde.

10.2 Hygiëne van de individuele militair

Persoonlijke hygiëne

De term persoonlijke hygiëne kan leiden tot het misverstand dat het hier gaat om persoonlijke, dus privé aangelegenheden van de individuele militair; iets dat hij kan doen of nalaten.

In feite geldt, juist op dit gebied, het tegenovergestelde. Militaire meerderen zijn **verplicht** hun toezichhoudende taak met betrekking tot het welzijn van de eenheid uit te oefenen; de militaire arts is verplicht hen daarin bij te staan en te adviseren.

Zo zijn de ontsteking aan de vinger van de soldaat-kok of de wormeieren onder zijn nagels niet slechts een 'persoonlijke aangelegenheid' maar kunnen deze een aanzienlijk gevaar voor de eenheid als geheel vormen.

Persoonlijke hygiëne vormt een essentieel onderdeel van maatregelen tot het voorkomen en indammen van epidemieën. Ziekten die kunnen voorkomen en zich epidemisch kunnen verspreiden zijn o.a.:

Difterie, besmettelijke leverontsteking, griep, bacteriële-hersenvliesontsteking, longontsteking, voedselvergiftiging, kinderverlamming, loopgraafkoorts, dysenterie, tyfus en paratyfus alsmede aandoeningen als de ziekte van Bang, ziekte van Weil, miltvuur en Q-koorts. Deze ziekten zijn niet alleen een gevaar voor de individuele militair maar ook voor de inzetbaarheid van de gehele eenheid.

Uit de geschiedenis blijkt, dat infectieziekten vaak meer slachtoffers veroorzaakten dan oorlogsverwondingen.

De persoonlijke hygiëne omvat:

- gezond leven;
- verzorging en training van het lichaam;
- hygiënische organisatie van de dagelijkse activiteiten;
- indien mogelijk een evenwichtige verdeling tussen de drie fasen van de dag:
 - slaap/rust;
 - werk;
 - actieve ontspanning.

Juist in oorlogstijd zijn slaap en rust gedurende gevechtspauzes en bij langere onderbrekingen, actieve ontspanning zoals sport een absolute noodzaak voor het handhaven van een optimale conditie c.q. gevechtskracht. Een eerste vereiste voor een gezonde levenswijze of ernstige spanningen is onthouding van, of tenminste vermindering van het gebruik van stimulerende middelen zoals nicotine en alcohol.

Lichaamsverzorging

Lichaamsverzorging betreft vooral de huid als organische barrière tegen het milieu en de lichaamsopeningen als potentiële overbrengers en verspreiders van besmettelijk materiaal (faeces, sputum (slijm en speeksel), urine).

De functie van de huid als barrière tegen ziektekiemen neemt af als deze beschadigd raakt door trauma's, verbranding, vergiftiging door chemicaliën of door straling.

De beschadigde huid die tevens besmet is, is niet in staat haar beschermende en temperatuurregulerende taak uit te voeren.

Verzorging van de huid, haren en nagels is niet alleen nodig om de individuele gezondheid te waarborgen, maar ook om de gemeenschap te beschermen tegen besmettelijke ziekten.

De minimale vereisten voor de dagelijkse lichaamsverzorging zijn:

- handen wassen;
- wassen van het lichaam;
- tanden poetsen;
- scheren;
- haren bij voorkeur kort knippen.

Handen wassen met water en zeep voor elke maaltijd en na elk bezoek aan toilet of latrine.

Het wassen van het gehele lichaam of een douche, eventueel met koud water, bijvoorbeeld met gebruikmaking van een improvisatiedouche. In elk geval, zo mogelijk dagelijks wassen. Washandjes kunnen beter niet worden gebruikt omdat ze een bron van ziektekiemen kunnen worden. Na elke wasbeurt moet de huid met een handdoek worden drooggewreven, omdat vochtige delen van de huid gevoelig zijn voor schimmelinfecties.

Tanden poetsen na elke maaltijd, tenminste voor het slapen gaan, desnoods op geïmproviseerde wijze.

Aangetaste tanden kunnen leiden tot ernstige gezondheidsschade (hart, nieren en gewrichten). Tanden poetsen betekent het beschermen tegen infecties en verval in de mond.

Reinigen met een tandenborstel en drinkwater (of gekookt water) door de tanden een aantal minuten te borstelen met een verticale beweging van het tandvlees naar de tanden en kiezen (de z.g. rood-wit techniek).

Alle voedselresten dienen grondig te worden verwijderd.

Als er geen tandpasta voorhanden is, is keukenzout een uitstekende vervanging.

Wanneer men geen tandenborstel heeft moet men de vingers gebruiken. De ruimten tussen de tanden kunnen ook, indien nodig, worden gereinigd met naaigaren.

Onder deze omstandigheden dient men na de maaltijd de mond gedurende twee minuten te spoelen met drinkwater met zout (2 theelepels per liter).

NB: De tandenborstel in verband met besmettingsgevaar niet uitlenen, slechts door één persoon gebruiken.

Dagelijks scheren

Elektrisch scheren is in oorlogs- en oefenomstandigheden niet altijd mogelijk. Voor het dagelijkse natscheren kan men warm water en een zeepoplossing gebruiken in plaats van scheercrème. Gebruikt men koud water of scheert men zelfs met een droog scheermesje dan kan de huid makkelijk beschadigd raken.

NB: Om infectieziekten, zoals serum-hepatitis (leverontsteking) te vermijden, mag het scheermes slechts door een persoon worden gebruikt.

Haarverzorging

Lang haar kan onder veldomstandigheden moeilijk worden gereinigd. Daardoor vormt het een ideale verzamelplaats voor hoofdluizen. Bovendien bedreigt lang haar de veiligheid van de militair (slecht aansluitend gasmasker en algemeen gevaar van ongevallen).

Om die redenen moet het haar kort worden gehouden om onder alle omstandigheden de nek, slapen, ogen en oren vrij te houden en om het gasmasker veilig te laten aansluiten.

Het haar moet dagelijks worden gekamd en ten minste eenmaal per week worden gewassen met shampoo of zeep.

Knippen en reinigen van vinger- en teennagels

Vingernagels moeten extreem kort worden gehouden.

In het bijzonder na elk bezoek aan de latrine moet de militair zijn handen wassen.

Lange teennagels kunnen aanleiding geven tot verwonding van de tenen; vooral bij marsen levert dit problemen op.

Er moet speciaal op worden gelet dat het uiteinde van de nagel van de grote teen recht wordt afgeknipt.

Rond afgeknipte nagels groeien in; dit kan leiden tot nagelbedontsteking dat de marsvaardigheid van de militair ernstig kan verminderen.

Voetverzorging

Aan de voeten moet bijzondere aandacht worden besteed. Ze dienen dagelijks te worden gewassen met koud water; drie keer per week met zeep, maar nooit direct voor een mars. Vooral de plooiën tussen de tenen moeten zorgvuldig worden gereinigd en gedroogd. Na een mars is het belangrijk de voeten na het wassen te masseren.

De sokken moeten elke dag worden verwisseld. Uitsluitend DROGE sokken aantrekken. Natte sokken kunnen problemen aan de voeten veroorzaken en meehelpen aan de ontwikkeling van voetschimmel (en in koude omstandigheden van loopgraafvoet).

Bij jeuk tussen de tenen (vooral tussen de 3e en 4e of 4e en 5e teen) moet de onderdeelarts worden geraadpleegd vanwege de waarschijnlijkheid van voetschimmel.

Bij voetschimmel moeten schoenen en sokken tegen schimmel worden behandeld. Hiervoor moet een anti-schimmelstof worden opgelost in water, bv. een 3,5% formalineoplossing waarin de sokken worden gewassen om herbesmetting te voorkomen. Schimmel in de laarzen wordt bestreden door de gevechtslaarzen met lappen gedrenkt in formalineoplossing 3 tot 4% te behandelen. Laat dit enige uren inwerken.

Hygiëne van kleding en uitrusting

De functie van het uniform heeft in de loop van de geschiedenis een belangrijke verandering ondergaan. Vroeger was de primaire functie het kunnen herkennen van vriend of vijand. De uniformiteit van het huidige gevechtstenuue heeft voornamelijk een functionele betekenis.

Eisen te stellen aan militaire kleding:

- aangepast zijn aan de eisen van het gevecht;
- bescherming tegen weersinvloeden;
- bestand tegen mechanische en chemische slijtage (extreme temperatuursinvloeden/ vlamwerend);
- comfortabel en licht om te dragen.

Het reinigen van de kleding

Vuile kleding vermindert voornoemde eigenschappen of doet ze te niet. Daarom moet de kleding regelmatig grondig worden gereinigd en eventueel voorbehandeld. Aan de buitenkant is de kleding blootgesteld aan vocht, stof, vuil en chemische middelen, bacteriën en kleine beestjes.

Aan de binnenkant komt de kleding door de huid in aanraking met transpiratie, vet, huidschilfers en bacteriën. Vooral bij nat weer dringt vuil diep door, laten naden op den duur los en wordt de structuur van het weefsel aangetast. Daarom moet de kleding nooit langer dan noodzakelijk worden gedragen.

Het reinigen van kleding bv. binnengevechtspak, buitengevechtspak bij voorkeur bij droog weer, door:

- regelmatig te wassen, of te stomen of te vervangen;
- de los uitgehangen kleding uit te kloppen.

Speciale aandacht moet worden besteed aan het reinigen van zakken en zomen, dus de plaatsen waar kleine 'beestjes' zich bij voorkeur plegen te verbergen.

Vetvlekken worden verwijderd door herhaaldelijk wrijven met bv. toiletpapier of ander absorberend papier; vooral niet met vetoplossende middelen (benzine e.d.).

Bloedvlekken moeten zo snel mogelijk met water worden verwijderd. Zo mogelijk de bovenkleding buiten uithangen.

Direct zonlicht heeft een kiemdodend effect op kleding. Ondergoed moet tenminste 30 minuten worden gewassen, indien mogelijk in water van 95°C. (hiertoe kan het 4e vat van het 3-vaten systeem met een dompelaar worden gebruikt). Indien geen waspoeder beschikbaar is, kan zeep worden gebruikt. Na het wassen spoelen in schoon water.

Wollen sokken mogen nooit in heet water worden gewassen vanwege krimpen: kneden in lauw zeepwater, spoelen in schoon water, samenknijpen (niet wringen) en ophangen om te drogen.

De slaapzak:

Voor het in de slaapzak kruipen, moet de militair zijn bovenkleding en schoenen uitdoen (meenemen in de slaapzak).

Vanwege condensvorming tijdens het slapen na gebruik slaapzak binnenstebuiten ophangen, drogen en uitkloppen.

Het aanpassen van de kleding aan het klimaat en het weer

Zelfs met de modernste materialen is geen kleding te maken die voor alle klimaats- en weerscondities geschikt is. Een aantal lagen kleding, los over elkaar gedragen, geeft een betere bescherming tegen de kou (dankzij de ertussen zittende isolerende luchtlagen) dan een enkel dik kledingstuk.

Bij strenge vorst meerdere lagen ondergoed aantrekken. In de koudste tijden van het jaar is het vooral belangrijk om droge kleding te dragen. Vochtige materialen geleiden de lichaamswarmte sneller naar de omringende lucht dan droge materialen. Dit werkt onderkoeling en plaatselijke bevriezingen in de hand.

Bij inspanning zoveel kleding uittrekken dat overmatig transpireren wordt voorkomen. Voor natte kleding geldt in het algemeen: drogen zodra mogelijk.

Bij warm weer vochtopnemende, luchtige kleding dragen met daaronder ondergoed dat regelmatig wordt verwisseld.

Vooraf bij een hoge relatieve luchtvochtigheidsgraad is het dragen van luchtige kleding uiteindelijk prettiger dan werken met ontbloot bovenlijf.

10.3 preventie van koudeletsel

Koudeletsels en andere problemen door koude veroorzaakt, kunnen worden voorkomen. Het dragen van koudweerkleding is echter niet genoeg. Men moet ook een aantal regels zorgvuldig in acht nemen.

Zorg goed voor de voeten

Van alle lichaamsdelen zijn de voeten het moeilijkst warm en droog te houden. Te velde dient men minstens vijf paar sokken bij zich te hebben.

Men dient altijd een paar sokken extra warm en droog te houden door ze tussen de kleding te dragen.

Teneinde te voorkomen dat er vochtproblemen ontstaan, moet men minstens elke acht uur het volgende doen:

- naar een warme plaats gaan;
- gevechtslaarzen en sokken uittrekken;
- de voeten goed drogen, vooral tussen de tenen;
- de voeten poederen;
- de voeten ongeveer 5 minuten lang masseren;
- droge sokken aantrekken;
- de binnenkant van de laarzen droogwrijven en deze weer aantrekken;
- beter nog, andere, droge gevechtslaarzen aandoen.

Om de voeten warm te houden, moet men:

- Geen knellende laarzen en/of nauwe sokken dragen.
- In beweging blijven! Als men niet loopt, krijgt men gegarandeerd koude voeten. Indien lopen niet mogelijk is moet men kniebuigingen maken, loopspas op de plaats maken, de tenen voortdurend bewegen, voeten af en toe op tillen. Zo wordt de bloedcirculatie bevorderd.

Zorg voor de handen

- De handen moeten zoveel mogelijk bedekt worden gehouden.
- Geen handschoenen of wanten dragen die te nauw zijn.
- Koude handen warmen door deze onder de bovenkleding in de oksels of tegen het onderlichaam te houden.
Ook kan men de vuisten afwisselend ballen en ontspannen of de armen rondzwaaien.
- In extreme koude nooit met blote handen metaal aanraken. De huid met onderliggend weefsel kan dan onmiddellijk bevriezen waardoor hetzelfde letsel ontstaat als bij verbranding van de huid.

Juist gebruik van de militaire kleding (koudweerkleding)

- Draag schone kleding.
Vuile kleding = koude kleding! Vuil en vet verkleinen het isolerend vermogen van het weefsel, want beiden nemen de plaats van de lucht in dat zich tussen de vezels bevindt. Daardoor begint de kleding te geleiden en kan lichaamswarmte op die manier ontsnappen.
- Voorkom zweten.
Ook zweet verkleint het isolerend vermogen van de kleding. Wanneer men zich toch moet inspannen, moet men kledingstukken los maken om koude lucht binnen te laten. Begin met een paar knopen, een enkele rits of klittebandsluiting.
Heeft men het daarna nog warm, dan moet men een kledinglaag uittrekken. Dus niet zweten, maar ventileren.
Het is beter het een beetje koud te hebben dan te zweten.
- Ruimzittende lagen dragen.
Het is erg belangrijk dat de koudweerkleding ruim zit en uit meerdere lagen bestaat. De lucht tussen de lagen werkt isolerend en de bloedcirculatie wordt niet gestremd. Goede bloedcirculatie helpt koudeletsels voorkomen.
- Het koudweertenuis is als volgt opgebouwd:
1e laag: onderbroek, hemd.
2e laag: lange onderbroek, hemd met lange mouw.
3e laag: binnenjas, binnenbroek.
4e laag: isojas en -broek.
5e laag: buitenjas, buitenbroek.
Het aantal lagen dat men draagt, is afhankelijk van het persoonlijke koudegevoel in relatie met de lichaamsactiviteit.

Bedekking van het hoofd

Teneinde zoveel mogelijk lichaamswarmte vast te houden, moet het hoofd bedekt blijven; 70% à 80% van de lichaamswarmte ontsnapt via het onbedekte hoofd. Gebruik, indien toegestaan, de 'muts koud weer'.

10.4 Preventie van warmteletsel

Temperatuur, vochtigheid, activiteit en kleding zijn de belangrijkste factoren van invloed op onze warmte huishouding. De preventie zal dus in dit hoofdstuk hierop zijn gericht.

Acclimatisering

Enige preventie is mogelijk door ervoor te zorgen dat het lichaam zich aanpast aan de warme omgeving. Voor een wezenlijke acclimatisering is een periode van twee weken nodig met een geleidelijke opvoering van de mate van blootstelling aan hitte en van lichamelijke inspanning. De aanpassing gaat binnen twee weken verloren wanneer het lichaam niet regelmatig wordt blootgesteld aan hoge temperaturen. Aanpassing komt tot stand door een veranderde zweetklierwerking en efficiëntere bloedcirculatie. De zweetproductie is hoger en begint al bij lagere temperaturen. Bovendien transparieert men over een groter oppervlak en bevat het zweet minder zout.

Kleding

Houd aan de ene kant rekening met de beschermende eigenschappen van kleding en aan de andere kant met de belastende eigenschappen. Maak een verantwoorde keuze in het voorschrijven van het tenue.

Zorg dat kleding ook aan de hygiënische eisen blijft voldoen.

Voedingstoestand

Gedurende warmteomstandigheden zal de eetlust mogelijk afnemen. De energiebehoefte is ook minder. Toch is het regelmatig gebruik van lichte maaltijden zoals soep of hartigheid, van belang voor het op peil houden van het zoutniveau en de voedingstoestand van het lichaam.

Activiteit

Pas de activiteit aan de warmtebelastende omstandigheden aan. Vermijdt activiteiten in de tijden waar piektemperaturen voorkomen (tussen 12.00 en 14.00 uur A-tijd).

Water

Onmisbaar bij warmtebelastingsomstandigheden is een goede watervoorziening gecombineerd met een juist drinkbeleid. Training op rantsoenering van water is niet zinvol. Afgezien van het feit dat mensen met vochttekort onbetrouwbaar gaan functioneren, wordt de kans op het verkrijgen van een warmteletsel sterk verhoogd.

Bij een hoge warmtebelasting tijdens de heetste periode van de dag kan de vochtbehoefte oplopen tot 2 liter water per uur. Bij matige lichamelijke inspanning en gemiddelde weeromstandigheden bedraagt de waterbehoefte 1/2 liter per uur. Het is dan het beste om de 20 à 30 minuten te drinken. Dorst is geen goede maat voor de hoeveelheid water die men moet drinken om in de vochtbehoefte van het lichaam te voorzien. Belangrijk is daarom een bindend drinkbeleid. Kort voor de aanvang van de actie drinkt men verplicht een hoeveelheid water; minimaal 0,3 l.

NB: Te lang ervoor drinken geeft urineproductie.

Tijdens het uitvoeren van de opdracht worden dan regelmatig kleine hoeveelheden gedronken. Na de actie moet men weer veel drinken. Enige indicatie voor de waterbehoefte geeft de volgende tabel:

GEMIDDELD WATERGEBRUIK*)

WERKBELASTING	Luchttemperatuur lager dan 30°C	Luchttemperatuur hoger dan 30°C
licht werk (bureau)	5 liter/24 uur	6 liter/24 uur
matig zwaar werk (marsen)	7 liter/24 uur	9 liter/24 uur
zwaar werk (graven)	9 liter/24 uur	13 liter/24 uur

*) Water: bedoeld wordt de totale vochtconsumptie dus inclusief thee, soep, koffie, frisdrank etc.

Bedenk dus altijd:

- 1) Zorg voor voldoende drinkwater! Laat personeel eventueel 2e veldfles verstrekken.
- 2) Zorg voor voldoende waterpunten.
- 3) Controleer of men frequent drinkt.
- 4) Controleer of de juiste hoeveelheid gedronken wordt.

Zout

Wees voorzichtig met het gebruik van zout. Teveel zout houdt vocht vast in het lichaam en belemmert de transpiratie. Daarmee wordt de kans op een warmteletsel groter. Door het transpireren gaat echter zout verloren. De beste manier om het lichaam van extra zout te voorzien is via de voeding. Sla daarom geen maaltijden over. Alleen bij geringe voedselopname en zware inspanning wat zout toevoegen aan het drinkwater (2 zouttabletten of 1 à 4 theelepel zout per liter). Zouttabletten altijd oplossen in water. Nooit zouttabletten op de tong leggen en met water wegspoelen. Er kunnen dan maagklachten ontstaan.

Warmteblootstelling

Probeer door organisatorische maatregelen de blootstelling aan warmte te minimaliseren:

- de hoogste temperaturen komen voor tussen 12.00 en 14.00 uur.
- bij temperaturen boven 30°C en zwaar werk is een aangepast werkrooster aan te bevelen.
- werken in de zon moet worden vermeden: maak gebruik van de schaduw.
- gvt dragen is beter dan werken met ontbloot bovenlijf. Pas kleding aan omstandigheden aan. Door het niet dragen van het hoofddekseel kan veel warmte ontsnappen. Loop echter ook niet langdurig met ontbloot hoofd in de stralende zon daar er dan juist weer ver grote kans is op het ontstaan van warmteletsels.

Alcohol

Gebruik van alcohol verhoogt de kans op warmteletsels doordat met urine extra vocht uitgescheiden wordt. Alcoholconsumptie moet, bij extreme warmtebelasting dan ook sterk worden afgeraden.

II. DIVERSEN

II.1 Omgang met de pers

Als een journalist of camerateam uw eenheid bezoekt, verwijs deze dan door naar uw commandant of communicatie-functionaris. Na zijn toestemming is het goed de volgende gedrags- en spelregels te hanteren.

- a. Spreek open en eerlijk. Speel geen (stoere) rol. Lieg nooit (bij het volgende gesprek komt u leugen om bestwil zeer waarschijnlijk uit).
- b. Geef kort en zakelijk antwoord op een vraag. Wacht op de volgende vraag. Belangrijk!: als er een stilte valt, is het de zorg van de journalist die op te vullen. Begin dus niet op eigen initiatief te 'ratelen', want daar was het die journalist nou net om te doen! Praat gewone-mensen-taal, net alsof u in de familiekring iets moet uitleggen. Dus geen militaire afkortingen, geen twijfelachtige soldatenaanduidingen (b.v. voor voedsel) en geen onderdeelgeheimtaal.
- d. Probeer niet leuk te doen met zelfspottende grappen over de landmacht of uw eenheid. De journalist snapt daar niets van. En het publiek ook niet. Wie neemt nu zijn eigen werk niet serieus...
- e. Schaam u niet te zeggen dat u iets niet weet. Zeg niet zo maar wat. Verschuil u zeker niet achter de kreet geheim, maar verwijs naar voorlichter of commandant.
- f. Laat u niet prikkelen of boos maken door scherp gestelde en uitdagende vragen. Boosheid levert antwoorden op waar u spijt van krijgt. Blijf vriendelijk, maar houd vast aan wat u wilt zeggen.
- g. Spreek alleen over het niveau dat u kunt overzien. Voor de groeps(commandant) is dat dus de groep. Praat over die zaken waarin u deskundig bent; niet over de opdracht voor de hogere eenheid (cie, bat, brig, NAVO). U mist het overzicht en kent de laatste ontwikkelingen niet. Verwijs naar commandant.
- h. Treed bij voorkeur niet op (politiek) beleidsterrein. De keuze van aangeschaft materieel, een uitzending in NAVO-verband, is een zaak van minister en Tweede Kamer. Andere belangrijke beslissingen - wélke eenheid, samenstelling - worden genomen door de bevelhebber. U bent militair en voert uit. Over het algemeen geldt: hoe hoger uw functie en dus verantwoordelijkheid, hoe dichter bij het beleid, des te voorzichtiger gaat u om met uw persoonlijke (kritische) mening.
- i. Vermijd 'als privé-persoon' antwoord te geven op een (politieke) vraag. De status van KL- of NAVO-militair kunt u niet als een jasje uittrekken. In de kolommen of op het scherm verschijnt nooit een privé-meneer De Vries, maar altijd de militair.

KORTOM:

1. Behandel journalisten steeds vriendelijk en voorkomend.
 2. Spreek alleen met journalisten die worden begeleid.
 3. Informeer eerst uw commandant of communicatie-functionaris als een persvertegenwoordiger onaangekondigd verschijnt.
 4. Toon u in uitspraken, houding en gedrag een trots lid van een fitte, professionele eenheid.
 5. Vertel geen onwaarheden; die komen toch uit.
 6. Spreek uitsluitend over zaken op het eigen niveau.
 7. Geef geen mening over (politieke) voornemens of beslissingen. De militair krijgt een opdracht en voert die uit.
 8. Ga niet zelfstandig perscontacten aan; het is niet toegestaan.
 9. Leg een probleem voor aan de commandant, niet aan de pers.
- Bedenk steeds: ik bepaal het gezicht van de Koninklijke landmacht. Ik ben de landmacht...

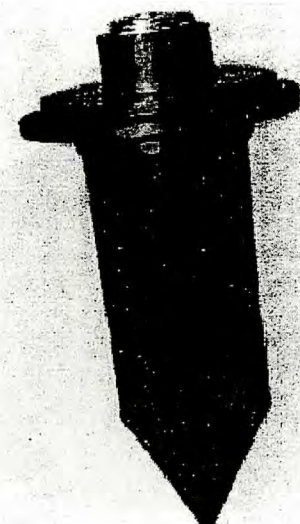
LANDMIJNEN: ANTIPERSONEEL

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	VORM	WERKING	LAND	OPERATIONEELBIJ
GORAZDE	C3A1, M-25	CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK	JOE	VJ
MRUD		CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	AFSTAND, ELEKTRISCH	JOE	VJ
PMA-1	PMA-1A	CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 3 KG	JOE	VJ
PMA-2		CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 7-15 KG	JOE	VJ
PMA-3		CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 8-20 KG	JOE	VJ
PMD-1		CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 1-9 KG	JOE	VJ
PMR-1		CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 1-5 KG	JOE	VJ
PMR-2	PMRS-1	CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 1-5 KG	JOE	VJ
PMR-2A		CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 3 KG	JOE	VJ
PMR-2AS ¹		CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 3 KG	JOE	VJ
PMR-3 ¹		CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 4 KG,	JOE	VJ
				DRUK 12 KG		
PMR-4		CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD	JOE	VJ
POMZ-2	TYPE 58/1,	CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 1-5 KG	VSU	VJ
	PP-M3, MBV-78-A1					
POMZ-2M	M-15, TYPE 59	CONVENTIONEEL	CILINDER	CONTACTDRAAD 2-5 KG	VSU	VJ
PP 56		CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 2-7 KG	JOE	VJ
PROM-1 ¹	PROM-1P	MORTIER	CILINDER	CONTACTDRAAD 3 KG,	JOE	VJ
				DRUK 9 KG		
PROM-KD	PROM-3	MORTIER	CILINDER	MECHANISCH, ELEKTRON.	JOE	VJ
UDAR		CONVENTIONEEL	CILINDER	AFSTANDBEDIENBAAR	JOE	VJ
VPMA-1	VPMA-1A	OEFEN	RECHTHOEK	DRUK	JOE	VJ
VPMA-2		OEFEN	CILINDER	DRUK	JOE	VJ
VPMR-2A		OEFEN	CILINDER		JOE	VJ
VPMR-2AS		OEFEN	CILINDER		JOE	VJ
VPMR-3		OEFEN	CILINDER		JOE	VJ
VPROM-1		MORTIER, OEFEN	CILINDER		JOE	VJ

NAAM	NEVENNAAM	SOORT	VORM	WERKING	LAND	OPERATIONEELBIJ
GORAZDE		CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK	JOE	VJ
KB-2	ABBABEEL	CONVENTIONEEL	CILINDER	ELEKTROMAGNETISCHE	JOE	VJ
				INVLOEDSONTSTEKER		
MPR M-85		CONVENTIONEEL	CILINDER	TIJDONTST. (ELEKTRON.)	JOE	VJ
PT-56		CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK	JOE	VJ
TMA-1	TMA-1A,	CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 100 KG	JOE	VJ
	TAM-1					
TMA-2	TMA-2A,	CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 200 KG	JOE	VJ
	TAM-2					
TMA-3	TAM-3	CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 180 KG	JOE	VJ
TMA-4	TAM-4	CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 100-200 KG	JOE	VJ
TMA-5	TMA-5A	CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 100-300 KG	JOE	VJ
TMD-1	TMD-B	CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 200 KG	JOE	VJ
TMD-2	TMD-2A,	CONVENTIONEEL	RECHTHOEK	DRUK 200 KG	JOE	VJ
	TDM-2					
TMM-1	TMM-1A	CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 130-420 KG	JOE	VJ
TMRP-6		CONVENTIONEEL	CILINDER	DRUK 150-350,	JOE	VJ
				HEFBOOM 1.3-17 KG		
VTMA-1		OEFEN	CILINDER	DRUK	JOE	VJ
VTMA-2A		OEFEN	RECHTHOEK	DRUK	JOE	VJ
VTMA-3		OEFEN	CILINDER	DRUK	JOE	VJ
VTMA-4		OEFEN	CILINDER	DRUK	JOE	VJ
VTMA-5		OEFEN	RECHTHOEK	DRUK	JOE	VJ
VTMM-1 ¹		OEFEN	CILINDER	DRUK	JOE	VJ

¹: Geen afbeelding beschikbaar.

LANDMIJNEN (1): ANTIPERSONEEL

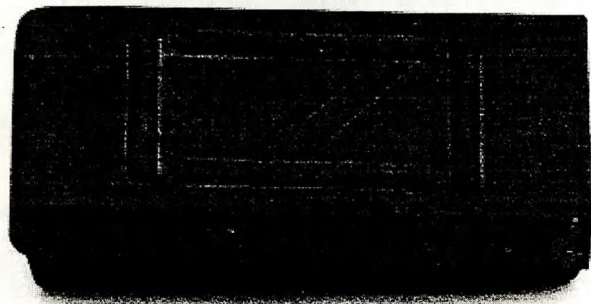

Afbeelding 1. GORAZDE

Afbeelding 2. MRUD (achteraanzicht)

LANDMIJNEN (2): ANTIPERSONEEL

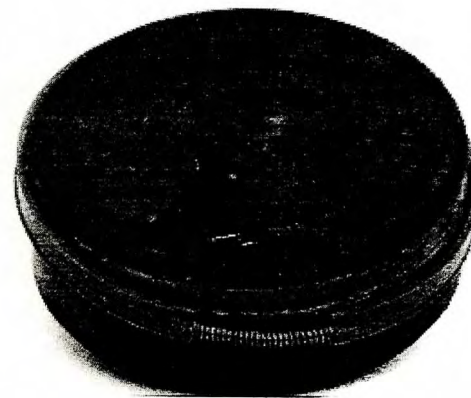

Afbeelding 3. PMA-1

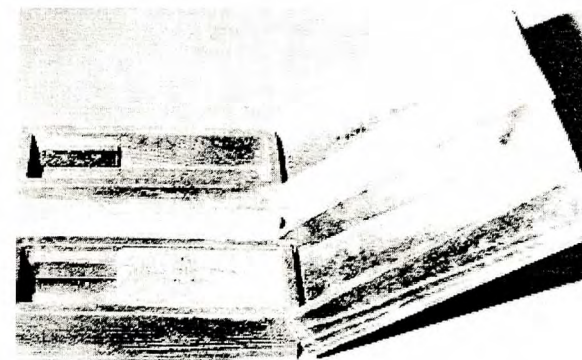

Afbeelding 4. PMA-2

LANDMIJNEN (3): ANTIPERSONEEL

Afbeelding 5. PMA-3

Afbeelding 6. PMD-1